

ПРАВИЛЬНИК
ЮНАЦТВА
СУМ

Правильник Юнацтва СУМ

**Видавництво Центральної Управи Спілки Української Молоді
Брюссель—Лондон—Мюнхен—Нью-Йорк—Торонто 1961**

Цей Правильник Юнацтва СУМ віддається до вжитку і виконання всієї організації Спілки Української Молоді з обов'язуючою силою і виключенням всіх попередніх правильників, на підставі постанов VI-го Конгресу СУМ в Торонто від 26—29. 6. 1958 з доповненнями Пленуму Центральних Органів СУМ від 19. 3. 1960 і затвердження Центральною Управою СУМ від 23. 6. 1961 року на підставі повноважень Пленуму від 19. 3. 1960 року.

Окладинка і рисунки роботи мал. М. Левицького

Графіки: С. Федунків

Printed in Germany

Тираж: 4 000

Перша частина

**ІДЕЙНО-ПРОГРАМОВІ ЗАСАДИ
ЮНАЦТВА СПІЛКИ УКРАЇНСЬКОЇ
МОЛОДІ (Ю СУМ)**

УКРАЇНСЬКА МОЛОДЕ !

Ти на еміграції мусиш піти в авангарді визвольної боротьби, як у ньому йде молоде на землях. Ти мусиш цілком віддати себе інтересам Воюючої України і бути готовою на кожний її поклик, щоб стати поруч своїх друзів, що зі зброєю в руках борються за визволення народу, за щастя, за радість і творчу працю української молоді в українській державі. Ти мусиш бути високоорганізованою і активною, мусиш постійно сталити свою ідейність та невпинно підносити свій рівень загального і фахового знання та політичної виробленості. Своє перебування серед інших народів широко використати для того, щоб навчитися всього, що в них доброго й корисного, щоб засвоїти собі їхній досвід праці в усіх галужах життя і державного будівництва. Але пильно зберігай себе перед розкладовими впливами, які розхищували в твою ідейність та підживляли моральну стійкість.

З звернення Воюючої України до всіх Українців на еміграції

ВСТУПНІ СТВЕРДЖЕННЯ

Юнацтво Спілки Української Молоді об'єднує в своїх рядах, на добровільній базі, доростаючу українську молодь (від 6-го до 18-го року життя включно) і виховує її в українському патріотичному дусі на свідомих, чесних і працьовитих людей, добрих громадян і відданих українців (-нок) — державників, вироблених світоглядом на традиціях і морально-етичних засадах християнства та на державницьких ідеалах, виплеканих українською нацією на протязі довгих століть.

Такий виховний ідеал українця (-ки) — державника намагається досягнути СУМ постійною та систематичною працею, що її напрямні визначені в:

**Статуті Спілки Української Молоді,
Світоглядом-виховних заложеннях,
Законів Молодшого і Старшого Юнацтва,
Прикметах особовості сумівця,
Гімні, гаслі та привітах Спілки Української Молоді,
Системі іспитів,
Слові, Обігниці та Приреченні Ю СУМ.**

В основному виховна праця Юнацтва відбувається Роями або в самодіяльних гуртках, особливо якщо йдеться про заняття в домівці чи на лоні природи. Заняття більшими гуртами можуть теж відбуватися, напр., у формі сходин Кущів, Куренів, на апелях Відділу, під час збірних вправ, з'їздів, пописів вмілостей, зорганізованих прилюдних виступів, змагань за кращі досяги праці між Відділами при поодиноких Осередках, під час таборування, тощо.

Цілу працю проводиться методом самовиховання, під опікою і контролею досвідчених виховників (-ниць) та інших керівних членів Відділу. Це дає Юнацтву широку змогу самому спільно і дружньо працювати (згідно з опрацьованою і поданою йому програмою), поширювати свої теоретичні знання і практичні вмілості, розвивати власну творчу ініціативу та суспільну виробленість.

I. СВІТОГЛЯДОВО-ВИХОВНІ ЗАЛОЖЕННЯ ЮНАЦТВА СПІЛКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

Виховні заложення Юнацтва СУМ, що впливають з ідейно-

програмових засад Спілки Української Молоді є наступні:

1. „Бог і Україна” — гасло і дороговказ

БОГ і УКРАЇНА — це два великі і святі слова, виписані на прапорі Спілки Української Молоді — як гасло, а в серцях її членів—як життєвий дороговказ і мета. З них, як з гармонійної цілоти, промовляє до нашого розуму і почувань Боже і національне. Вони є тим добром, тією красою, силою і правдою, довкола яких зосереджуються всі наші ідеї, життєві прагнення і труди.

Богові — Абсолютній Довершеності, ми найвідданіше і повсякчасно служимо як Всемогучому Творцеві і Управителеві всесвіту і людини, а в тім і української землі та її народу, якого ми є членами. Тому теж і **Україні**, як творові Бога, ми зобов'язані бути вірними і служити їй усіма своїми силами. Добро її — побудова і служба Українській Самостійній Соборній Державі — це наша основна національна мета, наше добро, в яким кожна українська одиниця зокрема, а з нею і весь український народ, найкраще і найдосконаліше зможуть виконати свої обов'язки супроти Бога, своїх власних національно-державницьких справ та вселюдських потреб. Тому теж у словах БОГ і УКРАЇНА міститься весь зміст і доцільність життя, праці та боротьби кожного українця й українки.

Слова ці — могутні своєю організуючою і мобілізуючою силою, бо вони органічно найточніше відповідають духо-вості української нації та її потребам. У тому вони вся суть праці Спілки, а тим самим і наріжний камінь системи ідейно-програмових засад Юнацтва Спілки Української Молоді.

Глибока віра в Бога та в безсмертність сотвореної Ним душі людини, вірність християнським морально-етичним засадам життя, релігійність, відданість українським Церквам, любов ближнього, любов правди і краси, розум просвічений вірою, сильна і добра воля, фізична тугість, пізнання і любов рідного та готовість служити найвищому добру української нації, — ось у загальному основні життєві прикмети та обов'язки, що неминуче впливають із гасла **БОГ і УКРАЇНА** та визначають **силу, доброту, мужність і відданість**, як невід'ємні риси **українця (-нки) — державника**, — виховного ідеалу СУМ, що його патроном є св. Архистратиг МИХАЇЛ.

2. Знання — духовна сила і зброя

Кожна людина повинна постійно і пильно працювати над здобуттям, поширенням та поглибленням свого знання, бо тільки цим шляхом вона спроможна пізнати і зрозуміти життєві явища та наблизитися до розв'язки, а то й розв'язувати ряд складних проблем много-гранного буття в

його матеріальній і духовій площинах.

Здобуваючи знання, людина збагачує свою духовість і тим чином творить тривкі підвалини для формування свого світогляду й усвідомлення своєї життєвої мети:

змагання до добра і правди, до сили і краси.

Без наявності відповідних знань і вміння володіти ними людина не була б спроможна виконати цього великого і почесного завдання.

Обсяг, глибина і систематичність знань та вміння володіти ними, — необхідні передумови розвитку **гнучкого і бистрого розуму, самостійної критичної думки** та творчої уяви і праці, — тієї **духової сили і зброї**, без якої немислимі були б ні тут, ні боротьба за здійснення намічених ідеалів, ані теж поступ в ім'я особистого, національного і вселюдського добра.

З широким засягом необхідного **загального теоретичного знання** та з глибоким і систематичним **знанням спеці-яльних наук** повинні йти і **практичні вмінності**, бо всі вони разом роблять людину не тільки розумною, але зарадною, спосібною і корисною в творчій праці.

При цім людина повинна пам'ятати і про себе саму: **про пізнання себе**, про зглиблювання свого власного «я». Пізнаючи себе, вона зуміє плекати та розвивати свої добрі прикмети і позбуватися злих, щоб цим чином досконали-тися і ставати кращою і кориснішою одиницею своєї нації. Чим більше таких одиниць матиме наша нація, тим вона буде культурнішою і сильнішою.

СУМ плекає серед Юнацтва почуття обов'язку здобувати систематично теоретичні знання і практичні вмінності та професії, щоб у майбутньому стати повноякісними людьми, які мають виявити всеціло вроджений і набутий хист до творчих діл через віддану і послідовну працю.

Рівночасно СУМ зазнайомлює Юнацтво з культурними досягненнями інших народів, їх історією та суспільним життям, щоб пізнавши їх, ще глибше пізнати український народ та його місце і значення в світі.

3. Ідеалістичний світогляд

Виходячи з головного заложення «БОГ І УКРАЇНА», СУМ визнає духові вартості як рушійно-творчу силу одиниць і спільнот і стверджує, що вони як такі були завжди органічною притаманністю української нації на протязі всієї її історії. Тому СУМ виховує і розвиває в Юнацтві інтелектуальні сили, релігійну і національну свідомість та почування, основані на **ідеалістичному світогляді** українських християнських Церков, на їхніх моральних та етичних засадах, як теж на високоякісних національних вартостях, витворених генієм українського духа на про-

тязі тисячолітньої української історії і культури і передаваних предками з покоління на покоління, від найдавніших аж до найновіших часів.

Спілка Української Молоді розглядає матеріальний світ як засіб для вияву і плекання духових сил людини, спільнот і народів.

4. Любов до ближнього

СУМ плекає в своїх рядах **любов до ближнього**, яка після любови Бога є найвищою чеснотою людини. Без цієї лю-бови людина людині була б вовком, неможливі були б ані дружба, ані життя спільнот і народів, а це, як неминучий наслідок, було б знову рівнозначне з відсутністю всякого добра, культури і поступу в житті поодиноких людей і народів.

Поруч безсмертності душі та наявності розуму, просвіченого вірою, любов ближнього — це найбільший Божий дар людині, що ставить її на високий п'єдестал гід-ности.

Любов до ближнього зобов'язує шанувати добрих людей і їм по своїй змозі допомагати в потребі. Найперше цей великий обов'язок відноситься до наших найближчих і рідних у сімейному і національному розумінні.

Допомога ця повинна бути щиросердечною і вона повинна впливати з почуття чисто християнського чи національного обов'язку без користолобних особистих замірів.

Чим розумнішою, культурнішою і національно-свідомішою є якась одиниця, тим глибшим буде в ній почуття людяности, що проявлятиметься в формі жертвенности коштом обмеження власних потреб, а то й утрати життя, в ім'я Божих, національних, або і вселюдських ідеалів. Така **постава** надає людині **вінець героїзму**.

Світлі приклади любови ближнього, жертвенности та героїзму великих постатей української і всесвітньої історії стоять перед очима українського юнацтва як дороговкази життя.

5. Любов до України

В основі українського патріотизму лежить **любов до України**. Ця любов має активний, дійовий характер. Вона палка і пристрасна, яка не зупиняється ні перед якими жертвами, якщо їх вимагає добро української нації.

Український патріотизм невіддільний від любови і від-даности українським творцям і реалізаторам великих ідей та глибокої пошани до світлих подій історії України.

Український патріотизм нерозривно зв'язаний з **почуттям гордості на приналежність до української нації та**

рівночасно з почуттям готовності боротись з кожним ворогом — поневолювачем природніх прав української нації на її власне державне життя.

Український патріотизм не має нічого спільного зі **шкідливим шовінізмом**, бо коли цей останній сіє ненависть до всього чужого, то **патріотизм** зобов'язує не тільки любити своє рідне і служити йому, але рівночасно закликає шанувати чуже, якщо воно не вороже.

СУМ заціплює і розвиває український патріотизм, тобто любов і готовність служити Україні, через пізнання історії українського народу, зокрема світлих періодів його державного розквіту, визвольно-державницьких змагань, пізнання його землі з її природніми багатствами, через вивчення і засвоєння української культури, зразкове опанування і володіння українською мовою, та плекання свідомости, що Україна — це одна із ряду тих висококультурних країн світу, що мають за собою кількатисячолітню гарну і багату традицію.

СУМ плекає в своїх рядах український патріотизм, бо він є великою рушійною силою всестороннього розвитку кожної української одиниці і всієї української нації на шляху до її кращого майбутнього.

6. Віра, бадьорість і оптимізм

До здійснення особистих, національних і вселюдських ідеалів потрібний людині великий скарб, яким є **віра**.

Віра у вічні правди, віра в перемогу здорових творчих сил, віра у власні сили. Без віри були б неможливими ні творчість, ні поступ, ані боротьба за осягнення ідеалів. Віра у **власні сили**, як теж віра в національні і вселюдські ідеали правди і добра — це, поруч із іншими чеснотами, основа любови і пошани рідного, підвалина **особистої і національної гідности**.

Святої віри, як самого життя, потрібно українській молоді, щоб вона, як перші християни, козацьке лицарство, герої Круг і Базару та як воїни Української Повстанчої Армії, могла служити великим ідеям, за них боротися і перемагати.

Духове обличчя українського юнацтва повинні характеризувати **бадьорість і оптимізм**, бо вони разом з **любов'ю і вірою** є тією могутньою і рушійною силою, що може подолати найбільші перешкоди в особистому і національному житті людини.

При такій настанові до життя, повній бадьорости і оптимізму, ніякі хвиливі неуспіхи чи навіть і нещастя не будуть спроможні захитати віри у слушність справи, ані теж інтенсивности боротьби в ім'я кращого майбутнього.

Вищезгадані чесноти розвиває СУМ у рядах українського юнацтва шляхом систематичної виховної праці.

7. Свідомість обов'язку і відповідальності

Ідейність, систематика праці, принциповість, здисциплінованість та відданість рідній справі йдуть впарі з високо-розвиненою **свідомістю обов'язку і відповідальності**. Свідомість громадського обов'язку, обов'язку перед українською нацією, лежить в основі відповідального ставлення людини до дорученої їй справи, до своїх обов'язків, до всіх своїх дій і вчинків. Почуття і свідомість обов'язку та відповідальності спонукує людину до гарних і корисних **звичок**, тобто таких автоматичних поведінок і дій, що випливають з **почуття потреби** виконувати їх, дають **моральне задоволення**, і без яких людина зазнала б почуття неприємності, або і докорів сумління. Повсякчасне почуття потреби придержуватися чистоти, порядку, точності, читати добрі книжки, помагати убогим і немічним, звичність чесно працювати, бути самоопанованим, обережним і т. д., — все це приклади на гарні звички. Вони дуже важливі у формуванні характеру.

Свідомість обов'язку та відповідальності — це одні із головних **духових мотивів**, які при добрій і сильній волі завжди і всюди проявляються у свідомих і цілеспрямованих діях людини. Вони є найголовнішими ключовими складниками доброго характеру, без якого важко було би уявити собі ідейну і працювиту людину, а тим самим і доцільність самого життя.

Свідомість обов'язку і відповідальності тісно пов'язані теж зі **словністю, точністю та пильністю**. Додержування даного слова, звичність до точности та пильне виконання доручених або добровільно і самочинно прийнятих на себе завдань, повинні бути прикметою кожної свідомої української одиниці, бо тим чином їй буде властиве почуття обов'язку і відповідальності не тільки за свою особисту працю і за свої вчинки, але і за вищі форми праці на всіх ділянках українського національного життя (громадського, культурного, релігійного, політичного тощо). Ця риса характеру яскраво виступає у всіх найкращих постатей, подвижників світлих сторінок української історії і культури від найдавніших часів аж по сьогоднішній день.

8. Цілеспрямованість та ідейність

В особистому і суспільно-національному житті першорядну ролью відіграє провідна життєва ідея, у здійснюванні якої культурна людина вбачала б сенс свого існування і життєвої боротьби. Безцільність життя і відсутність всякої провідної ідеї приводять до поступового занепаду людини, до руйнування всіх її найкращих духових вартостей. Така людина стає не тільки зайвою, але і шкідливою для свого оточення.

Основною метою повноцісної української людини була і завжди повинна бути відданість і готовість служити українській нації та її

державотворчій ідеї. Саме вміння і готовість підпорядкувати всі свої сили і здібності для досягнення поставленої собі мети називається **цілеспрямованістю**.

Впарі з цілеспрямованістю йде **ідейність**. Вона прикметна українській людині і полягає на усвідомленні доцільності і важливості зв'язку поміж особистими завданнями і національними обов'язками.

9. Сила волі та емоцій

У праці та переборюванні труднощів дуже важливу роллю відіграють **вольово-емоціональні** якості людини.

Воля виявляється під час виконання праці, постанови здійснити намічений план, а особливо у переборюванні внутрішніх і зовнішніх труднощів. Усвідомлення мети, добровільна, рішуча і стійка постанова здійснити її, і вкінці саме здійснення, — ось фактори, що складаються на т. зв. сильну волю. Якщо сильна воля проявляється з метою виконання добрих вчинків, тоді вона, воля, є не тільки **сильною**, але — що найважливіше — **доброю**. Людина доброї і сильної волі вміє добиватися поставленої гарної мети і доводити справу до кінця.

Могутнім рушієм волі, чи вольової дії (обміркованої дії) є емоціональні стани людини, або іншими словами — її почуття, настрої, наставлення, переживання, спричинені внутрішніми психічними процесами (думками, уявленнями) або зовнішніми відчуттями-сприйманнями. Ці емоціональні стани можуть бути **позитивні** (підбадьорюючі з почуттям певності, вдоволення, спонукуючі, пориваючі), якщо людина є життєрадісна, працьовита, з провідною життєвою ціллю, або **негативні** (пригнічуючі, з почуттям непевності, невдоволення), якщо людина не має ніякого життєвого ідеалу, ані найменшої охоти до праці. Цей останній тип — це людина скрайне песимістична, слабого і поганого характеру, яка не є корисною ні собі, ні другим. Подібне можна сказати і про лінивих людей. В них немає часто доброї, а особливо сильної волі, тої, яка виявляється в умінні змусити себе зробити те, що самозрозуміле і потрібне, і рівночасно побороти супротивні бажання і настрої, які цьому перешкоджають.

Багато позитивних емоцій та нагод виробляти **добру і сильну волю** дає краса і чар природи, таборування, добра лектура, кожна плянова і систематична корисна праця, вміло переведені заняття, як гутірки, лекції, мистецькі імпрези, мандрівки, прогульки та екскурсії, спортові вправи і змагання, теренові змаги, гри, забави, успішне поборювання перешкод тощо.

Українській нації потрібні добрі і сильні характери, люди оптимісти, які ростуть і розвиваються тільки в любові до праці і в умінні, охоті та видержливості поборювати життєві труднощі (зовнішні і внутрішні психічні) в ім'я вищої ідеї, які не піддаються слабостям, тобто нега-

тивним емоціональним поривам, а навпаки, вміють **панувати над собою**, усвідомити собі важливість мети, обміркувати плян і засоби дії і рішитися з погідним настроєм та посиленою енергією на творчу й корисну працю.

Зразки доброї і сильної волі, своєю невтомною працею і світлими чинами, подиктованими почуттям самовідданої любови до України, дали українському юнацтву будівничі української історії і культури та герої наших визвольно-державницьких змагань.

10. Фізична вправність, сила і здоров'я

У парі з духовим розвитком української доростаючої молоді повинно йти і її фізичне виховання. Гарне, сильне і здорове тіло українського юнака чи юначки повинно бути досконалою структурою для плекання і вияву їхніх духових вартостей. — «В здоровому тілі — здорова душа!» — каже відома українцям стара латинська пословиця («Менс сана ін корпоре сано»). Клясичним прикладом гармонії фізичного і духового розвитку був ідеал грецької людини, яка створила славу епоху античної культури.

Фізичне виховання (тіловиховання) розвиває в людині, а особливо в молоді, цілий ряд таких користей і чеснот, що разом із фізичною силою, здоров'ям і гарною поставою, у своїй сумі складаються на повноякісні особовості з такими прикметами характеру, як **фізична вправність**, **загартованість** до невигод і готовість успішно поборювати їх, **почуття честі** у змагу, **грі і праці**, бистрота, рішучість і обережність, толерантність, **дружність**, **відвага і лицарськість**, життєрадість, динамічність, точність, препизність, сильна і добра воля, тощо.

11. Працьовитість і творчий вияв духових сил

Духова і фізична праця — це життєва конечність і справа честі одиниці і спільноти. Працею здобуває людина не тільки необхідні матеріяльні блага, але й духові користі, без яких життя її, громади і цілого народу було б неможливе. Тому праця людини є не тільки її особистим, але й громадсько-національним обов'язком, бо вона, крім творення передумов прожитку, дає людині фізичну силу і здоров'я, велике моральне вдоволення, почуття особистої і національної гідности і користі.

Нормальна людина, маючи навіть потрібні засоби на прожиток, не може жити без чесної праці, бо без неї вона зледачіє, змарніє духово, не матиме ніякої провідної мети свого життя, ані теж сенсу свого існування.

Для української повновартісної людини раціональна, плянова праця є основною формою виявлення особовости, центром заінтересування та

засобом поступу, культурних досягнень і росту.

Злиття особистого і національного найкраще здійснюється в розумінні і виконванні праці, як справи особистої і національної честі. В міру того, як зростає усвідомлення суспільно-національного значення праці, збільшується й місце, що його займатиме **творча** діяльність з намаганням досягти найкращих наслідків в ім'я спільного національного добра.

Чесність і пильність у праці, чесний і раціональний змаг за кращі осяги, дружність і допомога другим у співпраці, що пов'язані з високою ідейною цілеспрямованістю, — це не тільки запорука розвитку найкращих чеснот поодиноких людей і вияву тих чеснот у формі гарних особовостей, але через них і найкращий засіб розвитку і вияву високоякісних прикмет культурної і творчої громади, а в дальшому і цілої нації.

Творчість — це насамперед велика, постійна і напружена праця, яка дає нові, оригінальні осяги, завдяки глибокому і систематичному знанню, динаміці творчої уяви, змислові винахідливості та інтуїції. Тільки той може творити, хто хоче і вміє думати та працювати. Основною умовою продуктивності творчої діяльності є постійність та систематичність у праці, успіх якої дає глибоке вдоволення та створює стан натхнення, що своєю чергою спонукує людину до дальшої ще успішнішої творчої праці.

Чесне, творче і натхненне ставлення до праці, яке лежало і лежить в основі видатних постатей української (як теж і світової) історії і культури в минулому і сучасному, є одним із основних дороговказів СУМ у виховній праці Юнацтва.

12. Скромність та особиста і національна гідність

Український юнак (-чка), попри свою ідейність, гордість на національну приналежність, високу вимогливість до себе, повинен (-нна) бути **скромним** (-ною). Честолюбність, висування особистих заслуг на перший плян з почуттям чванливості, — це погані прикмети і вори повинні бути чужими Юнацтву СУМ. Воно пам'ятає, що чим розумніша і культурніша людина, тим більше вона буде скромною. Скромність **не означає** форми вияву шкідливого' почуття меншевартості, а навпаки, бути розумним і скромним є рівнозначне з пошануванням особистої гідності. Людина з почуттям особистої гідності знає свою вартість, і хоч нею не чваниться, вміє її виявити в культурній формі, якщо зайде потреба.

Кожному, хто має особисту гідність, -- властиві **правдомовність, справедливість і почуття честі**. Маючи їх, навіть найскромніша українська людина не дозволить, щоб будь-хто зневажав її особисті і національні почування, бо це було б потоптанням правди,

справедливості і чести. В таких випадках вона готова по-лицарськи стати в обороні власного імені і чести своєї нації, бо попри особисту скромність вона **горда на свою національну приналежність** і дорожить нею в кожній ситуації свого життя. Дорожить нею також і Юнацтво СУМ.

13. Дружність і побратимство та сумівська спільнота

Дружність і побратимство — конечні передумови щирого співжиття, співпраці та взаємної собі допомоги між культурними людьми, а далі між: спільнотами і народами. По своїй природі людина — це суспільна одиниця, що не спосібна жити самотньо для себе самої, її місце і призначення — гурт, спільнота, нація. В них вона відчуває себе щасливою, розвиває і виявляє найкраще свої спосібності та найуспішніше здійснює свої пляни невпинною та корисною творчою працею. Цього не можливо було б уявити собі без **дружності і побратимства**.

Дружність і побратимство існують там, де панує взаємне розуміння, братерська любов, згідливість, особиста скромність і гідність та пошана себе і других, спільні за-інтересування та ідеї, готовість допомагати собі взаємно в потребі, підпорядкування власного «я» для загального добра та спільна і віддана праця, або боротьба в прямованні до наміченої мети.

Обмова, неправдомовність, нещирість, зарозумілість, неточність, безідейність, необов'язковість, брак довір'я, лінивість, користоловність, брак особистої і національної гідності, некультурність, брак взаємної пошани та доброї і сильної волі, — ось найбільші вороги дружності і побратимства.

Юнацтво СУМ плекає **загальну дружність** між собою найперше в своїх безпосередніх підставових клітинах праці (роях, самодіяльних гуртках), а через них і в цілій Спільноті, творячи тим чином спаяну спільноту. Крім такої загальної дружності ті поодинокі члени Юнацтва, що споріднені і близькі собі вдачами, спільними заінтересуваннями та почуваннями, плекають між собою ближчу і **сердечнішу дружність**, стаючи собі неначе рідними братами чи сестрами. Таку особливу дружбу одиниць, приятелів-друзів, називаємо **побратимством**.

Дружність і побратимство — це не тільки запорука льокального тісного співжиття Юнацтва, але рівночасно і підстава великої дружби цілої сумівської спільноти в світі, доростаючого молодого покоління з виробленим почуттям **української національної солідарності**.

Гарні зразки дружби і побратимства може знайти Юнацтво серед лицарства княжої, козацької та новітньої доби історії України та в її літературних творах.

14. Лицарськість

Українська лицарськість — це одна з найкращих рис характеру української людини, що включає в собі: чесність зі собою і супроти других; готовість безкорисно допомагати потребуючим; дружність і побратимство; відвагу і хоробрість в обличчі небезпеки; рішеність вести завзяту боротьбу в обороні особистої і національної честі або в здійснюванні української державницької ідеї; стійкість поглядів і віри у високі ідеали.

Лицарськість української людини впливає з ясно і недвозначно усвідомленого почуття національного обов'язку і відповідальності, вирощеного нашими славними предками в чесній праці й боротьбі за найвищі ідеали людини і народу на протязі багатовікової нашої історії.

Лицар замітний не відсутністю в нього страху, а фактом, що він, поборюючи страх, зуміє діяти так, як цього вимагає його особиста гідність і національна честь.

Українське юнацтво має плекати в собі лицарського духа, щоб тим чином прикрасити свій характер і піднести свою особовість до якнайвищого рівня. Джерело прикладів лицарськості воно знайде на світлих сторінках української та всесвітньої історії.

15. Суспільно-державницька виробленість і національна солідарність

Кожна свідома та ідейна українська одиниця повинна бути активним членом організованого життя української спільноти. Свідомість свого нерозривного зв'язку з цією спільнотою, членом якої є дана людина, а відтак і з цілістю української нації, свідомість того, що спільні обов'язки стоять вище від вузько особистих інтересів, здисциплінованість, систематичність, відданість і послідовна активність в ім'я загального добра, — це основа організаційної виробленості доброго члена української нації. Цю основу розпрацьовує СУМ, бо він виховує і поглиблює в Юнацтві гарні прикмети індивідуального, суспільного та національного характеру, щоб виростити для України суспільне корисні одиниці, для яких справи суспільно-національні були б особистими справами.

Ідейність, національна свідомість та організаційна виробленість Юнацтва старшого віку — зобов'язує його плекати і розвивати в собі почуття української національної солідарності через дружню співпрацю з

юнацтвом інших українських організацій молоді, які своїми ідейно-програмовими заложеннями є співзвучні з принципами, що до їх реалізації змагає Спілка Української Молоді. Плекання дружніх взаємин та співпраці з ними, як з братніми організаціями по виховній лінії, — це одне із головних завдань Спілки, що його диктує обов'язок братньої

любови та національної солідарности.

Рівночасно з цим, Спілка Української Молоді розвиває в Юнацтві національну солідарність до всіх тих українських суспільно-культурних та релігійних установ і окремих осіб, яких ідеологічні принципи не суперечать ду-ховості, світоглядів та державницьким ідеям і концепціям української нації.

16. Самовиховання та ініціативність

Поруч родини, школи, церкви та оточення як природ-них і штучних середовищ, Ю СУМ є важливою виховною організацією для українського юнацтва. В ній воно здобуває і доповнює своє теоретичне і практичне знання, позашкільною працею над собою, методом **самовиховання**. В цій системі виховання молодь має широкі можливості самовияву у спільній праці (згідно з опрацьованою і поданою їй програмою), в якій вона бере активну участь під наглядом досвідчених виховників (-ниць) з метою проявляти корисну діяльність та суспільну виробленість плеканням ідейности, цілеспрямованості!, порядку і дисципліни, або іншими словами, — плекати гарні звички, робити властиві речі у властивий спосіб та у відповідний час.

Викладова метода в цій системі виховання, хоч і відо-грає важливу роль, але вона в основному обмежується до вишкільних та інструкторських курсів і до різних таборів такого самого характеру для Старшого Юнацтва. Всі інші роди зайнять переводиться при помочі переповідання казок, легенд, оповідань, відбування гор і забав, особливо якщо йдеться про Молодше Юнацтво та відповідно достосованих гугірок на різні важливі й актуальні теми, доброї лектури, праці самодіяльних гуртків, влаштування імпрез, плекання спорту, відбування таборів, мандрівок, прогульок та екскурсій тощо, якщо йдеться про цілість Юнацтва.

Крім того і щоденне життя юнака (-чки) поза рамцями СУМ (дома, в школі, в церкві, на вулиці тощо) є невід'ємним і постійним виховним чинником, бо в цім т. зв. приватнім житті він (вона) завжди пам'ятає про свої обов'язки і поведінку та на кожному кроці плекає всі чесноти прикладного українського юнацтва.

В атмосфері такого виховного процесу Юнацтво зазнає гарних переживань, здобуває і поширює своє знання і практичні вмілості, плекає дружбу, **любов добра, ладу, краси і правди**, ідейність і дисципліну, фізичну вправність, силу і здоров'я, а особливо творчу уяву і працю та готовість і стійкість у поборюванні труднощів, які своєю чергою розвивають так дуже важливу **ініціативність**, ідейно цілеспрямовану динамічність, самостійність та пляновість дії.

В такому виховному процесі Юнацтво на протязі ряду літ, виконуючи різnorodні зайняття у своїх Роях, та у вищих організаційно-

виховних клітинах Відділу, на таборах, мандрівках, екскурсіях тощо, вирощує та плекає багато чеснот, що в своїй сумі складаються на формування **гарних прикмет характеру — особовостей**, які мали б тривкі і здорові підстави для поширювання обріїв та удосконалювання свого загального і українського національного світогляду і були б заправленими духово і фізично до життєвих завдань і боротьби.

В праці Юнацтва важливу роль відіграє справа **відзначень і кар**. Відзначення і кари в Юнацтві — це не самоціль, а виховний засіб. Вони повинні бути не звичайним, а особливим явищем, і мусять бути справедливими, бо в протилежному випадку втратять свою виховну силу, стаючи чимсь самозрозумілим і буденним.

Особливо примінювання упімнень і кар вимагає вмілого підходу та обережності. Маючи самоуправу, юнацтво найкраще сприймає заслужені кари, якщо вони є вимірювані товаришами-однолітками.

За виміром кар повинні слідкувати старші виховники в характері дорадників, пам'ятаючи про застосовування **індивідуального підходу** до кожної одиниці, відповідно до її психіки та ступеня кари. Кар не слід стандартизувати. Кожна кара мусить промовляти до здорової амбіції. Юнацтво цю амбіцію має.

Справу відзначень і кар подрібно нормують спеціальні постанови в організаційній частині Правильника Ю СУМ.

Маючи доволі широкі можливості **самоуправи і самовиховання**, юнацтво вишколюється практично на майбутніх повновартісних виховників, суспільних діячів і провідників, відданих українській державницькій справі.

17. Лад, краса, добро та чар природи

Почуття ладу, краси і добра — властиве кожній нормальній людині. Воно — одне із найкращих почувань, бо є тим Божим даром, що робить людину ідейною, обов'язковою, точною, правдомовною, щирою, дружньою, щасливою, охочою до життя, бадьорою в праці, видержливою, шляхетною та невгнутою в поборюванні життєвих перешкод і труднощів.

Найдосконалішим прикладом ладу, краси і добра є таки сама **людина**. В ній, поєднавшись в одно, ці три елементи дали гарну і досконалу будову тіла, неперевершену доцільність та гармонійність функцій його поодиноких органів і рівночасну другу невід'ємну і найосновнішу частину людини — її розумну, безсмертну душу з неоціненими скарбами творчих сил, почувань, прагнень, волі і любови та гармонійности у їхній співдії та в закономірності їхніх виявів.

Відзеркалюючи сама собою лад, красу і добро, людина тужить за ними як за милозвучною гармонією досконалостей у фізичному і духовому розумінні і їх, як невід-кличну конечність, намагається

осягнути різними способами і по своєрідному на протязі свого життя, починаючи від зарання її появи на землі. Завдяки цій великій прикметі людини, поодинокі народи втішаються сьогодні перлинами своїх культур, характеристичним багатством своїх окремих нюансів та національних питоменностей. Їхніми зразками є: народне мистецтво, усна словесність, мова, поетична, белетристична та наукова література, релігійні обряди, народні звичаї і обичаї, малярство, різьба, архітектура, музика, пісні, танці, одяг, культура поведінки, суспільно-культурний лад і установи, і т. д., що їхня якість і багатство залежать від кількості талановитих одиниць даного народу, спосібних відчувати і постійно здійснювати лад, красу і добро.

Український народ, завдяки Божій обдарованості, займає особливе місце під цим оглядом. Геній українського духа дав людству високоякісні зразки культури, якою захоплюються другі народи і яка дає всім українцям підставу і право бути гордими на приналежність до української нації. Тому **обов'язком усіх українців**, а особливо юнацтва і молоді, є **пізнавати** велику, багату і прегарну **українську** культуру та плекати і говорити **українською мовою**, бо в них панують лад, **краса і добро**, що силою свого гармонійного і досконалого поєднання найкраще спроможні ушляхетнювати душу.

Другим гарним зразком гармонійного поєднання ладу, краси і добра є **природа**, що пориваючо захоплює нас чаром своїх барв, музикою тиші і шуму, величчю скель, ярів і долин, живучістю рослин і звірят, співами птахів, рвучкістю і повільністю потоків і річок, глибиною океанів, зміною пір року, ясністю сонця, таємничістю місячних і темних ночей, легкістю погідного подуву і ароматом зілля-квітів та вкінці містерією часу, простору й неосяжності небесних тіл та закономірності всесвіту. Вглибитися в це все і відчувати чар його — дає людині насолоду, охоту жити, поборювати життєві труднощі, працювати, змагати до ладу і краси та творити добро.

Українське юнацтво повинно плекати і розвивати в собі почуття ладу, краси і добра та змагати до них, бо вони є тою силою, що зроджує приязнь, дружбу і любов та дає вдоволення і підносить людину й народи до щораз дальших і нових духових вершин.

18. „Честь України — Готов Боронити!”

«ЧЕСТЬ УКРАЇНИ — ГОТОВ БОРОНИТИ!» — це не тільки форма привіту СУМ, але рівночасно і великі національно-зобов'язуючі слова, що ними Юнацтво, як і все членство СУМ, засвідчує свою повсякчасну готовість стояти на сторожі чести української нації, боронити її право на самостійне державне життя, дбати про її добре ім'я та славу серед інших народів.

Особиста гідність, національна свідомість і любов до України — це

основа почуття **національної честі**. Виступати в обороні національної честі є рівнозначне з обороною особистої гідності, бо ці поняття нероздільні й органічно пов'язані зі собою. Прапор СУМ зі святим написом «БОГ І УКРАЇНА» — це символ слави і честі України, гасло та дороговказ, весь зміст праці доростаючої української молоді. За славу і честь українську, за волю, соборність і державу воювали наші князі, слави добувало козацьке лицарство, славою вкрилися героїчні чини українського вояцтва і борців Української Національної Революції. Славою і національною честю заповнена вся українська традиція.

Українське доростаюче покоління, а серед нього і Юнацтво СУМ, як надія кращого майбутнього України, має бути свідоме свого великого завдання, визначеного ясно і недвозначно словами Івана Франка — **«Нам пора для України жить!»** і до нього віддано приготуватися. А згідно з заповітом нашого національного пророка, Тараса Шевченка, у слухний час, коли знову залунає поклик — **«Вставайте, кайдани порвіте і вражою злою кров'ю волю окропіте!»** — піти без вагання в бій за Українську Самостійну Соборну Державу.

II. ЗАКОНИ ЮНАЦТВА СУМ

1. Закон Молодшого Юнацтва СУМ

Кожний молодший юнак і юначка Спілки Української Молоді є зобов'язаний (-на):

1. бути вірним (-ою) Богові та сповняти Його заповіді,
2. пізнавати і любити Україну,
3. любити й слухати своїх батьків,
4. шанувати старших,
5. пильно вчитися і слухати своїх виховників,
6. бути точним (-ою), обов'язковим (-ою) і працьовитим (-ою),
7. бути чемним (-ою) і братерським (-ою),
8. робити добрі діла,
9. говорити правду,
10. любити і шанувати природу,
11. зберігати лад і чистоту,
12. дбати про здоров'я і силу.

2. Закон Старшого Юнацтва УМ

1. Будь вірним (-ою) Богові та сповняй Його заповіді.
2. Пізнавай і люби Україну, борони її чести та будь гордим (-ою) на приналежність до української нації.
3. Будь вірним (-ою) українській державницькій ідеї та готуйся її здійснювати.
4. Люби і шануй своїх батьків та будь їм слухняним (-ою).
5. Дорожи ім'ям Співки Української Молоді та пови-нуйся її владі.
6. Будь добрим (-ою) і справедливим (-ою) та допомагай ближнім у потребі.
7. Шануй власну гідність і гідність других, плекай лад, дружбу і національну солідарність.
8. Здобувай і поглиблюй знання, ушляхетнюй свої думки та поширюй свій світогляд.
9. Пізнавай себе, плекай красу і силу духа, та збагачуй гарними прикметами свій характер:
будь чесним (-ою), працьовитим (-ою), точним (-ою), обов'язковим (-ою), правдомовним (-ою) і лицарським (-ою).
10. Плекай віру у власні сили, будь бадьорим (-ою) і життєрадісним (-ою).
11. Дбай про здоров'я і плекай силу й справність тіла.
12. Пізнавай і люби природу.

3. Гимн

Юнацтво СУМ зобов'язує гимн Співки Української Молоді.

4. Гасло Співки Української Молоді:

«Бог і Україна»

5. Привіти Співки Української Молоді:

1. святочний: **«Честь України — Готов Боронити!»**
2. повсякденний: **«Гартуйсь!»**

6. Слово

Молодше Юнацтво СУМ після 1-го іспиту складає урочисте «С л о в о» такого змісту:

«Вступаючи в ряди Юнацтва Спілки Української Молоді, обіцяю:

- бути доброю українською дитиною (молитись, шанувати родичів і старших, пильно вчитися в школі),
- бути слухняним (-ною) юнаком (-кою) Спілки Української Молоді».

7. Обітниця

Після III-го іспиту, при переході з Молодшого до Старшого Юнацтва СУМ, кожний (-на) юнак (-чка) складає врочисту «Обітницю» такого змісту:

«Пізнавши основні ідеї і правди Юнацтва СУМ, врочисто обіцяю:

- бути вірним (-ною) Богові й Україні,
- придержуватися в житті законів Юнацтва Спілки Української Молоді,
- слухатися сумівської влади.»

8. Приречення

Після II-го іспиту Старшого Юнацтва СУМ, при переході до Дружин СУМ, кожний (на) старший (ша) юнак (ка) складає «Приречення» такого змісту:

«Я, син (дочка) Великого Українського Народу, добровільно і з почуттям відповідальності прирікаю:

- Бути вірним Богові й Україні, плекати високі морально-етичні, християнські та національно-державницькі чесноти духа;
- Придержуватися в житті законів Спілки Української Молоді та бути карним і активним її членом;
- Бути активним і здисциплінованим членом організованого життя української спільноти;
- Боротись за побудову і силу Української Самостійної Соборної Держави».

III. ОСОБОВІСТЬ СУМІВЦЯ

Особовість сумівця визначають «Ідейно-програмові засади і Закони Ю СУМ».

Для більшої проглядності наведено в нижчеподаних розділах (I—VI) прикмети, чесноти та обов'язки Юнацтва СУМ, що їх повинні плекати і придержуватися всі члени, щоб стати гарними, добрими, ідейними та

корисними людьми і рівночасно гідними імені українців-державників.
Член Юнацтва Спілки Української Молоді має бути:

1. Морально-етичні засади:

- а. релігійний,
- б. чесний,
- в. шанує батьків, виховників і старших,
- г. шанує власну і чужу гідність,
- г. готовий безкорисно допомагати потребуючим,
- д. сумлінний і не робить кривди другим,
- е. добрий і справедливий,
- є. правдомовний і щирий,
- ж. вибачливий і вміє прощати особисті кривди.

2. Ідейність і патріотизм:

- а. національне свідомий,
- б. пізнає і дорожить всім, що добре, рідне,
- в. відданий і жертвенний для добра української справи,
- г. вірний українським національним ідеалам державности і соборности,
- г. стоїть на сторожі правди про Україну і боронить гідности української нації,
- д. національні справи ставить вище особистих,
- е. плекає національну солідарність,
- є. зберігає українські звичаї і плекає рідні традиції і культуру,
- ж. знає українську мову, вживає її та дорожить нею,
- з. езкомпромисовий у відношенні до ворогів України.

3. Знання, культура і світогляд:

- а. жадібний пізнання добра, правди і краси,
- б. визнає ідеалістично-християнський світогляд,
- в. постійно працює над здобуттям систематичного і глибокого знання,
- г. плекає глибину і ясність думки,
- г. розвиває творчу уяву та змисл винахідливости,
- д. всесторонньо цікавиться життям і поширює свій обсяг заінтересувань,
- е. об'єктивний і любить правду,
- є. відповідальний за свої слова і вчинки,
- ж. плекає змисл здорової критичної думки,
- з. виробляє власний погляд на справи,
- и. справедливий в оцінці самого себе і других,

- і. толерантний, шанує думки других, але вміє оборонити власне становище,
- ї. культурний і тактовний у поведінці,
- й. ніколи не стверджує того, чого не знає,
- к. уважає потрібним і корисним питати других про речі, яких не знає або не розуміє,
- л. уважний, спостережливий і передбачливий.

4. Краса і сила:

- а. дбає про добро, красу і лад,
- б. плекає сильну і добру волю,
- в. послідовний і видержливий у доброму,
- г. завзятий і непохитний у боротьбі зі злом,
- ґ. вміє перемагати і не заломлюється у випадку невдачі,
- д. витривалий у поборюванні трудів і перешкод,
- е. лицарський,
- є. дбає про здоров'я і силу тіла,
- ж. охайний, чистий і вдержує порядок,
- з. скромний,
- и. самоопанований і повздержливий,
- і. ощадний, але не скупий,
- ї. пізнає себе та вірно оцінює свою вартість,
- й. вірить у власні сили і спроможності,
- к. достойний довір'я других,
- л. бадьорий і життєрадісний.

5. Динаміка життя і творча праця:

- а. свідомий свого призначення і мети життя,
- б. охочий здобувати, змагатись і перемагати,
- в. ініціативний,
- г. сприймає обов'язки і працю як творчий вияв своїх сил,
- ґ. пильний і працьовитий,
- д. точний і досконалий у виконванні своїх обов'язків,
- е. корисний для спільноти,
- є. бистрий і рішучий, але розсудливий,
- ж. зарадний і підприємчивий,
- з. вміє організувати працю за пляном і системою,
- и. вміє зосередитися у змаганні за досягнення поставленої собі мети,
- і. постійно змагає до вищого ступеня досконалости.

6. Суспільна виробленість:

- а. свідомий своїх обов'язків і відповідальності в спільноті,
- б. ідейний, чесний і відданий суспільним справам,
- в. придержується правопорядку в організованому житті спільноти,
- г. дотримується в житті засад чесного змагу,
- ґ. вміє слухатися і наказувати та шанує авторитети,
- д. не надуживає своїх прав і компетенцій,
- е. словний, точний і обов'язковий,
- є. вміє зберігати довірені таємниці,
- ж. братерський,
- з. вміє здобувати приязнь і пошану других,
- и. згідливий і дружній у співпраці,
- і. прямолінійний, безпосередній і тактовний,
- ї. ввічливий, услужливий і гостинний, але не облесливий,
- й. жертвенний і щедрий,
- к. принциповий у суспільних справах,
- л. обережний і передбачливий та вміє оцінити і зорієнтуватися в ситуації.

Друга частина

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ВИХОВНА ПОБУДОВА
Ю СУМ**

УСТРІЙ МОЛОДШОГО ЮНАЦТВА СУМ

ВСТУПНЕ СТВЕРДЖЕННЯ

Молодше Юнацтво СУМ — це перша організаційно-виховна частина в побудові Ю СУМ. Воно є спільнотою дітей у віці від 6-го до 12-го року життя, що має за завдання відповідними методами, достосованими до віку дітей, вести в українськiм національнiм i християнськiм дусi позашкiльну виховну працю з доростаючою українською молоддю i таким чином плекати та розвивати в нiй найкращi чесноти й прикмети характеру, обов'язковiсть i дисциплiну та глибокi i стiйкi почування любови до України.

Молодше Юнацтво СУМ — це етап пiдготовчої працi з пiдростаючою українською молоддю iз завданням пiдготовити її до вищих форм i вищих цiлей, що з ними зустрiнеться вона вже в рядах Старшого Юнацтва СУМ.

А. ЧЛЕНСТВО

I. Загальнi вимоги i спосiб приймання

Членом Молодшого Юнацтва СУМ може стати кожна українська дитина, що:

1. закінчила 6 років життя;
2. пред'явить Проводові Станиці, згідно Булаві Відділу виповнений анкетний листок, з заявою' на ньому батьків чи опікунів про їхню згоду;
3. пред'явить лікарську посвідку про стан здоров'я;
4. одержить згоду Булави Відділу Ю СУМ на прийняття.
Новоприйнятого члена Булава Відділу, в порозумінні з Проводом Куща, приділяє до відповідного його вікові Роя, з умовою, що члени даного' Роя годяться прийняти до себе новика. У випадках більшої кількості новиків, організується в міру доцільності новий Рій.

II. Роди членів

Членство Молодшого Юнацтва СУМ поділяється на:

- членів-кандидатів,
- членів-прихильників,

— членів.

1. Члени—кандидати

В перших трьох місяцях нові члени є **кандидатами**. Вони ще не мають права носити приписаного однострою, ані відзнак Ю СУМ. Після успішної тримісячної проби, Виховник Роя, згідно Впорядник, на сходинах Роя стверджує, що кандидат відповів (або не відповів) вимогам і заслуговує, (або ще не заслужив) на те, щоб стати членом-прихильником.

Вимоги до членів-кандидатів:

Члени-кандидати, щоб стати **членами-прихильниками** мусять на протязі пробного часу відповісти наступним вимогам:

- вміти говорити і молитися по-українському;
- пильне вчащання на сходини свого Роя;
- чистота і охайність;
- точність;
- слухняність;
- обов'язковість;
- культурна поведінка;
- учащання до «Рідної Школи» (або приватне навчання на рівні української народної школи);
- приналежність і учащання до української церкви;
- задовільний стан здоров'я.

2. Члени-прихильники

З моментом одержання дозволу носити однострій і зелену краватку, кандидат стає **членом-прихильником** Молодшого Юнацтва СУМ. Його вписується в реєстр Роя та до відповідного Куща в картотеці Булави Відділу.

Свій побут в лавах Молодшого Юнацтва члени-прихильники зобов'язані пильно використовувати на підготовку до 1-го іспиту Молодшого Юнацтва СУМ (див. Система іспитів).

Щойно після зложена 1-го іспиту та «Слова», (див. Іспитові вимоги та Ідейно-програмові засади), юнак одержує емальовану відзнаку СУМ, з правом носити її на грудях, над лівою кишенею сорочки однострою. З цим моментом юнак уважається вже **членом** Молодшого Юнацтва СУМ.

III. Права й обов'язки членів Молодшого Юнацтва СУМ

Члени Молодшого Юнацтва СУМ мають такі права й обов'язки:

1. вивчати й придержуватися закону та окремих точок «Правильника», що відносяться до Молодшого Юнацтва СУМ;
2. виконувати совісно і чесно всі доручення виховників і провідників та дотримуватися приписів, що зобов'язують в Молодшому Юнацтві

СУМ;

3. працювати над собою за вказівками виховників, згідно з програмою і напрямними діяльності для Молодшого Юнацтва СУМ;
4. вплачувати визначені місячні вкладки;
5. складати в означеному часі приписані іспити;
6. носити приписаний однострій та відзнаки;
7. обирати та бути обраним до самоуправи Роя;
8. користуватися всіма виховними засобами і влаштуваннями Ю СУМ.

IV. Втрата та поновне набуття членських прав: дивись — устрій Старшого Юнацтва СУМ, розділ А, Членство, IV.

Б. ВИХОВНО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ КЛІТИНИ

I. Рій

Найвищою складовою, а попри це основною виховною та організаційною клітиною Молодшого Юнацтва СУМ є Рій Молодшого Юнацтва. Рій складається із 6 до 15 членів. Це добровільне, одностатеве згуртування хлопців, або дівчат однолітків, що хочуть спільно провадити свої зайняття, гри, забави, гутірки, співи, мандрівки тощо.

1. Ройова Самоуправа

Рій Молодшого Юнацтва СУМ очолює Ройова Самоуправа: Ройовий, Заступник Ройового, Писар і Скарбник, вибрані з поміж друзів Роя, або назначені Виховником чи Впорядником на час 6-ти місяців. Ройовий і члени Самоуправи Роя допомагають Впорядникові чи Виховникові в праці й зайняттях з Роєм і в цей спосіб заправляють себе до організованої праці та до завдань провідництва.

а) Ройовий — очолює Рій, дбає про своєчасне повідомлення членів про сходи та інші зайняття Роя, дбає про лад і порядок в Рої, веде книгу відвідування зайнятть, переводить збірки Роя та звітує Виховникові або Впорядникові про стан цілоти Роя.

б) Заступник Ройового — заступає Ройового у його відсутності. Він теж дбає про виконання доручень Ройового та Впорядника чи Виховника Роя.

в) Писар — веде книгу зайнятть, хроніку Роя, зберігає письма, фотографії з життя Роя, в імені Роя веде листування-переписку з іншими роями чи поодинокими особами та веде реєстр членів Роя.

г) Скарбник — збирає вкладки та вписує їх в окремій касовій книжечці, зберігає касу Роя, господарить і заряджує майном Роя.

В окремих випадках поодинокі діловодства й обов'язки можна

поєднувати, або розділяти на більшу кількість членів Роя. В **Роях** віку наймолодшого юнацтва (6—8 років життя) Виховники або Впорядники зобов'язані допомагати молодим і недосвідченим ще ройовим діловодам виконувати їхні обов'язки, а то й часто самі мусять вести за них працю.

2. Знамена Роя

а) Символ-назва Роя:

Кожний Рій обирає собі назву-символ Роя, взоруючись на схемі назовництва, що зобов'язує Старше Юнацтво (див. відповідний розділ цього Правильника), з тим, що назви Роїв Молодшого Юнацтва складаються тільки з одного слова, їх затверджує Кущовий в порозумінні зі Станичним, згідно Булавою Відділу.

б) Ройовий прапорець:

Рій має право мати свій ройовий прапорець. Є це рів-нораменне трикутне полотно зеленого кольору, (як краватка), з основою 25 см. та 40-сантиметровими раменами. На обидвох його сторонах, на білому тлі кола проміру 12 см., є нашиті силуетки символу Роя, розміру 8 см. Силуетки можуть бути чорні або іншого кольору, але гармонійно скомпоновані з цілістю прапорця. Силуетки символу можуть бути виконані «ен фас» або профілем. Якщо силуетка зображує профіль людини, звіря, птиці, або риби, тоді кожна з цих істот повинна бути звернена головою у сторону держака. Довжина держака — 1,60 метра.

Для ношення та зберігання прапорця призначається окремого члена Роя, або його можуть по черзі носити окремі ройові діловоди.

3. Виховники і Впорядники Роїв Молоділого Юнацтва

Виховну працю в Роях Молодшого Юнацтва ведуть Виховники або Впорядники, пропоновані Станичним і затверджені Головним Виховником при Булаві Відділу. Виховники і Впорядники є безпосередніми опікунами Роїв і їм є підчинені Ройові Самоуправи.

II. Кущ Молодшого Юнацтва СУМ

Найменше два і найбільше п'ять Роїв Молоділого Юнацтва, що діють в тій самій місцевості, або в окремих її дільницях, творять Кущ Молодшого Юнацтва СУМ і його має затвердити Крайова Управа СУМ.

Як такий, він має право й обов'язок мати:

- організаційно-виховне керівництво, що ним є **Провід** Куща;
- **знамена Куща**, що на них складається: назва Куща, патрон Куща, порядкове число і кущовий стяг.

Куц Молодшого Юнацтва СУМ організується звичайно на одностатевому принципі. Одначе, коли немає потрібної кількості Роїв, або відповідного виховного проводу, — допускаються мішані Куці, з окремими одностатевими Роями.

У менших Відділах, де немає можливості зорганізувати більше як один Куц і при тому він є мішаний, — такий Куц, виховно й організаційно підлягає безпосередньо Булаві Відділу Ю СУМ.

У виїмкових обставинах, де хвиливе існує тільки один Рій, обов'язки Кущового виконує Виховник або Впорядник Роя, і Рій реєструється, як самостійну одиницю, (зав'язок Куца).

1. Провід Куца

Працею Куца кермує Провід Куца на чолі з Кущовим. Кущовий Провід у більших Відділах підпорядкований Булаві Відділу через Станичний Провід, а в малих, (де немає Станиці) — безпосередньо Булаві Відділу. Провід Куца складається з Кущового та з усіх Виховників і Впорядників Роїв дотичного Куца. Останні прибирають окремі функції і обов'язки:

- Заступника Кущового,
- Писаря,
- Скарбника й Господаря.

а) Кущовий — це звичайно сумівець, принаймні з II-гим ступенем Виховника Ю СУМ, пропонований Булавою Відділу, апробований Управою Осередку СУМ і затверджений Крайовою Управою СУМ. Кущовий, — це організатор, керівник та рівночасно перший виховник Куца. Найважливіші його права й обов'язки:

- репрезентує Куц назовні;
- відбуває з Виховниками і Впорядниками Роїв свого Куца регулярні місячні сходи, з завданням обговорювати і плянувати на них працю дотичних Роїв;
- керує життям і працею Куца, згідно з вимогами Правильника Ю СУМ та за інструкціями Крайової Управи СУМ;
- добирає й подає Проводові Станиці, (в малих Відділах безпосередньо Булаві Відділу) пропозиції покликання чи звільнення Виховників і Впорядників;
- перевірює працю Роїв та дає похвали чи перестороги;
- приділяє нових членів до Роїв, зглядно організує нові Рої, дає відпустки, чи опініює усунення або перенесення юнаків з Роїв, на пропозицію Виховників Роїв та в узгідненні з Булавою Відділу за посередництвом Проводу Станиці;
- затверджує назви Роїв, символи, прапорці, черговість Роїв у Куці тощо;

— в узгідненні зі Станичним і з Булавою Відділу переводить іспити, приймає «Слово» та надає юнацтву відзнаки здобутих ступенів.

б) Заступник Кущового — допомагає Кущовому в його виховній і організаційній праці з Кущом та заступає Кущового в часі його відсутности.

в) Писар Куща — веде книгу або картотеку членів Куща, книгу плянування праці, книгу наказів та течку листування. Він теж організує й опікується архівом Куща.

г) Скарбник-Господар — збирає вкладки від ройових скарбників, веде касову та інвентарну книги й завідує майном Куща, дбає про домівку та інші потрібні для зайнять приміщення і приряди.

Опікун Куща. — У виїняткових випадках, коли обов'язки Кущового виконує старший юнак чи юначка, (поверх 16 р. ж.), для нагляду і для допомоги йому (їй) у виховних справах, призначається Опікуна Куща, що звичайно повинен бути старшою людиною із відповідним виховним досвідом. Опікун Куща повинен мати здобутий принаймні II-ий ступінь Виховника Ю СУМ. Його основне завдання — допомагати Проводові Куща і Виховникам та Впорядникам Роїв правильно організувати програму зайнять з Молодшим Юнацтвом СУМ.

Опікуна Куща назначає Булава Відділу на пропозицію Станичного, та затверджує Крайова Управа СУМ.

2. Знамена Куща

Кожний Кущ має право й обов'язок мати:

а) Назву Куща, що її затверджує Крайова Управа СУМ. (Дивись назви одиниць Старшого Юнацтва).

б) Патрона Куща — що ним звичайно є видатна особа з нашого історичного минулого, яка відзначилася славними діями, позитивними прикметами характеру й осо-бовости, гідними до наслідування. Патрона Куща затверджує Крайова Управа СУМ.

в) Порядкове число куща носить юнацтво даних Кущів на правому рукаві сорочки однострою, як це нормує припис про однострій і відзнаки. Порядкові числа надає Кущам Крайова Управа СУМ.

г) Кущовий стяг складається з полотна і держака. Полотно стягу, прямокутної форми, повинно бути зі шовку або легкого вовняного матеріалу, розміром 70 x 90 см., матово-зеленого кольору. Береги полотна є обшиті золотистим плетеним шнурком, грубини 1 см.

На правій стороні полотна по середині є нашита або ви-гаптована сумівська емблема височини 25 см., під і над якою півколом є розміщений золотий напис, що включає в собі: число і назву Куща, ім'я й прізвище патрона та місцевість осідку Куща. Наприклад:

2-гий Кущ «Крилатих» ім. полк.

Д. Вітовського Чікаго, США.

На відворотній (лівій) стороні кушового стягу, в центрі, золотими буквами є розміщений напис: «Гартуйсь!». Над і під ним, у пропорційному до себе і до цілоти розміщення нашиваються силуетки символів Роїв, приналежних до даного Куща. Силуетки є нашиті на округлих білих тлах, за тим самим принципом і тієї самої величини, що на ройових прапорцях, (див. відповідні рисунки). Довжина держака — 1.80 метра.

Кушовий стяг носить і відповідає за нього Хорунжий, назначуваний Кушовим з-поміж членів найстаршого існуванням Роя. До такого почесного обов'язку покликається юнаків (-чок), що своєю працею і поставою заслужили на таку гідність.

III. Станиця Молодшого Юнацтва СУМ

В чисельно великих Відділах Юнацтва СУМ, де діють два або більше Кущів Молодшого Юнацтва, там твориться Станицю, з метою координувати й узгіднювати працю Кущів. Координуючим чинником цієї надбудови є Провід Станиці на чолі зі Станичним.

1. Провід Станиці складається з:

- Станичного,
- Заступника Станичного (організаційний),
- Кушових всіх Кущів, (з титулу своїх функцій). Станичний і його заступник це звичайно сумівці, — обидва принаймні з II-им ступенем Виховника Ю СУМ, покликані Булавою Відділу й затверджені на своїх становищах Крайовою Управою СУМ.

Якщо Станичний є мужчиною, тоді його заступником, по можності повинна бути жінка, або навпаки.

2. Права й обов'язки Проводу Станиці

Станичний Провід, посередньо через Кушові Проводи, або безпосередньо через Станичну Раду Виховників (див. точка 3-тя цього підрозділу), виконує наступні обов'язки і має такі права:

- а) унапрямує та координує виховні дії й організаційне життя Кущів поміж собою, як рівно ж узгіднює виховні дії молодшого юнацтва з іншими організаційними клітинами цілого Відділу;
- б) складає загальні однорічні пляни праці для цілоти Станиці;
- в) має вигляд і контролює працю Кущів;
- г) полагає бжучі виховні справи Станиці;
- г) на пропозицію Кушових, поручає до затвердження нових Виховників і Впорядників;
- д) разом з Кушовим Проводом та за згодою Булави Відділу переводить справи приймання, відпустки, перенесення чи усунення юнаків з

- дотичних частин;
- е) на доручення та в узгодженні з Булавою Відділу веде постійний вишкіл виховного персоналу Станиці, познайомлюючи Виховників з наявною виховною літературою, через організаційні доповіді, курси, виміну досвідом і спостереженнями з праці з юнацтвом тощо;
  - є) організує і нав'язує співпрацю з юнацькими виховними журналами;
  - ж) пред'являє Булаві Відділу склад Іспитової Комісії до затвердження і допомагає переводити іспити;
  - з) приймає від юнаків «Обітницю» та разом з Кущовим дотичного Куща переводить юнаків з Молодшого до Старшого Юнацтва СУМ. Цю процедуру переводиться звичайно в присутності когось із членів Булави Відділу, або її представників вищих організаційних інстанцій СУМ;
  - й) в порозумінні з Булавою Відділу організує й переводить зустрічі з батьками для виміни думок у виховних справах, інформує їх про намічений план праці Станиці і окремих Кущів;
  - і) за згодою Булави Відділу організує потрібну фахову й матеріальну допомогу, необхідну для ведення виховної праці чи реалізації окремих планів;
  - ї) про працю Станиці звітує до Булави Відділу Ю СУМ;
  - й) з титулу виконування своїх обов'язків, входить до Булави Відділу Ю СУМ, як повноправний її член.

3. Станична Рада Виховників

Станичний, згідно його заступник, скликає періодично, або в залежності від потреб, т. зв. Станичну Раду Виховників та проводить нею. До цієї Ради належать всі діючі Виховники Молодшого Юнацтва даного Відділу, а саме: Кущові та Виховники і Впорядники Роїв.

Станичну Раду Виховників скликається для таких цілей:

- а) узгодження плану праці поміж Кущами;
- б) узгодження програми й устійнення виховних засобів, необхідних для переведення запланованих виховно-вишкільних зайнятть чи окремих імпрез молодшого юнацтва;
- в) ведення доповняльного вишколу виховного персоналу Молодшого Юнацтва СУМ.

УСТРІЙ СТАРШОГО ЮНАЦТВА СУМ

ВСТУПНІ СТВЕРДЖЕННЯ

Старше Юнацтво СУМ — це друга з черги організаційно-виховна частина в побудові Ю СУМ. Є це спільнота молоді у віці від 13-го до 18-го року життя, що має за завдання відповідними методами, достосованими до віку юнацтва, вести в українському національному і християнському дусі організовану всесторонню самовиховну працю з дозріваючою українською молоддю і тим чином заправляти її до майбутньої громадської праці, до провідної ролі в ній та плекати й утверджувати найкращі риси характеру та глибокі і стійкі почування любови, обов'язку і готовости активно служити українським національно-державницьким ідеалам.

А. ЧЛЕНСТВО

I. Роди членів

Члени Старшого Юнацтва СУМ поділяються на:

- членів,
- нових членів.

1. Члени:

- а) члени, що здали три іспити Молодшого Юнацтва СУМ, зложили «Обітницю» і перейшли з Молодшого Юнацтва СУМ зі ступенем звідуна;
- б) члени, що вже відбули один, або обидва іспити Старшого Юнацтва СУМ, здобули ступені воїна або дружинника;

2. Нові члени:

- а) члени-кандидати, що дотепер не були членами Ю СУМ і не мають ніякого ступеня. Вони мають відбути **тримісячний пробний час** в лавах Старшого Юнацтва СУМ;
- б) члени-прихильники — це бувші члени-кандидати, що відбули успішно свій пробний час і мають право складати приписані їм іспити та «Обітницю», щоб стати повноправними членами Ю СУМ.

II. Спосіб прийняття

1. Перехід з Молодшого до Старшого Юнацтва СУМ

Коли юнак був членом Молодшого Юнацтва СУМ і має здані приписані іспити та «Обітницю», — він переходить звичайно організаційною дорогою до Старшого Юнацтва СУМ. Підчас урочистости

переходу, юнакові змінюють **зелену** краватку на **малинову** і вручають щитик-емблему СУМ, що її він з того часу має право носити на лівому рукаві сорочки сумівського однострою, як це нормує припис про однострій і відзнаки.

З Молодшого до Старшого Юнацтва СУМ юнаки можуть переходити в двоякий спосіб:

- а) поодинокю до бажаного Роя, якщо даний Рій його прийме. На випадок обопільної згоди, юнак стає його членом, а тим самим і членом старшо-юнацького Куреня, згідно самостійного Роя, де ще не було умов створити Курінь;
- б) цілим Роєм, і тоді такий Рій входить у склад котрогось із діючих на даному терені Куренів, як його складова клітина (за його формальною згодою), або залишається самостійним Роєм з можливістю, через деякий час, зрости в Курінь. При переході цілим Роєм з Молодшого до Старшого Юнацтва СУМ, все майно Роя залишається і на далі власністю даного Роя.

Юнаки, що організаційною дорогою переходять з Молодшого до Старшого Юнацтва СУМ, не потребують виповняти окремих заяв вступу, їхню картотеку та інші персональні формуляри передається до регістратури Старшого Юнацтва СУМ.

2. Нові члени-кандидати

Кандидат на члена Старшого Юнацтва СУМ, що не був в Молодшому Юнацтві СУМ, мусить:

- а) мати закінчених 12 років, і менше як 17 років життя;
- б) бути української національності;
- в) мати добру опінію чесної, працьовитої і характерної одиниці;
- г) особисто зголоситися до місцевої Булави Відділу з проханням про прийняття, з виповненою членською заявою та з підписом на ній батьків або опікунів, як знак згоди на членство в Ю СУМ;
- г) пред'явити лікарську посвідку про задовільний стан здоров'я;
- д) одержати згоду членів Роя, Куреня і апробату Булави Відділу бути включеним в ряди Старшого Юнацтва СУМ;
- е) вплатити устійнене вписове та евентуальне інші зобов'язуючі вплати.

Перші три місяці нові члени є **кандидатами**. Вони не мають права носити приписаного однострою, ані відзнак. В часі тримісячної проби кандидат обзнайомлюється з ідейними заложеннями і практичними зайняттями Ю СУМ, з життям, звичаями і працею Роя, членом якого він хоче стати.

Після успішної тримісячної проби, і позитивної опінії Виховника Роя, Старшини Роя і всіх членів Роя, останній стає членом-прихильником, з правом носити приписаний однострій, без відзнак. Його вписується в реєстр Роя та в картотеку Куреня й Коша.

3. Члени-прихильники

Свій побут в лавах Старшого Юнацтва СУМ члени-прихильники зобов'язані пильно і всеціло використовувати для підготовки себе до приписаних іспитів. (Дивись система іспитів).

У випадок, коли юнак або юначка зголошується до Старшого Юнацтва СУМ у віці між 12 і 17 роком життя, не будши в Молодшому Юнацтві СУМ, тоді такий юнак, чи юначка, після виконання всіх передумов і вимог кандидата й прихильника, зобов'язаний зложити найближчий іспит вниз, приписаний даному вікові, як теж зобов'язаний зложити «Обітницю». Система іспитів будована так, що кожний вищий іспит автоматично включає в собі передумови і вимоги попередніх нижчих іспитів.

Після зложення відповідного іспиту й «Обітниці», юнак (-чка) здобуває відповідний ступінь та одержує щитик-емблему СУМ, що її він з цього часу має право носити на лівому рукаві сорочки однострою. З цим моментом юнак (-чка) уважається вже **повноправним членом** Старшого Юнацтва СУМ. Процедура надання членської повноправності переводить Виховник Куреня.

III. Права й обов'язки членів Старшого Юнацтва СУМ

Для забезпечення ладу, порядку та правильного розгортання діяльності і справного виконання членських повинностей, кожному членові Старшого Юнацтва СУМ визначається наступні права й обов'язки:

1. працювати над собою за вказівками Виховників і, згідно зі системою та виховно-вишкільною програмою й напрямними діяльності Старшого Юнацтва СУМ, здавати в означених реченнях іспити та здобувати відповідні ступені;
2. співдіяти активно в праці свого Роя, Куреня (і Коша), виказуючи власну ініціативу;
3. брати активну участь у всіх обов'язуючих зайняттях Роя, Куреня (і Коша). У випадках будьяких перешкод, своєчасно оправдати свою неприсутність;
4. виконувати всі організаційні приписи, нормовані «Правильником Ю СУМ» та дотримуватися законів і прийнятих звичаїв Ю СУМ;

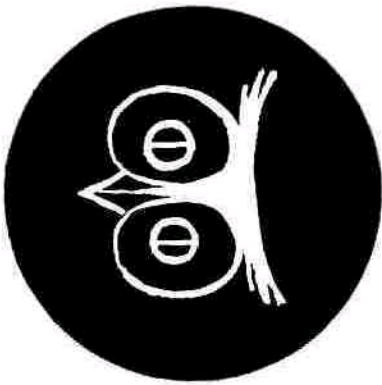

Металева відзнака на накриття голови

ГАРТУНЦЬ!

Відзнаки іспитів-ступенів Молодшого Юнацтва СУМ

5. вплачувати визначені місячні вкладки;
6. совісно і чесно виконувати доручення своїх організаційно-виховних зверхників;
7. обговорювати з Виховниками та організаційними зверхниками завважені недоліки, помилки, як теж і позитиви праці;
8. дбати про зберігання поваги юно-сумівського проводу та цілості організації і протиставитися безпідставним закидам тих, які намагаються понизити добре ім'я СУМ;
9. носити приписаний однострій із всіми зобов'язуючими відзнаками;
10. обирати та бути обраним до Старшини Роя, Куреня й Коша;
11. користуватися всіми виховними засобами і влаштуваннями Ю СУМ;
12. боронити честі і поширювати правду про Україну та здобувати приятелів для української визвольної справи;
13. по можності, відповідно до спосібностей, вести допоміжну виховну працю в Молодшому чи Старшому Юнацтві СУМ.

IV. Втрата і поновне набуття членських прав

Основне ствердження

Кожний член Юнацтва СУМ мусить належати до однієї із юнацьких клітин, себто' безпосередньо до Роя Молодшого або Старшого Юнацтва СУМ, а посередньо (за винятком самостійних Роїв), до Куша, в Молодшій Юнацтві, або до Курення, в Старшій Юнацтві СУМ.

Юнаки (-чки) викреслені, добровільно вибулі, чи виключені з Роя будь-якої устроєвої одиниці Ю СУМ, не зважаючи на місцевість і країну, автоматично перестають бути членами Юнацтва Спілки Української Молоді взагалі.

У випадку юнаків (-чок), що живуть одинцем віддалено від організованих клітин рішає Крайова Управа СУМ.

1. Перехід до Дружин СУМ. Всі члени Юнацтва СУМ, що закінчили 18-ий рік життя, здали приписані іспити і зложили «Приречення», — формально закінчують цим свій юнацький період самовиховної праці і переходять до Дружин СУМ. Вимоги і спосіб прийняття до Дружин СУМ нормує «Правильник Дружин СУМ».

Кожний член Юнацтва СУМ, що переходить до Дружин СУМ, одержує від Булави Відділу Ю СУМ посвідку, в якій є ствержені такі дані:

- а) здобутий ступінь,
- б) роки праці в Юнацтві СУМ,
- в) виконувані функції і діловодства,
- г) відбуті табори і курси, г) одержані відзначення.

2. Відпустка, її дається членові Ю СУМ найдовше на протяз одного року на власне його бажання, засвідчене батьками чи опікунами та

умотивоване браком можливостей брати участь у встановлених зайняттях та виконувати належні обов'язки, нпр., терміновий виїзд до місцевости, де немає Юнацтва СУМ, недуга, переобтяження іншими важливими обов'язками тощо.

Уділену відпустку реєструється в особистій картотеці члена.

Якщо після впливу одного року перебування на одноразовій відпустці член не зголоситься, він автоматично підпадає під категорію добровільно вибулого члена. На час відпустки член не тратить жодних приналежних йому членських прав.

3. Добровільне виступлений. Член може добровільно виступити з Юнацтва СУМ на своє власне бажання, або на бажання його батьків чи опікунів.

Добровільне виступлення може наступити тільки тоді, коли в дотичнім часі проти члена з рамени СУМ не ведеться ніяке дисциплінарне слідство.

Виступлення члена з юнацької клітини СУМ є рівнозначне з його виступленням з Ю СУМ взагалі. (Не змішувати виступлення з переходом або перенесенням члена до іншої клітини Ю СУМ, що з організаційно-виховних оглядів приходить часто стосувати).

Виступлення члена мусить бути зареєстроване в особистій картотеці дотичної частини Ю СУМ. Такі картотеки вилучується і переховується окремо.

Члени, що добровільно виступають з Юнацтва СУМ зобов'язані:

- а) внести на письмі умотивоване прохання про виступлення (Молодше Юнацтво — до Проводу Куща, а старше — до Курінної Старшини), підписане батьками або опікунами;
- б) передати упорядковане виконуване діловодство;
- в) вирівняти всі свої фінансові зобов'язання в Ю СУМ;
- г) одержати від проводу дотичної клітини посвідку добровільного виступлення.

Вибулий член тратить усі попередні членські права і йому не вільно користуватися ні відзнаками, ні одностроями, ані теж виказкою Ю СУМ.

Добровільно вибулі члени мають одноразове право повороту до Ю СУМ. До прохання про поворот треба долучити посвідку від дотичної організаційної одиниці Ю СУМ (Кущ, Курінь), про добровільне виступлення.

Прийнятий вдруге член задержує всі раніше здобуті ступені та відзнаки Ю СУМ.

4. Викреслений з реєстру членів. Воно наступає звичайно за недіяльність. Його стосується до членів Ю СУМ в таких випадках:

- а) неплачення членських вкладок на потязі одного року, без належного оправдання;
- б) неоправдана неприсутність на заняттях Роя і вищих організаційно-виховних одиниць Ю СУМ впродовж пів року, не зважаючи на щомісячні усні, (телефонічні) або письмові упімення Виховника

Роя;

в) недіяльність і неоправдане занедбування або невиконання інших, як вищезгадані, членських обов'язків на протязі пів року, не зважаючи на усні упімення Виховника Роя.

В таких випадках, Кущовий Провід зглядно Курінна Старшина за підписом Виховника Куреня, висилають до даного члена та його батьків чи опікунів останнє письмове упімення, визначаючи реченець від 2 до 4 тижнів для полагодження справи. Якщо в цім часі, з вини члена, не наступить поправа, Булава Відділу Ю СУМ викреслює його з реєстру даної клітини та цим самим і з Юнацтва СУМ.

Викресленому членові прислугоує право відклику до Управи Осередку СУМ, а в дальшому до Крайової Управи СУМ, одначе не пізніше, як тридцять днів після дати викреслення. Рішення КУ СУМ є остаточне.

Відклик викресленого члена до компетентних керівних чинників СУМ має бути на відповідно умотивованім письмі, підписанім петентом та його батьками чи опікунами. Такий формальний відклик може бути внесений тільки через Булаву Відділу Ю СУМ зглядно Управу Осередку СУМ.

Викреслений (-а) юнак (-чка) тратить усі попередні членські права і не має права користуватися ні відзнаками, ні одностроєм, ані теж виказкою Ю СУМ.

Викреслення реєструється в особистім листку та в картотечі Відділу Ю СУМ і їх переховується окремо.

Викреслений член може бути липі один раз поновно прийнятий до Юнацтва СУМ, що може статись тільки у висліді позитивного полагодження його прохання про прийняття, спрямованого до Управи Осередку СУМ чи до Крайової Управи СУМ.

5. Часове позбавлення членських прав. Це свого рода кара і її стосується до членів Юнацтва СУМ з виховних мотивів, як окрему санкцію. Члени, що підпали під цю категорію кари, тратять на означений час свої права, як це нормує окремиий розділ системи пересторог і кар.

6. Виключення з членства. Це найвищий ступінь кари і його стосується до членів Юнацтва СУМ, як остаточність, коли попередньо примінювані перестороги й кари були безуспішні, або коли член важко провинився, поповнивши карний вчинок.

Виключення позбавляє члена всіх членських прав, як це нормує система пересторог і кар. Деяким виключеним членам прислугоує одноразове право поновного набуття членства. (Див. III-ій ступінь кари).

7. Поновне набуття членських прав. Заяву про поновне вступлення в члени Ю СУМ петент передає до дотичного Куреня чи Куща, через бажаний Рій. На випадок позитивного полагодження прохання, петент стає повноправним членом, щойно після згоди на його членство Булави Відділу, та Управи Осередку, чи евентуальне Крайової Управи СУМ.

Б. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ВИХОВНІ КЛІТИНИ

І. Рій Старшого Юнацтва СУМ

Найнижчою складовою, а рівночасно і основною самовиховною та організаційною клітиною Старшого Юнацтва СУМ є Рій Старшого Юнацтва. Рій складається з 6-ти до 15-ти членів. Це добровільне, одностатеве згуртування юнаків або юначок, однолітків, тієї самої місцевости, так природно дібраних до себе, щоб, з уваги на свій вік та зацікавлення, вони могли спільно і з успіхом реалізувати програму праці, потрібну для їх самовиховання.

Рій Старшого Юнацтва, — це рівночасно організаційне оформлення того, що вже існує від віків, як природне побратимство й дружність гурта однолітків, що разом збираються, щоби цілим Роем, під проводом одного з-поміж себе, і за вказівками Виховника будувати власною працею і спільними зусиллями свій світ і своє життя на ідейно-програмових засадах Юнацтва СУМ.

Працю Роя звичайно унапрямує і координує Виховник Роя. Рої старшого віком Юнацтва, що на протязі відповідного часу виказалися зрілими й виробленими — можуть вести самостійну працю. Про це децидує Виховник Куреня, в узгідненні з вищим Проводом Ю СУМ.

1. Ройова Старшина.

Життям і діяльністю Роїв Старшого Юнацтва СУМ керує виборна Ройова Старшина, в склад якої входять:

- Ройовий,
- Заступник Ройового,
- Писар,
- Скарбник,
- Господар.

Ройова Старшина, — це кращі й здібніші юнаки, вибрані на Зборах Роя явним голосуванням, звичайною більшістю голосів з-поміж членів Роя, на час 6-ти місяців. Ройова Старшина в Старшому Юнацтві СУМ, — це форма ройової самоуправи вищого ступеня в порівнянні до того, як це є в Молодшому Юнацтві СУМ.

Після піврічної каденції поодинокі члени уступаючої Ройової Старшини можуть бути перевибрані. Одначе, з виховних мотивів, побажаним було б вибирати нових членів, щоб цим способом дати змогу всім членам Роя заправлятися у провідницьких обов'язках.

а) Ройовий — це член Роя, що своїм поважнішим підходом до справ самовиховної праці в Ю СУМ, своєю прикладною поведінкою, бистротою і зарадністю, організаційним хистом і розважністю, вирізняється з-поміж інших членів Роя і є готовий добровільно взяти на себе співвідповідальність за працю Роя. Він має наступні права й обов'язки:

- очолює свій Рій і дбає про лад і порядок в ньому;
  - приймає накази зверхників, старається зрозуміти і вміти пояснити їх юнакам, та дбає про їх виконання;
  - дбає, щоб члени його Роя досягнули якнайкращі успіхи у здаванні іспитів і здобуванні юнацьких ступенів;
  - обговорює зі своїми безпосередніми зверхниками завважені недоліки, як теж і позитиви праці Роя;
  - своєю поведінкою завжди і всюди дає добрий приклад і цього вимагає від усіх інших членів Роя;
  - репрезентує свій Рій назовні, придержуючись порядку організаційного старшинства;
  - вдержує повагу свого посту та шанує провідні функції других;
  - веде «Записник Ройового», в якому коротко нотує все те, що відноситься до цілоти праці Роя, а саме:
    - дані про кожного члена, програми сходи та інших зайнят, одержані накази й інструкції, видані накази, плян праці, виконану працю;
    - дбає про безпеку членів свого Роя підчас зайнят;
    - видає накази членам свого Роя і вимагає від них слухняності і виконності;
    - в порозумінні з Виховником видає членам свого Роя встановлені для його компетенції похвали, згідно перестороги;
    - в порозумінні з Виховником видає опінію про членів свого Роя;
    - з обов'язку свого посту входить до Курінної Старшини з правом дорадчого голосу;
    - звітує своїм зверхникам про стан цілоти Роя;
    - разом з Виховником розглядає і перевірює прохання членів Роя про відпустку, згідно звільнення з Ю СУМ та передає його відповідному чинникові до по-лагодження. Якщо даний член виконував в Рої якийсь обов'язок, Ройовий назначає вибір його наступника, вимагає від нього передання упорядкованого діловодства та евентуального повернення ройової власності!, як теж звіту з виконаного ним обов'язку;
    - у випадку, коли сам Ройовий бере відпустку, він має звернутися в цій справі до Виховника свого Роя, згідно Курінного, з відповідно умотивованим проханням. До часу одержання звільнення і передачі своїх обов'язків новому Ройовому, має сумлінно продовжувати всі справи, що до нього належать.
- б) Заступник Ройового** — має наступні права й обов'язки:
- заступає Ройового на випадок його неприсутності! або неспроможности виконувати приналежні обов'язки;
  - допомагає Ройовому вести всі ділові справи, зв'язані із керівництвом Роя;
  - пропонує Ройовому і Виховникові Роя відзначити членів Роя за добру поведінку чи за інший якийсь гарний вчинок;

- зголошує Ройовому та Виховникові Роя випадки провин членів свого Роя;
- веде окрему книжку-записник, де точно вписує:
- приязність членів Роя на сходинах та інших заняттях,
- евіденцію іспитів і здобутих ступенів, відзначення, перестороги й кари;
- дбає про точне виконання доручених Роеві завдань:
- стійки, чергування Роя, різні праці тощо;
- доглядає, щоб кожний член Роя дотримувався всіх приписів про юнацький однострій і відзнаки.

в) **Писар** — має наступні права й обов'язки:

- веде книгу занять Роя, в якій коротко нотує перебіг всіх занять;
- веде хроніку Роя, вписуючи туди в хронологічному порядку цікавіші й важливіші події з життя Роя, залучує світлини, вирізки з преси, рисунки тощо. До хроніки можуть давати матеріали, або вписувати свої завваги й інші члени того самого або будь-якого іншого Роя. Свої завваги про працю даного Роя можуть вписувати теж посторонні люди;
- веде листування в імені цілого Роя і зберігає всі вхідні письма та копії вихідних писем Роя. Письма підписує Ройовий і Писар Роя;
- веде реєстр (список) членів Роя.

г) **Скарбник** — має наступні права й обов'язки:

- приготує господарський плян Роя, пропонує, що треба придбати для Роя та подає способи, як здобути потрібні фонди;
- збирає вкладки та реєструє їх в окремій касовій книжечці, зберігає касу Роя та розчислюється із вкладок з Курінним Скарбником;
- господарить грошми згідно з дорученням Ройової Старшини та Виховника Роя.

г) **Господар** — має наступні права й обов'язки:

- господарить, зберігає і заряджує майном Роя та веде інвентарну книжку;
- підбирає місце для занять Роя, дбає про його чистоту, порядок, про потрібні для занять уладження;
- дбає про прикрашення домівки.

На випадок потреби, число діловодів Ройової Старшини можна збільшувати, вводячи нові функції, як напр., бібліотекаря, пресового референта тощо, або в малих числах Роях, поєднувати два-три діловодства в руках одної особи.

2. Знамена Роя

а) — *Символ-назва Роя*

Кожний Рій вибирає для себе окрему назву-символ, що має підкреслювати напрям і характер діяльності Роя, згідно з прикметами

обраного символу. Назви Роїв затверджує Виховник Куреня, згідно Провід Куша, в узгодженні з Булавою Відділу Ю СУМ. Рої можуть обирати назви, як нижчеподано, або їм подібні:

Історичні: Боянові Внуки, Кожум'яки, Шестикрильці, Ігоревичі, Святославичі, Скоморохи, Мономаховичі, Уходники, Січовики, Запорожці, Богунівці, Мазе-пинці, Полуботківці, Гетьманські Сердюки, Гайдамаки, Месники, Чумаки, Повстанці тощо.

Географічні: Верховинки-Верховинці, Чорноморці, Степовики, Полтавці, Дніпрові хвилі, Поліщуки, Подолянки тощо.

Функційні: Санітарки, Лучники, Стрільці, Каменярі, Вершники, Зв'язкові, Бойовики тощо.

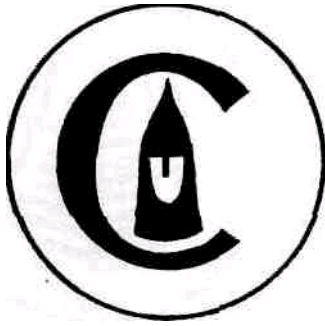
Побутові: Сіроманці, Вовкулаки, Легіні, Бурлаки, Водяники, Русалки, Мавки, Чугайстри, Плугатирі, Лісовики тощо.

Назви звірів: Олені, Рисі, Леви, Тури, Вовки, Тарпани, Зубри, Лиси, тощо.

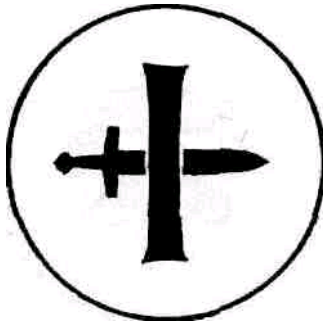
Назви птиць: Чайки, Соколи, Орли, Яструби, Горлиці, Журавлі, Ластівки, Голубки, Соловейки, Перепілки, Жайворонки, Буревісники, Пугачі тощо.

Назви рослин: Барвінки, Євшан-Зілля, Тирса, Чорнобривки, Червона Калина, Вишневий цвіт, Маки, Гвоздики, Незабудьки, Цвіт Папороті, Золота Пшениця, Черемха та інші.

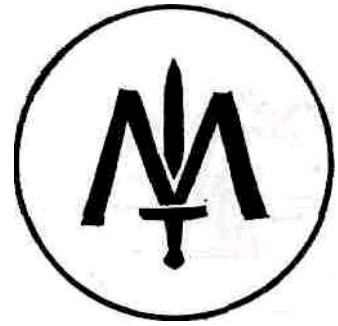

Святославичі

Ігоровичі

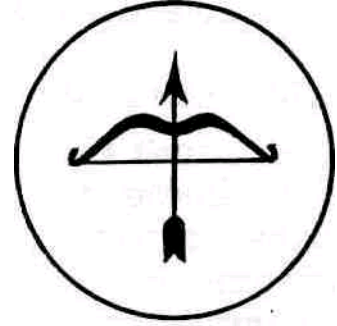
д Мовомаховичі

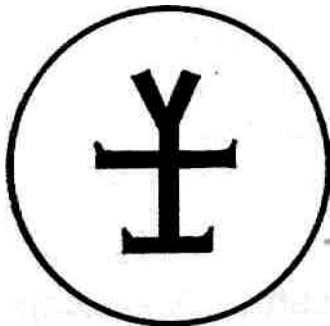
Скоморохи

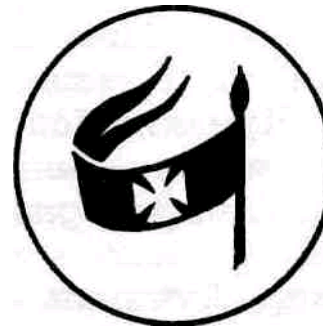
Запорожці

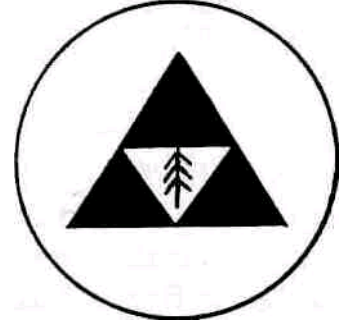
Стрільці

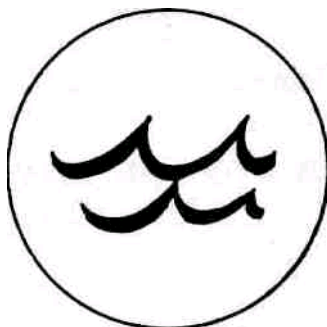
Мазепинці

Січовики

Верховинці

Дніпрові Хвилі

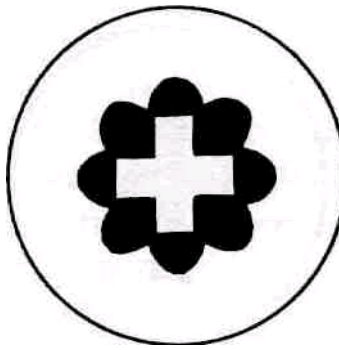
Чорноморці

Горлиці

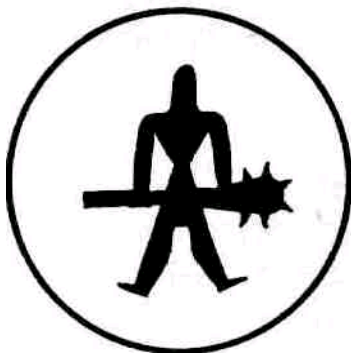
Русадки

Санітарки

Цвіт Папороті

Кожум'яки

Шестикрильці

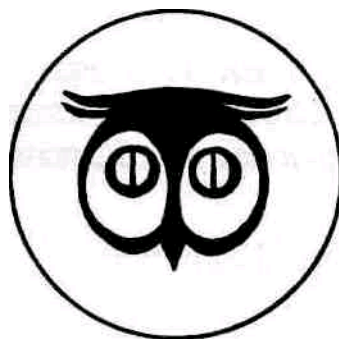

Месники

19

Соколи – Орли

20

Пугачі

21

Лиси

Підбираючи назви, треба звернути особливу увагу на виховні моменти в підборі окремих символів. Юнацтву треба основно пояснити символіку окремих назв Роїв.

Побажаним є, щоб назви всіх Роїв, що належать до окремих Куренів мали логічний зв'язок і порядок. Напр., **Рої**, що належать до Куреня юнаків «Княжі Воїни» повинні мати назви із княжої доби; Рої з

дівочого Куреня «Золотистий Лан» — назви українських польових цвітів;

з Куреня «Крилатих» чи «Твердодзьобів» повинні мати назви птиць; Рої з Куреня «Повстанці» повинні мати історичні назви окремих частин УПА, як: „Буревісники“, „Месники“, „Бурлаки“, „Подільські Січовики“, „Самооборона“ тощо. Самозрозуміло, що в одному Курені не може бути двох Роїв з однаковими назвами. Назви Роїв і Куренів Старшого Юнацтва СУМ можуть складатися із двох слів: прикметника й іменника, напр.: «Гірські Орли», «Сірі Вовки», «Морські Соколи», «Золоті Леви», «Буйні Тури» („Буй-Тури“), «Крицеві Стріли», «Перші Стежі», «Залізні Остроги», «Княжі Лучники», «Степові Вершники», «Дністрові Кручі», «Лісові Мавки», «Повстанські Рейдовики», «Бистроногі Олені», «Перелетні Птиці» тощо.

б) — Ройовий прапорець

Рій Старілого Юнацтва має право мати свій ройовий прапорець. Є це рівнораменне трикутне полотно малинового кольору (як краватка), з основою 25 см. та 40 сантиметровими раменами. На обидвох його сторонах (боках), на білому тлі кола (проміру 12 см.) є нашиті силуетки символу Роя, розміру 8 см. Силуетки можуть бути чорні, або іншого кольору, але гармонійно скомпоновані з цілістю прапорця. Полотно має бути напняте на горішню частину держака, довгого на 1.80 метра. Інші вимоги щодо ройового прапорця Старшого Юнацтва ті самі, що й до ройового прапорця Молодшого Юнацтва, (див. розділ Б. I, 26).

в) — Порядкові числа

Порядкові числа Роїв у Курені надає Курінна Старшина з правом уживати їх тільки у внутрішньо-курінному житті.

г) — Інші звичаї

Рій у своєму житті і діях може витворювати та вводити в життя свої **окремішні звичаї**. Звичаї ці мусять бути згідні з ідейними і виховними засадами, традицією Юнацтва СУМ та з українськими національними традиціями. Головне, щоб нав'язуючи до давніх традицій, творити свої власні. Наприклад, юнацькі псевда, церемоніял підпалювання юнацьких ватр, (сумівські вогні) та інші.

Юнацькі псевда

Члени Роїв Старшого Юнацтва СУМ можуть мати і користуватися псевдами, та спеціальними прізвищами, що їх вони самі собі підбирають, або їх надають їм друзі чи зверхники. Псевда можуть бути характеру веселого (не образливого!), або поважного. Вони повинні відповідати прикметам особовості окремих юнаків (-чок), згідно

їхнім звичкам і замилюванням або впливати з виконності якоїсь функції, і т. п. Юнацтво може вживати свої псевда в різних виявах внутрішньо-організаційного життя (внутрі своїх частин, в рамцях Відділу, на таборах, тощо), як теж назовні, ставлячи псевдо зразу після прізвища, або, підписуючись тільки псевдом, напр., під своїми статтями, дописами тощо.

3. Виховник Роя

а) Загальна характеристика

Виховну працю в Роях Старшого Юнацтва ведуть Ви-ховники Роїв, пропоновані Виховником Куреня в узгід-ненні з Опікуном Коша і затвердженні Булавою Відділу Ю СУМ.

Щоб працю Роїв Старшого Юнацтва якнайшвидше спрямувати на правильний шлях самовиховання, згідно з прийнятими ідейними засадами і виховно-вишкільною програмою Юнацтва СУМ, нею кермує і її унапрямує вишколений Виховник, віком старший від членів даного Роя, багатший досвідом і знанням. Він діє як їх старший друг — товариш і рівночасно як духовий провідник Роя.

Виховники Роїв — це вповні самостійні, або майже самостійні виховні сили, залежно від ступеня набутого досвіду і знання.

Від Виховників Ю СУМ вимагається не тільки загального теоретичного знання і практичних вмінь з обсягу позашкільного виховання, але теж основного обізнання з ідейно-програмовими засадами й виховно-вишкільною програмою Ю СУМ та вміння зацікавити юнацтво і передати йому потрібний виховний зміст. Виховник має виховувати членів Роя всесторонньо і вчити їх трактувати кожную справу культурно, та самостійно розв'язувати різні проблеми дрібнішого чи ширшого порядку.

Пов'язувати в цей спосіб актуальне життя з теорією, при найкращій своїй волі, не зуміє ні Ройовий, ані хто-будь інший з Ройової Старшини, що є звичайно однолітками своїх товаришів, хоч би і як вони не вирізнялися з-поміж них.

Для цієї мети треба вже вишколеного, досвідченого й інтелігентного Виховника, що своєю працею і прикладні-стю життя зміг би викликати у членів Роя природну, невимушену пошану — авторитет і добровільну слухняність. Інколи такі й подібні прикмети може мати й Ройовий, одначе він не все матиме потрібний досвід. Коротко, відношення Виховника Роя і Ройового до Роя можна визначити приблизно так: в основному Виховник є духовим, а Ройовий — організаційним провідником старшо-юнаць-кого Роя.

З різних виховних та практично-методичних оглядів, в системі виховної праці Ю СУМ придержуємося засади, що кожний окремих

Виховник Роя може обслуговувати тільки один юнацький Рій. В іншому разі, Виховник, замість бути духовим провідником, стане «вчителем різних клас», і самозрозуміле не зуміє жити своїм Роєм і цікавитися глибше формуванням характерів та світогляду довіреного йому юнацтва. А це розбігається з основною виховною ціллю Ю СУМ.

б) Вимоги до Виховника Роя

Виховником Роя може бути людина, що відповідає нижчеподаним вимогам:

- має закінчених 17 років життя;
- є національно свідомим українцем;
- зразково поводить себе в організації СУМ і поза нею;
- має здобутий принаймні І-ший ступінь Виховника СУМ;
- докладно обізнаний з цілістю Правильника Ю СУМ;
- докладно обізнаний з доступною юнацькою виховно-вишкільною літературою;
- добровільно зобов'язався вести та відповідати за виховну працю роя.

в) Права й обов'язки Виховника Роя:

- дбає про успіхи членів Роя в здобуванні знання, досвіду, практичних вмільностей та в засвоєнні собі всього того, що входить в обсяг програмової праці Роя;
- дбає про підготовку і зголошення членів Роя до іспитів, рішає про їх допущення та морально відповідає за успішність вислідів іспитів;
- дбає, щоб праця юнаків над різьбленням своїх характерів була систематичною і постійною. Для цього звертає пильну увагу на коректність поведінки Юнацтва під час і поза заняттями, даючи їм в тому особистий приклад;
- дбає і вміло змагає до того, щоб всі члени Роя у співжитті між собою та у відношенні до інших осіб чи істот дотримувалися Законів Ю СУМ;
- усуває всі можливі нагоди, які могли б спонукати юнацтво до поганих думок або до негідних вчинків і тим самим до порушення Законів Ю СУМ;
- доглядає, щоб спосіб виконання обов'язків, наказів і доручень не наражував життя і здоров'я членів Роя та не наносив шкоди постороннім людям;
- виконує доручення вищих організаційно-виховних чинників;
- вдержує постійний зв'язок з батьками, згідно опікунами, всіх членів Роя;
- вдержує в пошані гідність посту Ройового та інших членів

- Ройової Старшини і уважає, щоб повага всіх інших організаційних зверхників та престиж ціло-сти СУМ був завжди зберіганий;
- дбає, щоб всі діловодства Ройової Старшини були ведені так, щоб кожночасно, на домагання вищого проводу, можна було подати вичерпний звіт з праці Роя;
  - допомагає, щоб накази й доручення зверхників були точно виконані Ройовою Старшиною і членами Роя і щоб цілість праці Роя проходила згідно з вимогами й напрямними Правильника Ю СУМ. Тому Виховник Роя є завжди і всюди там, де його Рій плянує або виконує якесь завдання чи працю. У випадках будьякого сумніву щодо змісту, інтенції наказу або доручення, Виховник Роя має негайно звернутися до свого зверхника за потрібним виясненням;
  - має право й обов'язок вимагати від Ройової Старшини, щоб кожний ними виданий наказ був наперед узгоднений з Виховником Роя;
  - має право стримати видання доручення чи наказу Ройової Старшини, якщо для цього є достатня причина;
  - має право припинити виконання Роєм чи окремими його членами наказу РОЙОВОЇ Старшини, якщо наказ був виданий без відома Виховника Роя і проти його волі;
  - має право не дати згоди на прийняття нового члена до Роя, або на перенесення члена з іншого Роя, чи до іншого Роя, якщо на це є достатня причина;
  - має право давати накази всім членам Роя, якщо Ройовий і його заступник неprisутні, а справа вимагає негайного вирішення;
  - зобов'язаний вглядати в працю і контролювати діяльність цілої Старшини та всіх інших членів Роя;
  - зобов'язаний разом з Ройовим розглядати й опініювати прохання члена Роя про звільнення його з Ю СУМ чи надання йому відпустки на означений час;
  - має право видавати опінію про всіх членів Роя та про членів Ройової Старшини;
  - якщо є членом СУМ, має право й обов'язок носити приписаний однострій і відзнаки;
  - систематично веде «Записник Виховника», де вписує все те, що відноситься до всього членства Роя та змісту його праці й життя;
  - з титулу виконання своїх обов'язків, спільно з іншими Виховниками Роїв, становить т. зв. Виховний Провід Куреня;
  - у справі звільнення з обов'язків Виховника Роя, має звернутися організаційною дорогою через Виховника Куреня до Опікуна Коша, згідно до Головного Виховника при Булаві Відділу Ю СУМ;

— передаючи Рій і свої обов'язки іншому Виховникові Роя, мусить точно поінформувати його про дотепер ведений ним Рій, подати характеристику поодиноких членів, та зорієнтувати нового Виховника в цілості дотепер проробленої Роем праці. Так само «Записник Виховника» має бути переданий новому Виховникові Роя.

Відзнаки, іспитів-ступенів Старшого Юнацтва СУМ

Курінний прапор Ю СУМ права сторона

Курінний прапор Ю СУМ ліва сторона

Відзнаки Впорядників:

І-го ступеня

ІІ-го ступеня

4. Впорядник Роя

Це звичайно спосібна одиниця з рядів Старшого Юнацтва СУМ, що пройшла відповідний вишкіл (курси, виш-кільні табори тощо) і своїм знанням, практичною заправою та дотеперішньою працею в Юнацтві СУМ виказалася спосібностями вести виховну працю з дорученим йому Роєм.

Впорядник працює з юнацьким Роєм під наглядом Ви-ховника Роя, як допоміжна виховна сила. Іншими словами, — Впорядник — це кандидат на Виховника Роя.

Впорядник, що веде таку виховну працю в Рої Старшого Юнацтва СУМ мусить відповідати наступним *вимогам*:

- мати закінчених 15 років життя і працювати в такому Рої, де між Впорядником, а членами Роя було б принаймні три роки різниці віку;
- є національне свідомим українцем (-кою);
- зразково поводить себе в організації СУМ і поза нею;
- має здобутий I-ий, згідно II-ий ступінь Впорядника;
- має зданий I-ий, згідно II-ий іспит Старшого Юнацтва СУМ (в залежності від віку членів Роя, що його веде, має мати здобутий принаймні один іспит більше від своїх вихованків);
- достатньо обізнаний з цілістю Правильника Ю СУМ;
- достатньо обізнаний з доступною юнацькою виховно-вишкільною літературою;
- добровільно зобов'язався вести допоміжну виховну працю з Роєм.

Впорядник Роя, для кращої заправи у виховній праці, зобов'язаний виконувати різні теоретичні і практичні завдання, доручені йому безпосереднім Виховником, як про це є мова у вимогах на Впорядників обидвох ступенів.

5. Спосіб відбування занять Роя (формальна сторінка)

Всякі заняття Роя (напр., сходини в домівці, збірки, апелі і т. п.) повинні відбуватися загально прийнятим способом.

Відкриття чи закриття сходин або інших занять Роя повинні мати завжди урочистий характер. Сходини починаються наказом «Струнко!», заповідженням відкриття і головним привітом: «Честь України! — Готов Боронити!» Опісля йде ствердження присутності членів та відчитан-ня програми сходин. Після наказу «Свобідно!» переводиться програму сходин, або іншого заняття. Сходини або інші заняття кінчаються наказом «Струнко!», заповідженням місця, дати і часу наступних сходин та проголошенням закриття сходин, як на початку, привітом «Честь України! Готов Боронити!» та командою «Розхід!»

Якщо на сходинах є присутній Виховник Роя, тоді той, хто веде сходини (Ройовий, або хтось з членів Роя), звітує на початку сходин Виховникові Роя. Якщо під час відбування сходин або інших занять з'являється Вихов-ник або Впорядник Роя, Курінний або хтось із вищого проводу, тоді член Роя, що веде сходини, звітує їм.

У випадку, коли Виховник (чи Впорядник) Роя веде програму занять і під час них з'являється Курінний або хтось із вищого проводу, тоді вони дають доручення Ройовому згідно його заступникові здати прибувшій старшині звіт із ходу заняття.

Інші збірки Роя, відповідно до їх характеру та обставин, можуть мати дещо свободніший спосіб відбування.

II. Курінь Старшого Юнацтва СУМ

Найменше два і найбільше п'ять одностатевих Роїв Старшого Юнацтва, що діють в тій самій, або поближких місцевостях, творять Курінь Старшого Юнацтва СУМ. Курінь є вже самостійною устроєвою одиницею Старшого Юнацтва СУМ і тому його мусить затвердити Крайова Управа СУМ.

Як такий, він має право й обов'язок мати:

- організаційний провід-самоуправу Куреня, що ним є: Курінний Збір і Курінна Старшина;
- Виховний Провід, що ним є: Виховник Куреня, разом з Виховниками Роїв;
- курінні знамена, що на них складаються:
  - назва Куреня,
  - патрон Куреня,
  - порядкове число Куреня,
  - курінний стяг.

До часу затвердження Куреня Крайовою Управою СУМ, він існує і діє, як Підготовчий Курінь (Курінь в стадії організації), з правом мати свій тимчасовий організаційний і виховний провід і з правом умовного користування назвою і патроном Куреня, однак без права вживати порядкове число і курінний стяг.

Організаційний провід (курінна самоуправа)

1. Курінний Збір — це ширші ділові сходи членів цілого Куреня, в стилі традицій староукраїнського віча, або козацької січової ради, для обговорення й вирішення важливих справ, що торкаються діяльності та проявів життя цілоти даного Куреня.

Курінний Збір може бути:

- річний
- звичайний.

а) Річний Курінний Збір відбувається раз до року і його скликає Курінна Старшина в узгодженні з Виховником Куреня, повідомляючи про час і місце Збору організаційною дорогою всіх членів Куреня на *два тижні* перед устійненим реченцем.

Річний Курінний Збір скликається для нижчеподаних цілей:

- звітування Курінної Старшини про цілорічну працю Куреня;
- обговорення й оцінка проробленої праці (успіхи й недомагання);
- про аналізування та розпрацювання пляну й методів виконання зобов'язуючої Курінь виховно-вишкільної програми та евентуального намічення й опрацювання додаткового (власного) пляну праці на майбутню однорічну каденцію;
- вибору Курінної Старшини;
- обговорення та полагодження різних справ, зв'язаних з працею Куреня.

б) Звичайний Курінний Збір відбувається в залежності від поточних потреб і його скликає Курінна Старшина таким самим порядком (за винятком двотижневого повідомлення), як у випадку Річного Курінного Збору. Про час і місце Звичайного Збору, Курінна Старшина зобов'язана повідомити всіх членів Куреня своєчасно, принаймні два дні наперед.

Звичайний Курінний Збір скликається для полагодження наступних справ:

- прийняття нового Роя в склад Куреня, зглядно пра-щання Роя (при переході до Дружин СУМ або до іншого Куреня);
- обговорення актуальних справ, та подробиць реалізації біжучої виховної програми в поодиноких Роях чи цілого Куреня;
- обговорення проєктів евентуальних змін чи доповнень, що відносяться до знамен Куреня;
- відсвяткування роковин Патрона свого Куреня та інших свят;
- розглянення справи нагород, зглядно кар, для членів Куреня, які, згідно з Правильником, вимагають рішення Курінного Збору;
- для вирішення інших біжучих важливих справ Куреня: вишкільних, господарсько-фінансових, організаційних тощо.

Курінний Збір — це найвище тіло в самоуправі Куреня. Його скликається, як повище сказано і переводиться в присутності і під наглядом Виховника Куреня. Крім Ви-ховника Куреня, присутність на Річному або Звичайному Курінному Зборі є обов'язковою для всіх Виховників РОЇВ даного Куреня і, самозрозуміле, для цілоти Курінної Старшини і всього членства даного Куреня.

Всіх учасників Курінного Збору (Виховники, персонал і старше юнацтво), зобов'язує повний сумівський однострій. Виняток творять тільки *члени-кандидати*, що можуть бути на Курінному Зборі в цивільному одязі, як спостерігачі, без пасивного й активного права голосу. *Члени-прихильники* беруть участь в Курінному Зборі в приписаному однострої, **без** відзнак і мають там тільки право дорадчого голосу. Члени мають право, в межах дозволеної їм курінної самоуправи, рішати про всі курінні справи, вибирати й бути обраними до Курінної Старшини.

2. Курінна Старшина

Життям і діяльністю Куреня Старшого Юнацтва проводить Курінна Старшина, що є виконним органом Збору і допоміжним чинником для

Виховника Куреня. Курінну Старшину вибирають явним голосуванням, звичайною більшістю голосів на Річному Курінному Зборі, на час одного року в числі трьох осіб:

- Курінного,
- Заступника Курінного,
- Курінного Писаря.

До Курінної Старшини, з титулу виконуваних обов'язків, входять теж Ройові всіх Роїв даного Куреня, для кращого зв'язку Старшини з членство. Ройові зобов'язані брати участь у всіх працях і нарадах Курінної Старшини з правом дорадчого голосу. Членів Курінної Старшини затверджує Виховник Куреня.

Курінна Старшина, в узгідненні з Виховником Куреня, рішає, підготовляє, або здійснює в рамках Куреня такі справи:

- а) плянує працю Куреня, беручи до уваги потреби окремих Роїв та спосіб і можливості виконання наміченого пляну;
- б) рішає про прилюдні виступи Куреня;
- в) розділює поміж поодинокі Рої окремі ділянки праці, обумовлені обставинами, доцільністю і кількісними та якісними спроможностями окремих Роїв;
- г) ініціює і дає дозвіл на організування при Курені нових Роїв з членів-прихильників;
- г) дає дозвіл Роям приймати до себе нових членів;
- д) надає порядкові числа Роям і затверджує їхні символи-назви;
- е) зголошує і опініює Виховникові Куреня кандидатів на відзначення й перестороги згідно з обов'язуючою системою;
- є) в межах своєї компетенції висловлює признання і похвали членам Роїв або окремим Роям свого Куреня;
- ж) в межах своєї компетенції стосує супроти провинених членів Куреня нормовані Правильником виміри пересторог і кар;
- з) опініює Виховникові Куреня прохання членів про відпустку чи добровільне виступлення з членства;
- й) зголошує Виховникові Куреня справи на завішення в членських правах, або виключення з рядів Куреня, умотивовуючи достатньо свого пропозицію;
- і) полагаджує всі дрібні поточні справи Куреня, що не вимагають рішень вищого проводу.

Курінна Старшина, в усіх важливіших справах, що торкаються цілості Куреня, виносить рішення на своїх нарадах явним голосуванням та звичайною більшістю голосів, Кожне рішення Курінної Старшини мусить бути одобрене Виховником Куреня і щойно тоді його можна подавати до відома всім членам Куреня у формі курінного наказу чи доручення.

Права й обов'язки членів Курінної Старшини

1. Курінний:

- а) підготовляє і здійснює програму діяльності Куреня, намічену Курінним Збором;
- б) проводить нарадами Курінної Старшини, Курінних Зборів, мадрівками та всіма прилюдними виступами Куреня;
- в) заступає Виховника Куреня у справах, які він йому доручить;
- г) доручає членам Куреня виконання наказів вищого проводу Ю СУМ;
- г) видає особисті накази членам Куреня в справах біжучої діяльності;
- д) в порозумінні з Виховником Куреня і з Виховниками роїв провіряє працю окремих роїв;
- е) приймає періодичні звіти від ройових та виготовляє звіти з діяльності цілого Куреня;
- є) відповідає перед Виховником Куреня і перед Курінним Збором за зміст і за виконання зобов'язуючого й наміченого пляну праці;
- ж) підписує накази Курінної Старшини, як теж всякі інші письма (після одобрення їх Виховником Куреня), що виходить від імени цілого Куреня;
- з) репрезентує Курінь назовні і з титулу виконуваного обов'язку Курінного входить до Кошової Старшини з повним правом голосу;
- и) веде записник плянування і виконаної праці, де зберігає всі видані накази й доручення, нотує персональні зміни тощо';
- і) дбає про фонди для Куреня і придбання відповідного виряду чи майна (спортове і піонерське приладдя, мадрівний виряд, книжки, мапи тощо).
- ї) заохочує членів Куреня до ощадности і до розумного господарення власними грішми і майном.

2. Заступник Курінного:

- а) заступає Курінного в часі його неприсутности та в тих справах, що їх він йому доручить;
- б) перестерігає, щоб члени Куреня придержувалися Законів Ю СУМ;
- в) виконує обов'язки мирового судді у випадках, що вимагають рішення товариського суду;
- г) реферує та ставить відповідні внесення на нарадах Курінної Старшини про похвали й признання, згляд-но перестороги й кари для окремих членів Куреня;
- г) опініює прохання про прийяття нових членів до Куреня, як теж прохання про відпустку чи добровільне виступлення з членства або перенесення до іншої клітини;
- д) веде картотеку членів Куреня, де вписує всім членам здобуті ступені, час зложення «Обітниць» й «Приречення», нагороди, відзначення чи перестороги і кари, відбуті табори і т. п.;
- е) має нагляд над цілістю майна Куреня, як теж над майном складових Роїв Куреня;
- є) дбає, щоб всі члени Куреня носили приписаний однострій і відзнаки.

3. Курінний Писар

- а) завідує канцелярією Куреня — веде хронологічний реєстр всіх вхідних і копій вихідних писем та зберігає їх в окремих течках; разом з Курінним підписує курінні письма і їх висилає;
- б) веде книгу протоколів нарад Курінної Старшини і Курінних Зборів;
- в) веде хроніку Куреня, (за зразком ройових хронік), вписуючи туди в хронологічному порядку всі події з життя Куреня. Поодинокі цікавіші матеріяли, що відносяться до окремих Роїв, можна вписувати з ройових хронік;
- г) відчитує на збірках Куреня чи Курінних Зборах накази Курінної Старшини, протоколи, письма, тощо;
- г) укладає бюджет Куреня, веде його касу, вписуючи в касову книгу всі приходи і розходи, (як за зразком Роїв) і на домагання Курінної Старшини подає гос-іподарсько-фінансовий звіт з виказом сальда; в окремій течці зберігає всі приходові і розходові прилоги.
- е) дбає про гарне уладження і прикрашення домівки чи світлиці, в якій відбуваються заняття Куреня;
- є) веде реєстр курінного майна (інвентарна книга);
- ж) дбає про те, щоб всі члени Куреня могли однаково користуватися спортовими та іншими уладженнями Куреня.

Виховний Провід Куреня

Виховний провід Куреня — це Виховник разом з усіма Виховниками Роїв дотичного Куреня.

1. Виховник Куреня

Виховником Куреня може бути людина, що відповідає нижчеподаним вимогам:

- має закінчених 20 р. життя;
- є національне свідомим українцем;
- зразково поводить себе в організації СУМ і поза нею;
- має здобутий принаймні II-ий ступінь Виховника Ю СУМ;
- докладно обзнайомлений з цілістю Правильника Ю СУМ;
- основне обзнайомлений з доступною юнацькою ви-ховно-вишкільною літературою;
- добровільно зобов'язався опікуватися Куренем і вести та відповідати за його виховну працю.

Виховника Куреня пропонує Булава Відділу, апробує Управа Осередку і остаточно затверджує Крайова Управа СУМ.

Права й обов'язки Виховника Куреня:

- а) дбає, щоб виховна праця в Курені була ведена згідно з вимогами Правильника Ю СУМ;
- б) приймає зарядження і накази вищого проводу, подає їх до відома

- Курінній Старшині і членам Куреня та відповідає за їх виконання;
- в) звертається організаційною дорогою до вищого проводу Ю СУМ у всіх справах, що їх не може вирішити ні він, ні Курінна Старшина;
  - г) у виховних справах репрезентує Курінь перед вищим проводом Ю СУМ і на зовні;
  - г) в порозумінні з Курінним опрацьовує порядок нарад Курінної Старшини та Курінних Зборів і є на них присутній;
  - д) підшукує Виховників для Роїв свого Куреня і через Опікуна Коша пропонує їх Булаві до затвердження;
  - е) пропонує Булаві Відділу (через Опікуна Коша) зміни, згідно відкликання Виховників Роїв;
  - є) перевірює працю Виховників Роїв та в міру потреб, відбуває з ними ділові наради;
  - ж) перевірює ведення діловодств членів Курінної Старшини та робить їм потрібні завваги;
  - з) рішає про те, чи окремих Рій в Курені дозрів і підготований до тої міри, щоб могли вести працю вже без Виховника Роя;
  - и) в порозумінні з Виховниками Роїв і Курінною Старшиною підготовляє складення іспитів і відбування «Приречення», виготовляє список кандидатів та зго-лошує їх Опікунові Коша;
  - і) після виконання членом-прихильником приписаних передумов і вимог, іменує його членом Ю СУМ;
  - ї) дбає про успішність праці Куреня внутрі та його виступів назовні і відповідає за це перед вищим проводом;
  - й) передає піврічний звіт Булаві Відділу з копією для Крайової Управи;
  - к) опініює надання відзначень та уділення пересторог і кар;
  - л) уділює ІІІ-те відзначення та перестороги і кари, як це нормує відповідний розділ Правильника Ю СУМ;
  - м) має право робити завваження всім членам Куреня щодо їх поведінки і виконання їхніх обов'язків;
  - н) має право припинити наказ Курінної Старшини, якщо в нім не взято до уваги його доручень, або наказ був виданий без його згоди;
  - о) є почесним передсідником на нарадах Курінної Старшини та на Звичайних і Річних Курінних Зборах;
  - п) має право кожночасно брати участь у всіх заняттях Роїв та Куреня;
  - р) має право й обов'язок брати участь в нарадах Кошо-вої Ради Виховників, заступаючи там інтереси свого Куреня;
  - с) має право й обов'язок брати участь у з'їздах, конгресах чи фахових вишколах для Виховників Ю СУМ;
  - т) старається про моральну і матеріальну допомогу для Куреня;
  - у) має право носити приписаний однострій і функційні відзнаки Виховника Куреня, як це нормує Правильник Ю СУМ;
  - ф) у справі свого звільнення з обов'язків Виховника Куреня звертається організаційною дорогою до Крайової Управи СУМ.

Якщо Рій Старшого Юнацтва не входить у склад Куреня, а існує і діє як самостійний Рій, затверджений Крайовою Управою СУМ, тоді Виховник

такого Роя має всі повищі права і обов'язки Виховника Куреня.

2. Виховники Роїв дотичного Куреня. Вони підпорядковані безпосередньо Виховникові Куреня і під його проводом відбувають відправи (наради), плянуючи й обговорюючи виховну працю довіреного їм Куреня.

Знамена Куреня

Кожний Курінь, як самостійна устроєва одиниця Старшого Юнацтва СУМ, управнений і зобов'язаний мати;

1) **Назву Куреня**, що її затверджує Крайова Управа СУМ. (Докладніше про це в розділі про символи-назви Роїв Старшого Юнацтва СУМ).

2) **Патрона Куреня**, що ним є видатна особа з нашого історичного минулого, яка відзначилася славними діями і позитивними прикметами характеру та повнотою відповідає національно-виховним ідеалам Ю СУМ. Патрона Куреня, після вивчення його життєпису, обирає Курінний Збір і організаційною дорогою, через Виховника Куреня, Булаву Відділу та Управу Осередку СУМ пред-являє Крайовій Управі СУМ до затвердження.

3) **Порядкове число**, що його носить юнацтво окремих Куренів на правому рамені, як це нормує припис про однострій і відзнаки, кожному, окремому Куреневі надає Крайова Управа тоді, коли затверджує старшо-юнацький Курінь.

4) **Курінний стяг**, що його може мати і ним користуватися тільки затверджений Крайовою Управою СУМ Курінь. Курінний стяг уживається під час різних урочистих виступів Куреня, як теж під час Курінних Зборів.

Курінний стяг складається з полотна і держака. Прямокутне полотно стягу повинно бути зі шовку або легкого вовняного матеріалу, розміром 90X120 сантиметрів, малинового кольору. Береги полотна є обшиті золотистим шнурком, глибини 1 сантиметра.

На правій стороні полотна, по середині, є нашита або вигаптована сумівська емблема, височини 30 сантиметрів, під і над якою півколом є розміщений золотий напис, що включає в собі: число і назву Куреня, ім'я й прізвище патрона та місцевість осідку Куреня. Нпр.; 6-тий Курінь «Месників» ім. ген. Грицяя-Перебийноса в Торонті, Канада.

На лівій стороні полотна стягу, по середині, золотими буквами, тої самої величини, що напис на правій, є виписаний клич-привіт СУМ з наступним розміщенням слів:

ЧЕСТЬ УКРАЇНИ!

ГОТОВ БОРОНИТИ!

Понад і під написом, у пропорційному до себе і до цілоти розміщення, нашивається сільветки символів Роїв. Силь-ветки є нашиті на округлих білих тлах, **за** тим самим принципом і тої самої величини, що на ройових прапорцях.

Держак, найкраще з ясенового дерева, природньої краски, складається з

двох рівних частин, злучених разом за допомогою металевої оправи. Горішня частина держака закінчена металевою насадою з міді, що її творять букви «СУМ», стилізовані у формі тризуба, височини 15 сантиметрів. Довжина держака, (без металевої насади) 2 метри, глибина 2 ½ сантиметрів.

Курінний стяг прикріплюється до держака в наступний спосіб: вкручується в держак 6—8 металевих (мідних) коліщаток проміром 1 сантиметра. До полотна стягу пришивається в тій самій віддалі від себе стільки ж металевих замків, що ними прикріплюється полотно стягу до вкручених в держак коліщаток. Крайнє горішнє коліщатко вкручується в держак у віддалі 5 сантиметрів від металевої насади.

Після затвердження курінного стягу, його посвячується, за окремим дозволом Крайової Управи СУМ. Посвячений стяг є одною із найбільших цінностей Куреня і вживається тільки при офіційних та святкових виступах цілого Курення, віддаючи йому належну пошану.

Заснування і розв'язання Куреня Старшого Юнацтва СУМ

1. Заснування Куреня

Почин до заснування Куреня дає Булава Відділу, після підбрання відповідної людини на Виховника Куреня та при мінімально вимаганій кількості зорганізованих вже Роїв. Перший Курінний Збір, скликаний Булавою Відділу Ю СУМ (він же є основуючим Збором Куреня), відбувається під проводом Виховника Куреня. Курінний Збір формально одобрює заснування Куреня, вибирає назву патрона Куреня та вибирає Курінну Старшину в числі трьох членів; Курінного, Заступника Курінного та Курінного Писаря.

Точний звіт з відбутого основуючого Збору Куреня, разом зі всіма даними й прилогами, Булава Відділу пересилає до Крайової Управи СУМ, яка, на основі цього звіту, приймає повідомлення про заснування Куреня та затверджує його, як Підготовчий Курінь.

Після 6-ти місяців пробної праці Підготовчий Курінь старається про затвердження його Крайовою Управою СУМ, як повноправного Куреня. Щоб це сталося, треба виконати такі передумови:

- вміло і правильно вести працю Куреня;
- точно звітувати і вплачувати устійнені вкладки;
- всі члени Підготовчого Куреня мусять мати зданий III-тій іспит Молодшого Юнацтва і зложену «Обітницю»;
- вислати до Крайової Управи СУМ проект курінного стягу і життєпис патрона Куреня;
- вислати до Крайової Управи точний список членів Куреня з такими даними; ім'я та прізвище, дата народження, час праці в Ю СУМ, здані іспити, відбуті табори, курси, які відвідує школи, особисті заінте-ресування, загальна опінія тощо.

Після сповнення цих вимог, Крайова Управа СУМ може затвердити дотогочасний Підготовчий Курінь, надаючи йому порядкове число та інші вищезгадані повно-власні і признаки самостійної устроєвої одиниці, якими Курінь має вже право користуватися.

2. Розв'язання Куреня:

Крайова Управа СУМ має право, на пропозицію Булави Відділу, підтверджену Управою Осередку СУМ, розв'язати Курінь Старшого Юнацтва СУМ, у кожному із нижчевичислених випадків, коли Курінь:

- веде діяльність, незгідну з обов'язуючими ідейно-програмовими засадами та організаційними приписами Правильника Ю СУМ, або
- не підпорядковується дорученням і наказам вищого проводу Ю СУМ, або
- став бездіяльний, або
- тяжко провинився й наніс моральної і матеріальної
- шкоди Спільці Української Молоді, окремим людям
- чи українській спільноті,

В кожному із цих випадків Крайова Управа СУМ за-ряджує прослідження справи. У випадку розв'язання Куреня, Булава Відділу проголошує поновні вписи до нових Роїв, вже з сегрегацією та якісним підбором членства. Реорганізовані Рої мають право до трьох місяців оформити себе в новий Підготовчий Курінь.

Коли із зменшенням кількості членів Куреня, залишиться тільки один Рій, Курінь може ще існувати в такому стані, на протязі одного року, Якщо до того часу він не поповниться принаймні ще одним Роєм, тоді така одиниця може існувати і діяти, як самостійний Рій, або включитися разом з придбаним майном в інший існуючий вже Курінь. У випадках злиття чи об'єднання, переформований Курінь прибирає число Куреня старшого своїм існуванням, а назву і патрона, одного з Куренів, за обоюсторонньою згодою. У випадках розв'язання Куреня, затверджене порядкове число і назва пропадають і ніякий інший Курінь до часу 5-ти років не може їх одержати. Архів і майно розв'язаного Куреня переходить в безпосередню розпорядимість Булави Відділу Ю СУМ, зглядно Осередку, чи КУ СУМ. Курінний стяг розв'язаного Куреня, або Куреня, якого назва й патрон при злитті двох Куренів відпали — пересилається до Крайової Управи СУМ для збереження його, як музейну вартість.

III. Кіш Старшого Юнацтва СУМ

Два або більше старшоюнацьких Куренів чи самостійних Роїв, творять Кіш Старшого Юнацтва СУМ, що його треба розуміти як середовище координації праці старшого юнацтва в рамках Відділу Ю СУМ.

- Координуючими організаційно-виховними чинниками Коша є;
- Опікун Коша,

- Кошова Рада Виховників,
- Загальний Збір Коша,
- Кошова Старшина.

Їхні завдання:

- узгоджувати і координувати організаційно-виховні дії окремих Куренів чи самостійних Роїв;
- пожваблювати життя і діяльність згаданих частин внутрі і назовні;
- підготовляти Старше Юнацтво до різних форм вияву в ділянці суспільно-громадської та культурно-мистецької праці (публічні виступи, відчити, доповіді, імпрези, дискусійні вечори, товариські вечірки, ширші сходи, самодіяльні гуртки-ансамблі тощо).

Кіш не має свого стягу (прапора), ані патрона, ні інших того рода організаційних знамен, що прислужують самостійним устроєвим одиницям як у випадку Куца і Куреня.

1. Опікун Коша

Опікун Коша — це звичайно доросла людина принаймні з II-им ступенем Виховника СУМ, покликана Булавою Відділу та затверджена на цій посаді Крайовою Управою СУМ. Він діє як плянуючо-виховний і контрольний чинник цілого Коша, (підвідділу Старшого Юнацтва СУМ). Він же очолює і проводить відправами Кошової Ради Виховників та перевіряє цілість праці Коша. Опікун Коша діє посередньо через Виховників Куренів і Кошову Старшину, або через форум Кошової Ради Виховників. Він має наступні права й обов'язки:

- а) очолює та проводить нарадами Кошової Ради Виховників;
- б) унапрямує та координує виховні дії й організаційне життя Куренів (або самостійних Роїв) поміж собою, як рівно ж узгоджує дії устроєвих одиниць Старшого Юнацтва з іншими устроєвими одиницями Відділу чи Осередку;
- в) складає загальні однорічні пляни праці для цілоти Коша;
- г) має вгляд і контролює працю Куренів чи самостійних роїв;
- г) полагоджує організаційно-виховні справи Коша;
- д) на пропозицію Виховників Куренів поручає Булаві Відділу нових Виховників роїв до затвердження;
- е) в порозумінні з Булавою Відділу та за апробатою Управи Осередку СУМ переводить справи приймання, відпусток, завішення чи виключення членів, як теж опінуює справу розв'язання Куренів;
- є) на доручення, або в порозумінні з Булавою Відділу організує і переводить вишкіл виховно-організаційного персоналу Коша дорогою таборів, курсів, доповідей, виміни досвідом, семінарійних вправ тощо;
- ж) організує дописи до юнацьких періодиків-журналів та нав'язує співпрацю Старшого Юнацтва з ними;
- з) пред'являє Булаві Відділу до затвердження склад Іспитової Комісії

- для Старшого Юнацтва і допомагає переводити іспити;
- и) приймає від юнаків (-чок) «Приречення» та переводить їх зі Старшого Юнацтва до Дружин СУМ. Цю процедуру Опікун Коша переводить разом з членами Булави Відділу Ю СУМ, представниками Управи Осередку СУМ, або з вищими керівними чинниками;
  - і) організує і переводить зустрічі з батьками старшого юнацтва, з метою виміни думок у виховних справах, інформування їх про успіхи й недоліки юнацтва та про намічені пляни праці Коша, згідно окремих його Куренів;
  - і) допомагає Булаві Відділу організувати потрібну фахову й матеріальну допомогу, необхідну для ефективного ведення наміченої виховної праці в Коші та для реалізації окремих плянів;
  - й) апробує звіти Кошової Старшини і передає їх до Булави Відділу;
  - к) з титулу виконування своїх обов'язків, входить до Булави Відділу, як повноправний її член.

2. Кошова Рада Виховників. Це збір всіх Ви-ховників Куренів і Виховників Роїв, діючих в рамках Коша, скликуваний для:

- а) обговорення й устійнення напрямних заłoженнь та виховних засобів, необхідних для переведення поодиноких заплянованих виховно-вишкільних занять чи окремих імпрез Старшого Юнацтва в рамках Коша;
- б) узгіднення пляну праці поміж Куренями;
- в) ведення доповняльного вишколу організаційно-виховного персоналу Старшого Юнацтва СУМ.

Кошову Раду Виховників очолює та проводить її нарадами (відправами) Опікун Коша, скликуючи її періодично, або частіше, залежно від потреби.

3. Загальний Збір Коша скликає Кошова Старшина раз до року за згодою Опікуна Коша. Вона, на два тижні перед устійненим реченцем, повідомляє організаційною дорогою всі Курені про час, місце і програму Збору. Загальний Збір Коша скликається для нижчеподаних цілей;

- а) узгіднення поміж: Куренями, згідно самостійними Роями, засягу і пляну їхньої праці;
- б) обговорення і плянування праці, що вимагає спільної акції і співдії всіх Куренів (чи самостійних Роїв) Коша;
- в) вибору Кошової Старшини;
- г) обговорення та полагодження різних біжучих справ, зв'язаних з працею Коша.

Присутність усіх членів дотичних Куренів (згідно самостійних Роїв) на Загальному Зборі Коша є обов'язкова. Вони беруть участь, як зорганізовані лави, разом із своїми стягами та іншими інсигніями. Опікун Коша і ви-ховники Куренів та Виховники Роїв зобов'язані брати участь у Загальному Зборі Коша, як виховно-координуючі чинники.

4. Кошова Старшина

Працю Куренів і самостійних Роїв координує Кошова Старшина, що в Ю СУМ є найвищою формою, юнацької самоуправи. Кошова Старшина діє в порозумінні з Опікуном Коша в складі:

- Кошового,
- Заступника Кошового,
- Курінних дотичних Куренів, (чи евентуальне Ройових самостійних Роїв).

Кошова Старшина діє під безпосереднім доглядом, за вказівками й при допомозі Опікуна Коша.

Кошового і Заступника Кошового вибирає Старше Юнацтво, на Загальному Зборі Коша, явним голосуванням і звичайною більшістю голосів.

Курінні (чи Ройові самостійних Роїв), з титулу виконання своїх обов'язків, входять до Кошової Старшини як представники, речники і зв'язкові СВОЇХ частин, з повним правом голосу.

Якщо Кошовим вибрали юнака, тоді його Заступником, по можності повинна бути юначка, — і навпаки, (якщо в Коші є дівочі і хлоп'ячі Курені).

Вибраних Кошового і його Заступника приймає до відома Опікун Коша і подає до затвердження Булаві Відділу Ю СУМ.

Права й обов'язки Кошової Старшини:

- а) переводити в життя доручення Опікуна Коша й Булави Відділу;
- б) координувати працю Куренів між собою та узгоджувати прояви їхньої діяльності з іншими організаційними частинами Відділу;
- в) рішати про прилюдні виступи цілого Коша;
- г) розділювати поміж поодинокі Курені окремі ділянки праці, обумовлені обставинами, доцільністю та їхніми кількісними і якісними спроможностями;
- г) посилювати співпрацю і зближення поміж Куреннями;
- д) стимулювати різного рода міжкурінні змаги, базовані на чесній ривалізації;
- е) допомагати Опікунові Коша при організації загальнонокошових імпрез, окремих курсів чи вищколів (нпр.: виховників, впорядників, інструкторів), як теж при організації таборів, мандрівок, спільних свят тощо;
- є) плянувати, проводити і відповідати за працю самодіяльних гуртків Старшого Юнацтва;
- ж) звітувати через Опікуна Коша до Булави Відділу.

Кошовий згідно Заступник Кошового, з титулу виконання своїх обов'язків, входить до Булави Відділу з правом дорадчого голосу.

В. ОКРЕМІ ЗАСОБИ ВИХОВАННЯ

Самодіяльні Гуртки

Поза зобов'язаними устроєвими частинами, Старше Юнацтво СУМ

може в рамках Коша проявляти свою працю у формі різного рода самодіяльних гуртків. До них, на добровільній базі, вписуються окремі старші юнаки і юначки, керуючись індивідуальними зацікавленнями й особистими здібностями та добровільним вибором тої, чи іншої ділянки самодіяльного заняття. Членами будь-якого самодіяльного гуртка можуть бути особи обидвох полів і різного віку. Окремі Рої, або Курені можуть теж для себе, як цілоти, обирати ту чи іншу ділянку і тим самим творити окремий самодіяльний гурток.

Поручається заініціювати, інспірувати та організувати в першу чергу такі гуртки, що з погляду національно-державницького і культурного виховання нашої молоді є найбільш важливими.

Приклади: гурток пропагандистів української визвольної справи, промовців, дискутантів, декляматорів; гурток молодих істориків, літераторів, військовиків, журналістичний гурток; гурток театрального мистецтва (інсценізації, ляльковий театр, вертеп, театр тіней), народних танців і хороводів, хорові ансамблі, різні спортові гуртки, гурток української народної музики (бандуристи, гуцульські музики і інші), класичної музики, народного мистецтва (різьба, писанки, вишивки, килимарство, кераміка) гурток мореплавців, радіоаматорів, літунів, любителів природи, філятелістів, музейників, архіварів та інші.

Про заіснування будь-якого самодіяльного гуртка рішає Опікун Коша в узгодженні з Булавою Відділу.

Працю з юнацтвом самодіяльних гуртків ведуть відповідні фахові сили — Інструктори, затверджені Опікуном Коша та за згодою Булави Відділу. Таких інструкторів, знавців та ентузіястів якоїсь ділянки треба приєднувати, щоб через них могли поширити засяг заінтересувань, а тим самим поглибити теоретичне і практичне знання та всебічне вироблення Юнацтва СУМ.

Працю самодіяльних гуртків, як одних із засобів самовиховання Юнацтва, треба трактувати як аматорські спроби. Та все ж таки ця праця повинна відзначатися систематичністю і відсутністю дилетанства.

До помочі інструкторові, по лінії кращого налаштування організаційно-технічної справності, члени гуртка вибирають з-поміж: себе гурткового і його заступника, їхні завдання:

- пригадувати чи повідомляти членів гуртка про час і місце занять;
- дбати, щоб усі члени приходили точно на заняття;
- прийнятим способом починати і кінчати сходи (збірка, привіт, звіт інструкторові);
- вдержувати постійний контакт з інструктором;
- дбати про технічну допомогу інструкторові, відповідно до характеру заняття та зв'язаного з ним необхідного приладдя чи унагляднюючого матеріялу;
- вести хроніку гуртка.

Вищенаведені обов'язки розподіляють між собою гуртковий і його заступник.

Провід самодіяльного гуртка може бути в більшому складі, залежно від

потреби і характеру праці.

Гуртковий і його заступник не мають ніяких функцій-них відзнак. Постійні члени окремих самодіяльних гуртків можуть на правій стороні, зразу під кишеною сорочки однострою, носити відзнаку свого гуртка. Форма відзнаки — довільна, одначе розмір її не повинен переступати площі кола, проміру 5 см. Проект відзнаки має обов'язково затвердити Крайова Управа СУМ.

Спортові гуртки можуть мати власний спортовий однострій з емблемою СУМ. Усі інші самодіяльні гуртки виступають прилюдно в сумівських одностроях, або українських національних одягах, (зглядно в різних одягах, тільки у випадку театрального гуртка), відповідно до характеру гуртка і його виступу.

Будь-який самодіяльний гурток Ю СУМ може виступати прилюдно тільки за згодою Булави Відділу і під іменем Юнацтва СУМ.

ВІДДІЛ ЮНАЦТВА СУМ

МОЛОДШЕ І СТАРШЕ ЮНАЦТВО

I. Характер та роди Відділів Ю СУМ

1. Загальна характеристика

Кожне зорганізоване скупчення Юнацтва СУМ, числом не менше двох Роїв Молодшого чи Старшого Юнацтва, або один Рій Молодшого та один Рій Старшого Юнацтва творять Відділ Юнацтва СУМ.

Відділ Ю СУМ треба розуміти як середовище діяльно-сти і координації праці всіх наявних на даному місці устроєвих одиниць Ю СУМ (Кущів і Куренів), зглядно Роїв та їхніх координуючих надбудов, як Станиця і Кіш. Адміністративним та координуючо-виховним чинником Відділу є **Булава Відділу Ю СУМ**.

Відділи звичайно поділені на **підвідділи**, по лінії Молодшого і Старшого Юнацтва СУМ.

Підвідділи в свою чергу, в залежності від кількості членства та їх вікового розподілу й організаційного оформлення, можуть складатися з окремих устроєвих одиниць Ю СУМ, зглядно їх клітин, як нижче подано:

а) Підвідділом Молодшого Юнацтва СУМ може бути:

- один однородний Рій (зав'язок Куща),
- один Кущ (мішаний, зглядно однородний), або
- декілька Кущів, оформлених в Станицю.

б) Підвідділом Старшого Юнацтва СУМ може бути:

- один або два статево однородні самостійні **Рої**, (зав'язки Куренів),

- один Курінь, або
- декілька Куренів, оформлених в Кіш.

В рамках цих підвідділів, різних щодо свого складу, діють самостійні устředові одиниці (Кущі і Курені) та складові клітини цих одиниць (Рої), окремо Молодшого і Старшого Юнацтва СУМ. Тобто, в рамках підвідділу Молодшого Юнацтва (або у т. зв. Станиці) діють Кущі і Рої Молодшого Юнацтва СУМ, а в підвідділі Старшого Юнацтва (або у т. зв. Коші) діють Курені і Рої (зглядно самостійні рої) Старшого Юнацтва СУМ, як це зображено на графіку ч. 1 і описано в окремих розділах цього Правильника.

2. Форми праці

Залежно від наявності окремих вікових груп та кількості членства в окремих Відділах Ю СУМ, праця з Юнацтвом цих Відділів ведеться складовими клітинами (Роями) і самостійними устředовими одиницями (Кущами, Куренями), за орієнтаційною схемою як нижче подано:

Молодше Юнацтво:

а) В підвідділі Молодшого Юнацтва, при мінімальній кількості 2 до 5 Роїв Молодшого Юнацтва, працю ведеться:

- Роями,
- одним мішаним (зглядно однородним) Кущем, без потреби творити Станицю.

б) більшій кількості, вже від 4 до 25 різнородних Роїв Молодшого Юнацтва працю ведеться:

- Роями,
- двома і більше однородними Кущами, з обов'язком координувати працю в рамках Станиці.

в) При кількості більшій, як 25 Роїв, треба організувати нову Станицю.

Старше Юнацтво:

а) В підвідділі Старшого Юнацтва, при мінімальній кількості 2-ох **різнородних** Роїв Старшого Юнацтва СУМ працю ведеться т. зв. самостійними Роями з обов'язком координувати її в рамках Коша;

б) При мінімальній кількості 2-ох **однородних** Роїв Старшого Юнацтва працю ведеться:

- Роями,
- Куренем, без потреби творити Кіш.

в) При більшій кількості, вже від 3 до 25 різнородних роїв Старшого Юнацтва, працю ведеться:

- Роями,
- Куренями, (евентуальне самостійними Роями) з обов'язком координувати її в рамках Коша.

г) При кількості більшій як 25 Роїв, треба організувати новий Кіш.

3. Роди Відділів

Розрізняємо два основні роди Відділів Юнацтва СУМ:

- Відділ Юнацтва СУМ, діючий при Осередку СУМ,
- Самостійно-діючий Відділ Юнацтва СУМ.

а) **Відділ Ю СУМ, діючий при Осередку СУМ.** Нормально, в місцевості де є Осередок СУМ, там Відділ Ю СУМ діє як складова частина даного Осередку. Його очолює

Булава Відділу Ю СУМ, виборна на Загальних Зборах Осередку СУМ.

Офіційна назва такого Відділу, як напр.:

Спілка Української Молоді

Осередок ім. _____

3-ій Відділ Ю СУМ «Х»

в _____

б) **Самостійно-діючий Відділ Ю СУМ:** В місцевості, де немає Осередку СУМ, там Відділ Ю СУМ діє самостійно, і є підпорядкований через дотичну Булаву Відділу безпосередньо Крайовій Управі СУМ. Булаву Відділу назначає Крайова Управа СУМ. В обидвох випадках членами Булави можуть бути тільки члени СУМ. Офіційна назва такого Відділу, як напр.:

Спілка Української Молоді

12-ий Відділ Ю СУМ «Х»

в _____

У великих простором місцевостях, де є велика кількість юнацтва, з уваги на доцільність, догідність і успішність праці та з огляду на ошадність в людях, в поодиноких дільницях такої місцевості можуть діяти:

- окремі устроєві одиниці (Кущі, Курені, самостійні Рої), підпорядковані одній, спільній в даній місцевості Булаві Відділу Ю СУМ.

II. Булава Відділу Юнацтва СУМ

Життям і діяльністю цілого Відділу Ю СУМ, в тому плянуванням і доглядом над реалізацією програми ви-ховно-вишкільної праці цілоти Відділу та координацією праці дотичних підвідділів Молодшого і Старшого Юнацтва СУМ проводить і очолює її Булава Відділу Ю СУМ. За поручену їй працю Булава Відділу відповідає і звітує перед Управою Осередку, перед Загальними Зборами Осередку та посередньо, зглядно безпосередньо перед КУ СУМ.

Булава самостійно-діючого Відділу Ю СУМ відповідає і звітує за поручену їй працю безпосередньо перед КУ СУМ.

1. Склад Булави

Булава Відділу Ю СУМ у великих числом Відділах діє в максимальному своєму складі. У менших Відділах Булава діє в поменшеному складі, мінімум три особи, з поєднанням окремих обов'язків.

а) Максимальний склад Булави Відділу Ю СУМ:

- Булавний — (Керівник Відділу Ю СУМ),
- Заступник Булавного — (Організаційний),
- Головний Виховник,
- Булавний Писар,
- Скарбник — Господар,
- Бібліотекар юнацької і виховної літератури,
- Керівник Тіловиховання.

Крім цього, до Булави Відділу, з титулу виконання своїх обов'язків, входять Станичний і Опікун Коша з повним правом голосу та Кошовий з правом дорадчого голосу.

б) Мінімальний склад Булави Відділу Ю СУМ:

- Булавний — Керівник Відділу Ю СУМ (рівночасно Організаційний),
- Головний Виховник (рівночасно Заступник Булавного та Керівник Тіловиховання),
- Писар, (рівночасно Скарбник, — Господар і Бібліотекар).

В чисельно малому Відділі, де немає Станиці чи Куща, до Булави Відділу, з титулу виконання своїх обов'язків входять Виховники найвищих в даних підвідділах устроєвих одиниць, з повним правом голосу.

2. Права й обов'язки членів Булави Відділу Ю СУМ:

а) Булавний:

- дбає про виконання виховно-вишкільної праці Молодшого і Старшого Юнацтва на терені даного Відділу Ю СУМ, згідно з вимогами Правильника і доручень Крайової Управи СУМ;
- періодично та залежно від доцільности й потреби скликає відправи (наради) Булави Відділу Ю СУМ та проводить ними;
- репрезентує Відділ назовні та перед вищими керівними чинниками Ю СУМ;
- очолює Відділ при різних його виступах організаційного чи святкового порядку та переводить окремі церемоніяли (напр. надання відзначень, вручення іспитових відзнак, приймання «Приречення», тощо);
- має вгляд у працю обидвох підвідділів та контролює її;
- унапрямує та координує організаційне життя і діяльність обидвох підвідділів, узгоднюючи свої по-тягнення зі Станичним і Кошовим та іншими членами Булави, Управою Осередку, згідно з КУ СУМ;

- від імени Булави видає накази й доручення для цілості Відділу та підписує всі офіційні письма Булави;
- відповідає за виготовлення зведеного звіту Булави з цілості праці Відділу в діловому році та звітує про неї на Загальних Зборах Осередку. Відпис звіту передає через Управу Осередку (зглядно безпосередньо) до Крайової Управи СУМ;
- у випадках неспроможности виконати якийсь обов'язок, доручає його своєму Заступникові;
- в узгідненні з Головним Виховником поручає Управі Осередку до затвердження Станичного і Опікуна Коша.

б) Заступник Булавного (Організаційний):

- співпрацює з Булавним і в міру потреби заступає його в усіх доручених йому справах;
- полагоджує всі біжучі організаційні справи Відділу;
- забезпечує членство Відділу достатньою кількістю приписаних одностроїв та відзнак;
- веде облік відзначень, пересторог і кар членів Відділу;
- дбає про організаційну дисципліну цілості Відділу.

в) Головний Виховник:

- дбає про здійснювання виховної і вишкільної програми цілості Відділу, згідно" з вимогами Правильника Ю СУМ;
- очолює та проводить нарадами Ради Виховників Відділу;
- при співпраці Управи Осередку, Булави Відділу та в узгідненні зі Станичним і Опікуном Коша, організує та переводить вишколи організаційно-виховного персоналу Відділу, дорогою таборів, курсів, доповідей, семінарійних вправ, дискусій, тощо;
- затверджує склад іспитових комісій для Молодшого і для Старшого Юнацтва;
- в узгідненні зі Станичним і Опікуном Коша затверджує нових Впорядників і Виховників Роїв;
- пропонує Крайовій Управі СУМ кандидатів на пости Кущових зглядно Опікунів Кущів та Виховників Куренів;
- приймає до відома, узгіднює і затверджує загальні однорічні пляни праці Станичного й Опікуна Коша (в малих чисельно Відділах сам виготовляє пляни цілорічної праці, окремо для підвідділу Молодшого і окремо для підвідділу Старшого Юнацтва);
- полагоджує всі біжучі виховні і вишкільні справи цілості Відділу, організовуючи потрібну фахову допомогу та виховні матеріяли;
- в узгідненні з Булавним поручає Управі Осередку, зглядно Крайовій Управі СУМ, до затвердження, Станичного й Опікуна Коша;
- має вгляд і контролює ведення всієї виховно-вишкільної праці в окремих підвідділах;
- є присутнім і переводить надавання відзначень для Впорядників і

- Виховників Роїв, включно до іменування на Впорядників 1-го і II-го ступеня та на Виховників 1-го ступеня;
- в узгідненні з Опікуном Коша зглядно Виховником Куреня, рішає хто із Старшого Юнацтва відповідає вимогам брати участь у вишкільних таборах або курсах, чи працювати Впорядником юнацьких Роїв.

г) Писар Булави:

- веде книгу протоколів засідань Булави Відділу;
- полагоджує всю кореспонденцію Булави Відділу та разом з Булавним підписує всі письма;
- пише накази Булави, підписує і відчитує їх перед Відділом;
- веде реєстр членів Відділу: картотеку, особові листки, адресар, тощо;
- виготовляє, або організує дописи до юнацьких журналів і преси;
- дбає про своєчасні повідомлення на таблиці оголошень;
- на основі звідомлень Виховників укладає зіставлення індивідуальних чи групових осягів (виследи точ-кувань, спортових змагань, теренових змагів, (тощо) та подає їх до загального відома.

Г) Скарбник — Господар:

- веде касову книгу і реєстр влат членських вкладок та приймає їх від дотичних референтів окремих юнацьких частин;
- збирає інші прибутки та виплачує гроші в узгідненні з касиром Управи Осередку на необхідні потреби Відділу;
- завідує приміщеннями, де відбуваються заняття Відділу та дбає про їх улаштування;
- дбає про потрібний для переведення занять виряд (спортове і піонерське приладдя і влаштування, географічні карти, сценічні одяги, шатра, тощо) та завідує ними;
- провадить книгу інвентаря Відділу.

д) Бібліотекар:

- організує та провадить бібліотеку юнацької і виховної літератури при Відділі (каталог книжок, книгу випозичаючих, тощо);
- веде реєстр і зберігає всі організаційні, виховні та вишкільні матеріяли, інструкції тощо, з призначенням в першу чергу для Виховників і Впорядників та для Старшого Юнацтва;
- веде архів Відділу;
- провадить на терені Відділу (в деяких випадках і поза рамками Відділу) кольпортажу юнацьких видань СУМ;
- виготовляє зіставлення та графіки почитности книжок.

е) Керівник Тіловиховання;

- дбає про раціональне тіловиховання членства;

- укладає цілорічний план спортових занять членства, відповідно до віку й полу;
- організує і переводить спортові імпрези;
- організує і приєднує до праці з юнацтвом інструкторів різних спортових ділянок;
- організує спортові ланки чи дружини юнацтва та координує їхню працю;
- дбає про набуття необхідного спортового виряду (в узгідненні з Господарем);
- відповідає за правильність спортових влаштувань на місцях спортових занять.

III. Рада Виховників Відділу Ю СУМ

Це збір діючого виховного персоналу Відділу, (Впорядників і Виховників Роїв, Кушових і Виховників Куренів та Станичного й Опікуна Коша), скликуваний для:

- а) узгіднення плану праці цілості Відділу;
- б) обговорення й устійнення напрямних праці і виховних засобів, необхідних для переведення поодиноких запланованих виховно-вишкільних занять чи окремих імпрез всього Юнацтва Відділу;
- в) переведення доповняльного вишколу організаційно-виховного персоналу Відділу.

Раду Виховників Відділу очолює і проводить її нарадами (відправами) Головний Виховник, скликуючи її періодично, або частіше, залежно від потреби.

IV. Назва, число і прапор Відділу

1. Назва і число Відділу

Відділи Юнацтва СУМ мають право й обов'язок уживати назв українських міст та порядкові числа, в кожній країні за окремою черговістю нумерації, від ч. 1 вгору. Кожний Відділ в окремих країнах вживає назву тільки одного українського міста, іншу від других Відділів. Назву міста пропонує Булава Відділу і затверджує її Крайова Управа СУМ. Числа надає Крайова Управа кожному із Відділів, відповідно до черговости їх оснування.

Назви міст і числа, — це частини офіційної назви Відділу і їх вживається на фірмових листах, на прапорі Відділу, на різних формулярах, картотеках Відділу тощо.

Після розв'язання Відділу, його назва і число пропадають і принаймні до часу 5-ти років від розв'язання, жодний інший Відділ даної країни немає права вживати цієї самої назви і числа.

2. Прапор Відділу

Прямокутне полотно прапору повинно бути зі шовку або вовняного матеріалу, розміром 100X150 см., блакитного кольору. Береги полотна є обшиті золотистою тасьмою з торочками, ширини 2 см. по обидвох сторонах прапору.

На правій стороні полотна, по середині, є нашита або виhaftована сумівська емблема, височини 35 см., під і над якою півколом є розміщений напис, що включає в собі число і назву та місцевість Відділу, як нпр.

4-ий Відділ Юнацтва СУМ «Чернігів» Буенос
Айрес — Аргентина.

Емблема і напис з золотого кольору.

На лівій стороні полотна прапору, по середині, на тлі еліпси малинового кольору, є виhaftована стояча постать св. Архистратига Михаїла — патрона СУМ. Довкруги верхньої частини еліпси є розміщений золотого кольору напис — клич: Бог і Україна. Дивись відповідні рисунки.

Довжина держака 2,20 метра.

СИСТЕМА ВІДЗНАЧЕНЬ, ПЕРЕСТОРОГ І КАР

А. ВИЗНАЧЕННЯ В Ю СУМ

Відзначення — це виховні засоби в процесі праці Юнацтва СУМ. Вони не повинні бути буденним явищем, а чимсь винятковим, заслуженим, бо інакше перестануть бути виховним чинником.

Завданням відзначень є винагороджувати за заслужені труди та спонукувати змагатись за щораз кращі успіхи в стремлінні до найвищих ідеалів.

За зразкові виконання членських обов'язків та за вчинки гідні наслідування, Юнацтву СУМ надається на основі нижчеподаної системи:

І-ше відзначення — може здобути юнак (-чка) з осягненим ступенем **Дружинника**, або молодший юнак (-чка) з осягненим ступенем **Звідуна**, за одну із нижчена-ведених заслуг:

1. зразкове виконання всіх членських обов'язків, нормованих «Правильником Юнацтва СУМ». (Передумова) ;
2. особливі зацікавлення й осяги в ділянці українознавства;
3. зразкова праця, або вчинки, що свідчать про більш як пересічну обов'язковість, власну ініціативу, самостійність та постійність у виявах творчої праці, як нпр.:

— діловий вияв непересічних спосібностей організатора, провідника, виховника чи впорядника в часі виконання керівних функцій в рамках організаційно-виховної системи Ю СУМ, (у Відділах, або таборах);

— здорова амбіція та постійність і систематичність в здобуванні щораз

- кращих успіхів у праці над собою і для добра української справи та добра загалу;
- літературно-мистецькі або журналістичні вияви;
- непересічні осяги в школі;
- непересічність практичних умінь;
- непересічність у спортових осягах; -
- 4. ідейність, морально-етична зразковість, шляхетність **духа** та особиста культура;
- 5. вчинок, що межує з героїзмом (**безпосередня участь** у врятуванні комусь життя і т. п.). За такий вчинок можна признати І-ше відзначення, не беручи до уваги інших формальних вимог;
- 6. особливі успіхи в пропагуванні української справи серед чужинців.

І-ше відзначення надає Крайова Управа СУМ на пропозицію Управи Осередку і Булави Відділу. Форма цього відзначення; грамота і бронзова відзнака св. Архистрати-га Михаїла, та супровідне письмо з поданням мотивів відзначення. Це відзначення вписується в особисту картотеку, в кущовий чи курінний реєстр відзначень та оголошується в офіційному органі або обіжнику КУ СУМ.

II-ге відзначення — може здобути старший юнак (-чка) з осягненим ступенем **Воїна**, або молодший юнак (-чка) з осягненим ступенем **Вістового** (-вої) за одну з ниж-ченаведених заслуг:

1. релігійність, особиста культура, зразкове і постійне виконання всіх елементарних членських обов'язків. (Передумова);
2. дуже добрі успіхи в ділянці українознавства;
3. зразкове виконання обов'язків Впорядника;
4. зразкове виконання обов'язків члена Ройової або Курінної Старшини;
5. вияв самостійности в з організуванні та в зразковому веденні праці в одному із самодіяльних гуртків;
6. зразкове виконання керівної функції на таборі;
7. зразкове виконання різних доручених завдань, як напр. допомога в організації табору, активна і зразкова участь у збірковій акції, в переведенні коляди і т. п., напр., на цілі СУМ чи Ю СУМ, самостійна і зразкова підготовка та переведення юносамівської Імпреди;
8. дуже добрі успіхи в школі;
9. зразкова пропаганда української справи серед чужинців;
10. широкий обсяг практичних вмiлостей;
11. власна ініціатива, самостійність дії та оригінальні концепти в організаційно-виховній праці. Це відзначення надає Булава Відділу в узгідненні з Управою Осередку, зглядно Крайовою Управою.

Форма відзначення: грамота та супровідне письмо з мотивацією відзначення. Його вписується до особистої картотеки, в курінний, зглядно кущовий реєстр відзначень, та оголошується в офіційному органі чи обіжнику Крайової Управи СУМ.

III-те відзначення — може здобути старший юнак (-чка) з принаймні осягненим ступенем **Звідуна** чи молодший юнак (-чка) з осягненим ступенем **Отрока** за:

1. карність, точність, за зразкове виконання елементарних членських обов'язків. (Передумова);
2. гарні успіхи в ділянці українознавства;
3. гарні успіхи в школі;
4. зразкове виконання обов'язків одного із членів Ройової Самоуправи згідно Старшини Роя, або в проводі самодіяльного гуртка;
5. зразкова поведінка та добрі діла внутрі Ю СУМ та поза ним;
6. своєчасне і відзначаюче складання приписаних юнацьких іспитів;
7. постійна зразкова участь у таборванні.

Це відзначення, на пропозицію безпосереднього Ви-ховника Роя, надає Кущовий Провід або Виховник Куреня в узгодженні з Булавою Відділу та в порозумінні з Управою Осередку. Його вписується до особистої картотеки, втягається в курінний згідно кущовий реєстр відзначень. Форма відзначення: грамота та супровідне письмо з мотивацією відзначення.

Особливі відзначення

Члени Юнацтва СУМ можуть набути **найвище відзначення**, що його на пропозицію Крайової Управи СУМ надає найвищий керівний орган Спілки — Центральна Управа або Світовий Конгрес СУМ за:

1. Особливі осяги в ділянці:

- культури і науки;
- фізичної культури;
- військових досягнень;
- гуманітарних чинів;
- оборони правди України;
- організаційних досягнень.

Форма відзначення: грамота і відзнака та супровідне письмо з мотивацією, як це нормує статут СУМ.

2. Героїчні чини, як:

- в боротьбі за Віру і Батьківщину;
- врятування життя людини з нараженням на небезпеку власного життя;
- відвагу, рішучість і чини гідні Ім'я героя, що приносять славу українському імені.

Форма відзначення: Грамота і Залізний Хрест Заслуги, як це нормує статут Спілки Української Молоді.

Особливі відзначення реєструє дотична Крайова Управа та Центральна Управа СУМ. Остання подає їх до загального відома у власних і загально-

українських пресових органах.

За поляглих героїчною смертю, відзначення одержує найближча родина поляглого, або Булава його Відділу.

Крім льокальних реєстрів, точний список відзначень, за вийнятком III-го відзначення, в даній країні веде Крайова Управа СУМ. З уваги на це, всі Управи Осередків чи евентуально Булави Відділів зобов'язані точно і своєчасно передавати списки всіх відзначених до Крайової Управи СУМ.

Надавання відзначень має бути святочне, згідно з прийнятим церемоніялом. Воно відбувається звичайно при наступних нагодах:

- а) в річниці українських історичних подій;
- б) святкових річниць СУМ;
- в) на Здвигах СУМ або Злетах Юнацтва СУМ;
- г) на Курінних Зборах або Загальних Зборах Коша;
- г) на святочній інавгурації або закритті «Місяця Юного Сумівця»;
- д) на спеціально влаштованих святочних імпрезах;
- е) на таборах, курсах, мандрівках тощо.

Крім вищенаведених, не вільно в Юнацтві СУМ стосу-вати інших відзначень.

Б. ПЕРЕСТОРОГИ І КАРИ В Ю СУМ

І. ВСТУПНІ ЗАВВАГИ

Система пересторог і кар стосується в Ю СУМ, як виховний засіб. Її завдання — не картати, але перестерігати членів перед вчинками, що противорічать ідейно-програмовим засадам, Законам Ю СУМ та організаційним приписам і звичаям. Система ця має спонукувати до поправи та спрямовувати юнацтво на шлях корисної праці для особистого і загального добра.

В цій системі розрізняємо три роди пересторог: I-шу, II-гу і III-тю пересторогу та три ступені кар: I-ий, II-ий і III-тій ступінь кари.

Їх треба примінювати обережно. Кожна пересторога і кара має бути:

1. **справедлива:** в кожному випадку треба перевірити причину провини, обставини її заіснування, свідомість чи несвідомість дії тощо;
2. **раціональна:** відповідна до провини і віку. Своєю формою та характером повинна давати якусь моральну користь. (Кара не для самого картання, але як виховний засіб, спонукуючий до поправи і добра);
3. **індивідуалізована:** один і цей самий рід перестороги чи кари може мати повний успіх у відношенні до одної особи, або жодного успіху,

у відношенні до другої. Тому не приміювати до всіх одного стандартного роду кари, а добирати різні їхні роди, відповідно до типу і характеру винувника;

4. **по культурному приміненя:** без познач понижування гідности винувника, а противно, з позначами прихильного, дружнього ставлення до нього.

Перед застосуванням перестороги чи кари, обов'язково треба точно й об'єктивно провірити справу: мотиви, обставини та рід вчинку, розмова з обвинуваченим та вислухання його оборони, інформації свідків тощо, (слідство). У випадках провин, що вимагають примінення серйознішої кари, як III-тя пересторога і два перші ступені кар, слідство переводить, як теж визначає вимір кари т. зв. «Рада Трьох», покликвана кожноточно Опікуном Коша

(для старшого юнацтва), або Станичним (для молодшого юнацтва) і рівноточно ними очолена. Ява інші члени «Ради Трьох» — це безпосередній Виховник обвинуваченого і дотичний Курінний.

Кваліфікуючи провину, треба точно проаналізувати і застановитися, чи часом т. зв. «провина» не є наслідком вроджених гонів (нахилів) якоїсь одиниці. Напр. хтось із сильно розвиненим гонем руху чи цікавоти і т. п., може підсвідоме допуститися «провини». Тоді замість «карати» (негативний засіб), — слід примінити превентивну методу (позитивний засіб). Ця методу — це сублімування гонів, або іншими словами спрямовування гонів та енергії одиниць на вищу, корисну ціль, при допомозі застосування відповідних індивідуальних чи евентуальне збірних зайнять.

У ніякому випадку не вільно приміювати фізичної кари у формі биття.

Подібно як відзначення, перестороги і кари повинні бути «небуденним явищем». Караючи, не слід відбирати комусь віри у власні сили. Кожна пересторога чи кара має морально скріплювати юнацтво та промовляти до їхньої здорової амбіції.

Загально, систему пересторог і кар слід приміювати так, щоб обвинуваченому був ясний мотив і причини кари та щоб він мав почуття, що карають його справедливо, для його особистого і загального добра.

Маючи самоуправу, юнацтво (зі своєю специфічною ду-ховістю), найкраще сприймає заслужені перестороги і кари, якщо ці останні є виміром однолітків або близьких віком друзів, як напр. Ройового, всіх членів Роя, Курінного, і т. п., або вкінці власного (юнацького) товариського суду «ад гок».

Про те, як і яку пересторогу чи кару приміювати, — рішає виховно-організаційний провід, як це визначено з їхніх правах і обов'язках та зазначено- при кожній пересторозі і карі.

Не зважаючи на роди пересторог і ступені кар, їх треба стосувати відповідно до провини та без придержування їхньої черговости.

За одну і ту саму провину можна потягати до відпові-дальности члена

тільки один раз.

Покараний член має можливість повної реабілітації, а саме: якщо від останньої перестороги і карі він на протязі двох літ нічим не провинився і виконував примірно всі членські обов'язки, тоді йому даруються всі дотеперішні провини і це відмічується в його особистій картотеці та в «Книзі пересторог і кар».

ії. РОДИ ПЕРЕСТОРОГ

I-ша пересторога — примінюється у випадках свідомо доконаної легкої провини.

1. Упімнення в чотири очі та усвідомлення винуватця. Це переводить Виховник даного Роя, або інша старша особа — член вищого виховно-організаційного проводу Ю СУМ, згідно з рішенням Виховника Роя.
2. Упімнення в присутності Роя: форма карного звіту, стосована у випадку провини, що могла нанести шкоду другим, її переводить Ройовий, як речник цілого Роя. Цей рід упімнення попереджує нарада Роя у відсутності оскарженого, займаючи до обвинуваченого відповідне становище (опінія однолітків).

Ці перестороги стосується до Старшого та Молодшого Юнацтва СУМ за одну або більше з нижченаведених провин:

- невідповідна поведінка в організації СУМ і поза нею;
- нерозважні вчинки з можливими шкідливими наслідками особистого і загального порядку;
- поступування незгідне з засадами Ю СУМ;
- недбалість у виконванні доручених завдань;
- неточність і занедбування елементарних членських обов'язків;
- непослушність, нечемність, неуважність, нешанування старших, товаришів, природи, тощо.

Котрий рід перестороги стосувати («1», чи «2»), залежить від провини і від рішення Виховника Роя в порозумінні з вищим виховно-організаційним проводом Ю СУМ. Обидва роди 1-ої перестороги можна стосувати до Молодшого Юнацтва у віці від 6—10 років життя кількакратно. Підхід до цього дитячого віку повинен бути батьківський. Першої перестороги не реєструється.

Іі-га пересторога — примінюється у випадках свідомо доконаної легкої провини. Форма уділювання цієї перестороги — карний звіт.

Іі стосується до Старшого Юнацтва та до Молодшого Юнацтва СУМ у віці понад 10 років життя. Це прилюдне упімнення в присутності цілого Куреня (в Старшій Юнацтві) або Куща (в Молодшій Юнацтві). Його уділює Курінний або Виховник Куреня (в Ст. Юнацтві), чи Кущовий (в Молодшому Юнацтві) за одну чи більше із нижченаведених провин:

- злегковаження попередньої перестороги (або пересторог) чи поновне поповнювання провин;

- невідповідність виховно-організаційним звер-хникам;
- свідоме, постійне і неоправдане занедбування членських обов'язків;
- поступування незгідне з засадами Ю СУМ, що не приносить доброї слави організації;
- заподіяння незначної моральної або фізичної шкоди другим особам;
- свідоме і навмисне доконання вчинку в рамках організації СУМ чи поза нею, що міг би нанести шкоду другим особам, Спілці Української Молоді чи іншим установам.

ІІ-гу пересторогу, відповідно до доцільності і за згодою Опікуна Коша або Станичного, можна стосувати кілька-кратно.

ІІІ-тя пересторога — це прилюдна догана і остаточне упізнання в присутності цілого Куреня (або Коша) у Старшому Юнацтві, чи Куща, якщо йдеться про Молодше Юнацтво у віці понад 10 років життя. • -

її уділяє Опікун Коша (в Старшому Юнацтві), чи Станичний (в Молодшому Юнацтві), або Булава Відділу, за одну чи більше з нижченаведених провин:

- злегковаження попередніх пересторог та свідоме і навмисне поповнювання провин;
- свідоме, постійне і неоправдане занедбування членських обов'язків;
- свідомо доконані шкідливі вчинки, що нанесли незначну моральну чи матеріальну шкоду другим особам, власній і другим організаціям, чи загальній українській справі.

ІІІ-тю пересторогу стосується до одного члена тільки один раз. Її реєструється в особистій членській картотеці обвинуваченого та в «Книзі пересторог і кар» (її веде Заступник Булавного), на основі зголошення Опікуна Коша чи Станичного. Про неї та про попередні перестороги Булава Відділу повідомляє батьків чи опікунів винувника писемно з поданням роду і мотиву провини та з підкресленням можливості виключення з членства Ю СУМ, якщо обвинувачений в майбутньому повторить каригідний вчинок.

ІІІ. СТУПЕНІ КАР

Розрізняється три ступені кар. 1-ий і ІІ-ий ступень — це продовження пересторог але вже в серйозній формі. **ІІІ-ій ступінь кари** і останній є **рівнозначний із виключенням з членства СУМ.**

Нормально, кари стосуються щойно після використання всіх форм пересторог. Однак, якщо провинна є серйознішого порядку, тоді прямо, не зважаючи на черговість в системі пересторог і кар, застосовується до члена одну із нижченаведених кар:

1-ий ступінь кари — може мати одну із нижченаведених форм:

1. Позбавлення деяких членських прав на протязі означеного часу, але не довшого як 6 місяців. Покараний член зобов'язаний точно приходити на всі заняття, але рівночасно без права:

- виконувати керівні функції;
  - бути обраним на керівне становище;
  - виконувати почесні функції, (напр. почесна стійка, хорунжий тощо);
  - бути членом будь-якої делегації;
  - носити здобуті попередньо почесні відзначення;
  - виконувати обов'язки Впорядника чи Інструктора.
2. Позбавлення члена на означений час права брати участь в таких заняттях, що своїм характером дають багато емоцій шляхом гарних переживань і можливостей індивідуальних пописів, як напр., участь в мандрівці, екскурсії, грах і забавах, теренових змагках, товариських вечірках тощо.
3. Нагруження члена додатковим обов'язком, що вимагає більшого зусилля, видержливості, самодисципліни, точності і т. п. Ця форма кари може бути стосована одноразово, або кількакратно. Напр. до основних членських обов'язків додається ще один із нижченаведених:
- карний марш з метою виконати якесь окреме завдання з приписаним вікові обтяженням та віддаллю і з рівночасним обов'язком виготовлення т. зв. «подорожніх нотаток» (назви місцевостей, важніших теренових об'єктів, замітніших подій під час маршу, характеристика терену — його конфігурація, шкідливі маршрути з поданням важніших топографічних знаків);
  - цілоденна праця, (як допоміжна сила), в кухні, при порядкуванні санітарних приміщень, чи порядкуванні залі, площі, терену і т. п. (напр. на таборі, під час вишкільних курсів, на здвигах, тощо);
  - одногодинна карна стійка на видному місці, одноразово або кількакратно, однак не більше як три рази. Під час стійки покараний зобов'язаний передумати всебічно характер його провини, як мотив відбуваної кари та зробити тверду постанову бути при-мірним членом Ю СУМ. Про хід думок, внутрішні переживання та умотивовану постанову поправи, покараний член подає на письмі своєму зверхникові, найдалі 24 год. після відбуття кари;
  - періодичне (раз чи два рази на тиждень) усне карне зголошення перед визначеним зверхником в означеному часі і місці. Мета цієї кари: заправа в точності та у виробленні почуття обов'язку;
  - карне поготівля в означених днях на протязі певного часу, не довшого як один місяць, з обов'язком бути до диспозиції назначеного зверхника;
  - виконання доручених обов'язків в назначеній установі, в формі корисної праці, як нпр. впорядкування бібліотеки, реєстру членів, виготовлення ад-ресаря, допомога в експедиції книжок, обіжників, переписування на машині доручених матеріалів і т. п.;
  - обов'язок простудіювати якесь питання (стаття, довша розвідка), або уважно прочитати якусь книжку чи книжки та зреферувати їх

- на письмі або усно на одних із сходин дотичної частини;
- власними засобами і силами зробити доручену ужиткову річ-предмет для користування членами Ю СУМ чи для загального вжитку.

Покараний член, виконавши один із вищенаведених карних доручень, зобов'язаний зголоситися до зверхника та передати йому на письмі звіт з виконаного доручення.

II-ий ступінь кари — це часове позбавлення всіх членських прав на протяг шести місяців з правом реабілітації. Після відбуття речення, покараний набуває автоматично всі членські права, якщо він на протязі вищена-веденого часу вів себе коректно і примірно, Цей ступінь кари стосується до членів за одну або більше із нижче-наведених провин:

- злегковаження примінюваних форм пересторог або I-го ступня кари;
- вчинок що вимагає вищого виміру кари (свідомо доконана провина, що спричинила поважнішу моральну або матеріальну шкоду другим особам, власній та іншим організаціям чи доброму українському імені);
- легкий, але каральний цивільним законом даної країни вчинок.

Вимір кари назначує Булава Відділу Ю СУМ на умотивовану пропозицію «Ради Трьох». II-ий ступінь кари реєструється в особистій картотеці та в «Книзі пересторог і кар» і про неї повідомляється родичів, згідно опікунів покараного члена у формі відповідно умотивованого письма. Крім цього Булава Відділу, прийнятим організаційним порядком, повідомляє про це Управу Осередку та загаль Відділу.

III-ій ступінь кари — це **виключення** з членства в Ю СУМ з повним позбавленням всіх членських прав. Цей найвищий ступінь кари стосується до членів за одну або більше із нижченаведених провин:

- каригідний вчинок під час часового позбавлення членських прав;
- кримінальний злочин, що своїм характером вимагає усунення з членства Ю СУМ;
- свідомо доконаний вчинок, що наніс поважну моральну або матеріальну шкоду другим особам, власній та іншій організації **або** загалові спільноти;
- свідома дія на шкоду загальній українській національній справі.

Виключати має право Булава Відділу Ю СУМ на умотивовану пропозицію «Ради Трьох» та за апробатою Управи Осередку, згідно Крайової Управи СУМ (де немає Управи Осередку). Цю кару реєструється в особистій картотеці покараного та в окремій книзі «Вибулі члени», що її веде Заступник Булавного. Крім того Булава Відділу Ю СУМ повідомляє про це відповідним письмом виключеного члена та його батьків, згідно опікунів і при-нятим організаційним порядком подає до відома загалові членства Відділу.

Особисту картотеку виключеного члена вилучається і переховується окремо, як архівальний документ. Таким же архівальним документом є і книга «Вибулих членів».

Виключених членів зголошує Булава Відділу до КУ СУМ через Управу Осередку згідно безпосередньо, (у випадку самостійного діючого Відділу Ю СУМ), у формі відповідно умотивованого письма.

Зі своєї сторони Крайова Управа, після впливу 30-ти днів від дати виключення, проголошує виключеного члена у своїм обіжнику з поданням мотивів виключення. Виключеного члена за важкий кримінальний злочин, або за свідоме сплямлена української честі, КУ СУМ зголошує відповідно умотивованим письмом до Центральної Управи СУМ.

Виключеному членові, на протязі 30-ти днів від дати виключення, прислуговує право відклику у формі умотивованого письма, спрямованого до КУ СУМ через дотичну Булаву Відділу та Управи Осередку. На основі цього відклику та долучених опіній Булави Відділу і Управи Осередку, Крайова Управа СУМ може:

— апробувати виключення,

— зарядити нове слідство за посередництвом покликаного Товариського Суду на чолі з делегованими представниками КУ СУМ. Рішення такого суду є остаточним.

Виключеному членові прислуговує одноразове право по-новного набуття членства, після дволітньої перерви, під час якої він виказався бездоганною поведінкою. (Див. розділ про втрату і поновне набуття членських прав).

Виключеним членам Ю СУМ за кримінальні вчинки або вчинки за важкі під національним оглядом провини, — не прислуговує право поновного набуття членства в Ю СУМ. Крім вищенаведених, не вільно в Ю СУМ стосувати інших пересторог і кар.

ОДНОСТРІЙ І ВІДЗНАКИ ЮНАЦТВА СУМ

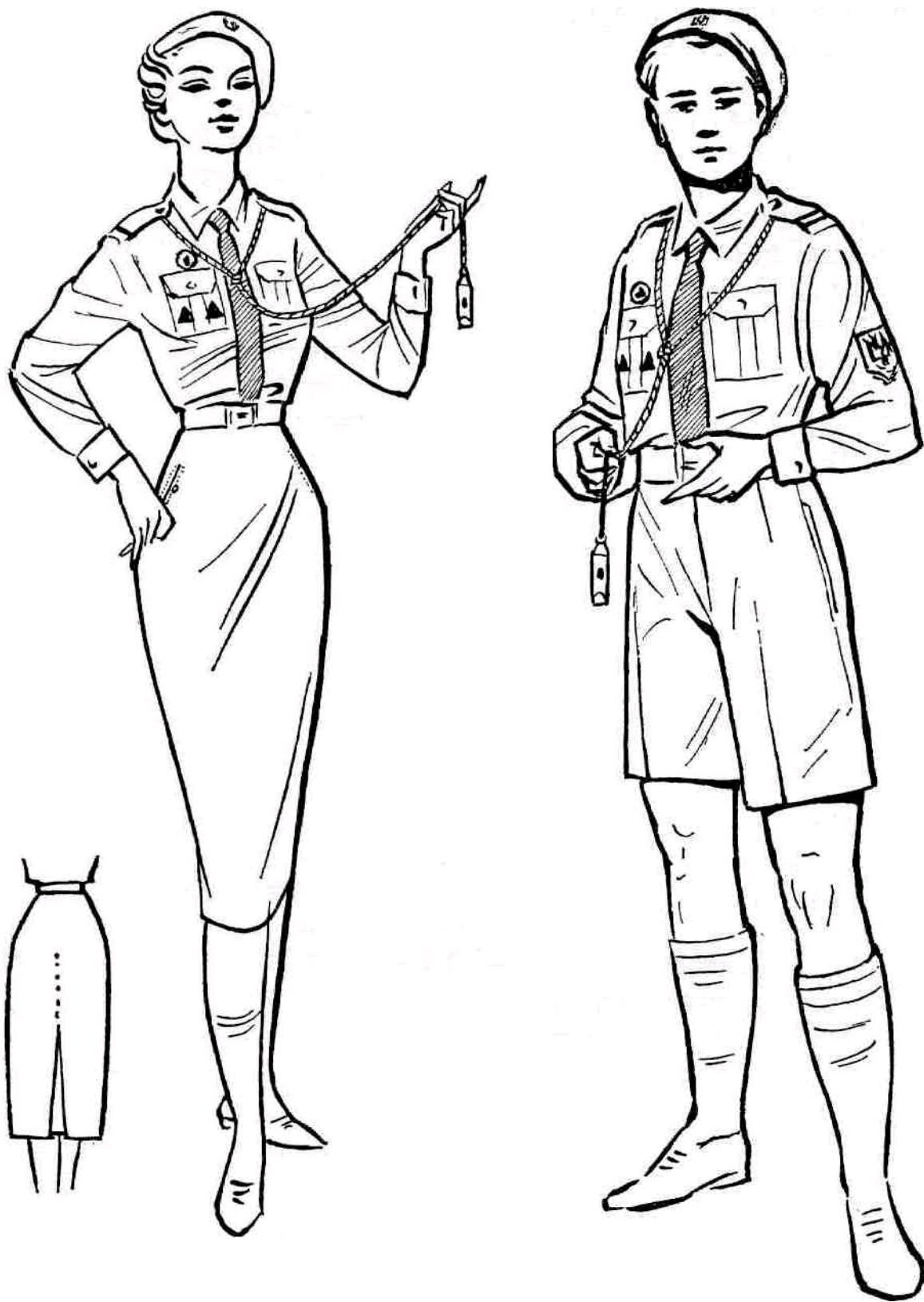
І. ОДНОСТРІЙ ЮНАЦТВА СУМ

Членів Юнацтва СУМ зобов'язує наступний однострій:

1. Однострій юнака

а) **Накриття голови:** беретка або пільотка, в залежності від децизії в цій справі дотичної Крайової Управи СУМ. Накриття голови — кольору штанів чи спіднички.

Якщо беретка, тоді з битого легкого вовняного матерія-лу, форми середнього ронда. Якщо пільотка, то з того самого матеріялу і кольору що штани чи спідничка.

Зразки одностроїв Ю СУМ

б) **Спортова сорочка** кольору кгакі, сірої (драпової) від-тіні, бавовняна для Молодшого Юнацтва і по змозі вовняна для Старшого Юнацтва. Сорочка запинається з ліва на право, на 6 гудзиків, зпереду гладка, з двома нашитими гладкими кишнями. Кишені прикриті кляпами, кожна запинається на один гудзик. Кишені і кляпи легко постинані на нижніх рогах.

Вимір кишень залежний від розміру сорочки: малі числа — 8 x 10 см., середні 11 x 14 см. і великі 13 x 16. см.

Зверху на раменах є пришиті нараменники, що закінчуються півокругло та запинаються на гудзик у віддаленні 1 сантиметра від викрою на ковнір. Ширина нараменників залежна від розміру сорочки: малі числа 3 см., середні — 3 ½ см., і великі — 4 см.

Ковнір сорочки закінчується гострим кутом, приблизно 70°, або, як це нормують звичаєві приписи даної країни. Ковнірець запинається на один гудзик.

Рукави кінчаються маншетами, запнутими на один гудзик. Величина маншетів залежна від розміру сорочки: малі і середні числа 5 см., і великі числа 7 см.

в) **Краватка**, кольору матово-зеленого (veridian) для Молодшого Юнацтва і малинова для Старшого Юнацтва (див. як на взорах).

г) **Шкіряний пояс**, брунатного кольору, ширини 4 см. для Молодшого Юнацтва і 5 см. для Старшого Юнацтва, запинаний на прямокутну пряжку з білого металу.

г) **Штани**, короткі на літо і довгі на зиму, кольору кгакі, темно-сірої (драпової) відтіні, зі сильнішого (вовняного) матеріялу.

Короткі штани без маншетів, довжиною 12 см. від яблука коліна для Старшого Юнацтва і до половини стегна для Молодшого Юнацтва,

Довгі штани, з маншетами внизу, височини 4 см.

Короткі й довгі штани мають дві бічні кишені і дві задні, (задні запнуті на гудзики) та по 7 латок для тримання пояса.

д) **Підколінки і шкарпетки:**

Підколінки вовняно-бавовняні, кольору штанів, виложені на вилогах з двома полосками кольору сорочки. Вилоги підколінок ширини 5 см. Дві полоски 1 см. ширини кожна, з проміжком 1 см. Горішня полоска починається 1 см. з горішньої частини підколінків. Підколінки вдягається до коротких штанів. До довгих штанів зобов'язують шкарпетки, кольору штанів.

е) **Взуття** — шнуровані черевики (згідно півчеревики) брунатного кольору.

2. **Однострій юначки**

а) **Накриття голови**, як для юнака.

б) **Спортова сорочка**, запинається зправа наліво, з гесткою на плечах.

Все інше, як в описі сорочки однострою юнака.

в) **Краватка** — як в однострої для юнаків.

г) **Шкіряний пояс** — як в однострої юнаків.

г) **Спідничка** — кольору кгакі, темно-сірої (драпової) відтіні, як штани юнака, із сильнішого бавовняного, згідно вовняного матеріялу, з-заду із закладкою до середини. По боках дві скісні внутрішні кишені, запинані на 1 гудзик.

Довжина спіднички: для молодших юначок — трошки вище колін, для старших юначок — трошки нижче колін.

Молодші юначки носять легко дзвонову (кльошову) спідничку, припнату до сорочки-блужки 7-ма гудзиками, з пояском поверха.

д) **Шкарпетки** вовняно-бавовняні кольору сорочки, загнуті повище кісток.

е) **Взуття** — шнуровані брунатні спортові півчеревики, на низьких закаблуках (обцасах).

3. Доповнення однострою:

а) **Спортова сорочка** з трикоту білого кольору з короткими рукавцями- На лівому боці сорочки на висоті грудей є емблема СУМ, з дубовими листками й жолуддю та написом «Гартуйсь!» внизу. Емблема і напис: зеленого кольору для Молодшого, а малинового для Старшого Юнацтва.

б) **Плетена мотузка** на свисток, згідно ніжик, або компас, відповідної довжини, зеленого кольору для Молодшого Юнацтва, а малинового для Старшого Юнацтва.

в) **Подорожня торбинка** (для старших юначок): шкіряна або пластикова, брунатного кольору, з паском на рам'я. Розмір торбинки: висота 18 см., ширина 24 см., глибина 8 см.

г) **Наплечник** з непромакального матеріялу (легкий брезент); кольору штанів чи спіднички, принаймні з двома бічними, кишенями та відповідною кількістю поясків для прикріплення коца, їдунки, тощо.

II. СИСТЕМА ВІДЗНАК ЮНАЦТВА СУДІ

1. Основні кольори в Юнацтві СУМ:

а) В Молодшому Юнацтві: матово-зелений колір.

б) В Старшому Юнацтві: малиновий колір.

2. Відзнаки, зобов'язуючі загал членства Ю СУМ:

а) **Нашивка-напис.** Її носить все членство на правому рукаві сорочки

однострою вгорі, безпосередньо під швом. Нашивка є розміру 10 x 2¹/₂ см. форми прямокутника, легко вигнутого вгору, голубо-синього кольору з золотим обрамленням тла, на якому у двох рядах білими літерами є розміщена назва організації, мовою тієї країни, де діє СУМ.

- б) Числа-знаки устроєвих одиниць і Відділів Ю СУМ. Їх носить юнацтво на золотому тлі півовального щитика, пришитого на правому рукаві сорочки, однострою, зразу під нашивкою-написом. Розмір цього щитика: горішня ширина — 3 см., височина — 4 см. Тло щитика поділене скісною лінією кольору даної частини (згори з права до ліва) на два поля.

Арабське число на горішньо-лівому полі означає нумерацію Куща або Куреня, згідно самостійного Роя, а число того самого рода на долішньо-правому — нумерацію Відділу.

Зелені вигаптовані числа зобов'язують Молодше Юнацтво, а числа малинового кольору — Старше Юнацтво.

- в) **Металева емблема — відзнака СУМ.** Виконана вона з білого металю (хром, нікель або алюміній), витиснена, згідно оксидована. Всі три букви емблеми творять суцільну цілість (без щитика). Розмір відзнаки 4 x 2 ¹/₂ см.

Носить її все юнацтво на чоловій частині накриття голови (беретки, пільотки). (Гляди рисунок)

3. Відзнаки зобов'язуючі членство окремих частин

- а) Мала емальова емблема СУМ. На синьому тлі щитика, розміру 3 ¹/₂ x 1 ¹/₂ см. є розміщені золоті літери «СУМ», стилізовані у формі тризуба (без дубових листків і жолуддя внизу емблеми).

Її має право носити Юнацтво СУМ щойно після зложення 1-го іспиту Молодшого Юнацтва на ступінь отрока і після зложена «Слова». Носять її на лівій груді, 5 см. вище кишені сорочки однострою. б) **Велика емблема СУМ.** На синьому тлі щитика розміру 8 x 5 см., із золотистим обрамуванням є літери «СУМ» золотого кольору, стилізовані у формі тризуба. Низом є розміщені дубові листки золотого кольору і жолудь бронзового кольору. Велику емблему мають право носити члени Юнацтва СУМ щойно після Звідуна та після зложення «Обітниці» і переходу до Старшого Юнацтва СУМ. Старше Юнацтво носить Її на лівому рукаві сорочки однострою, на середині, поміж ліктем і горішнім швом рукава.

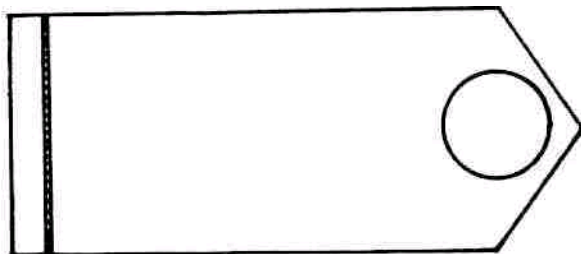
4. Функційні відзнаки Юнацтва СУМ

Функційні відзнаки носять тільки ті члени Ю СУМ, що **виконують** нижчевислені обов'язки і діловодства:

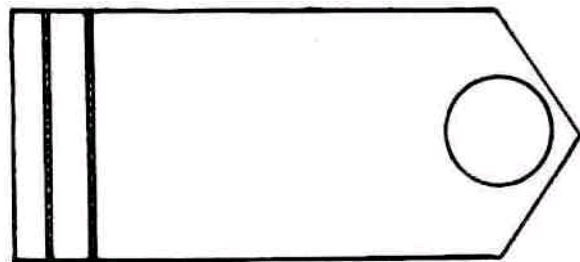
а) Функційні відзнаки Молоділого Юнацтва СУМ:

Ройова Самоуправа:

Ройовий: — два шнурочки товщини $\frac{1}{4}$ см. кожний, матово-зеленого кольору. **Члени Самоуправи Роя:** — один шнурочок товщини $\frac{1}{4}$ см. матово-зеленого кольору.

Відзнака
Членів Самоуправи Роя
Молодшого Ю СУМ

Відзнака
Ройового
Молодшого Ю СУМ

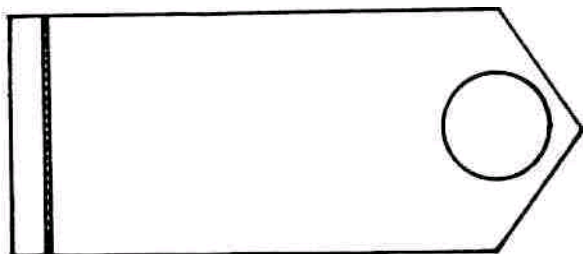
б) Функційні відзнаки Старшого Юнацтва СУМ:

Ройова Старшина:

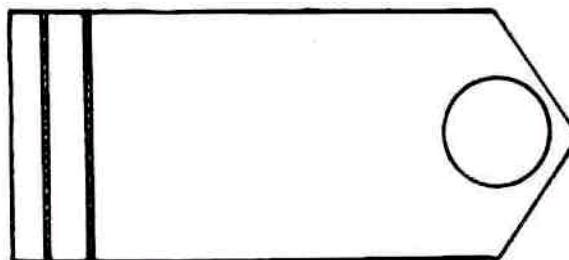
Ройовий: — два шнурочки товщини $\frac{1}{4}$ см. кожний, малинового кольору.

Члени Ройової Старшини: — один шнурочок товщини $\frac{1}{4}$ см. малинового кольору.

Відзнака Членів Ройової Старшини Молодшого Ю СУМ

**Відзнака
Членів Ройової Старшини
Молодшого Ю СУМ**

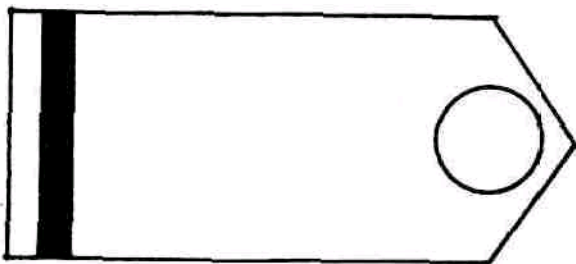

**Відзнака
Ройового Старшого Ю СУМ**

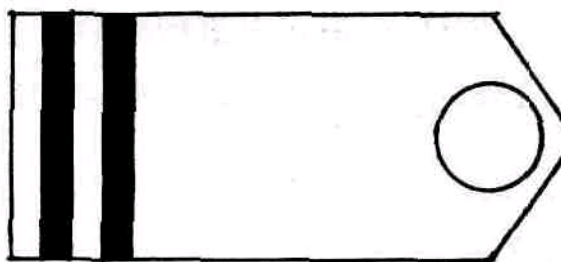
Відзнака Ройового Старшого Ю СУМ Курінна Старшина:

Курінний: — два паски малинового кольору, ширини $\frac{1}{2}$ см. кожний.

Члени Курінної Старшини: — один пасок малинового кольору, ширини $\frac{1}{2}$ см.

**Відзнака
Членів Курінної Старшини**

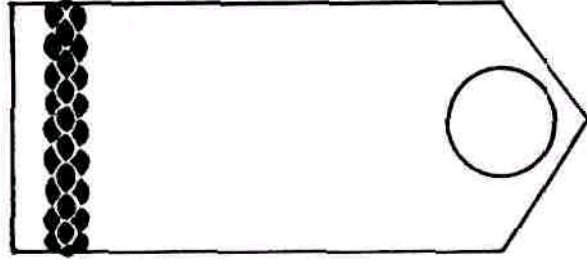

**Відзнака
Курінного**

К о ш о в а Старшина:

Кошовий: — односантиметрової товщини плетінка з трьох шнурків малинового кольору.

**Відзнака Кошової
Старшини**

Заступник Кошового: — односантиметрової товщини плетінка з трьох шнурків малинового кольору.

Вищенаведені функційні відзнаки носить юнацтво на нараменниках сорочки чи блузки однострою (ближче до рамен), на протязі часу виконання організаційної функції.

5. Відзнаки здобутих ступенів Ю СУМ

а) В Молодшому Юнацтві:

Отрок: — один дубовий листок золотого кольору на матово-зеленому тлі округлого щитика проміром 3 см. із золотим обрамуванням.

Вістовий: — два дубові листки золотого кольору на матово-зеленому тлі округлого щитика проміром 3 см. із золотим обрамуванням.

З в і д у н: — три дубові листки золотого кольору на матово-зеленому тлі округлого щитика проміром 3 см. із золотим обрамуванням.

б) У Старшому Юнацтві:

Воїн:—один дубовий жолудь золотого кольору на малиновому тлі округлого щитика проміром 3 см. із золотим обрамуванням.

Дружинник: — два дубові жолуді золотого кольору на малиновому тлі округлого щитика проміром 3 см. із золотим обрамуванням.

Відзнаки здобутих ступенів носить Молодше і Старше Юнацтво над правою кишенею сорочки однострою, нашиті поземо, одна побіч другої.

6. Відзнаки відбутих таборів Ю СУМ

Всі зобов'язуючі відбуті табори Молодшого і Старшого Юнацтва СУМ відмічується числами, начепленими на рівнобічних трикутних щитиках (форма шатра), розміру 4 см.

Білі числа, начеплені на зеленім трикутнім щитику, вказують на кількість відбутих таборів Молодшого Юнацтва СУМ. Такі ж: числа на малиновім трикутнім щитику —кількість відбутих таборів Старшого Юнацтва СУМ. їх носить Юнацтво на правій кишені сорочки однострою, нижче кляпи.

Табори, зорганізовані з власної ініціативи членства, що їх програму і командний склад затвердила Булава Відділу, дають теж право на відмічення їх на відзнаках відбуття таборів.

Крім цих, реєстраційного порядку таборових відзнак, дозволено носити окремі символи-відзнаки відбутих таборів. їх виготовляє юнацтво з власної ініціативи і носить на лівій кишені сорочки однострою, нижче кляпи.

7. Відзнака 1-го відзначення

Це витиснена в бронзі, на тлі стилізованого хреста, постать св. Архистратига Михаїла, — патрона СУМ. Розмір відзнаки: $4\frac{1}{2}$ X $3\frac{1}{2}$ см. Відзнаку цю мають право носити тільки ті члени, що одержали I-ше відзначення і мають на це потверджуючу грамоту.

Відзнаку цю носять на середині лівої кишені сорочки (блюзки) однострою.

8. Відзнаки самодіяльних гуртків

Дивись про самодіяльні гуртки, підрозділ Б. III, стаття 5.

9. Функційні відзнаки організаційно-виховного провуду Ю СУМ

а) В Молодшому Юнацтві СУМ:

Виховник (Впорядник)

Роя:

Кущевий:

Станичний:

Заст. Станичного:

Носить шнурок для свистка та на лівому рамені аксельбанд, обидва матово-зеленого кольору

б) В Старшому Юнацтві СУМ:

Виховник (Впорядник)

Роя:

Виховник Куреня:

Опікун Коша:

Носить шнурок для свистка та на лівому рамені аксельбанд, обидва малинового кольору

Булавний і всі члени Булави Відділу Ю СУМ:

Носить шнурок для свистка та на лівому рамені аксельбанд, обидва плетені з двох шнурків: зелено-матового і малинового кольорів.

10. Відзнаки ступенів Впорядників і Виховників Ю СУМ

Впорядники і Виховники, після зложення відповідних іспитів, або гонорово, у висліді заслуженої виховної праці, мають право носити відзнаки здобутих чи наданих їм виховних ступенів, їх носяться на правому рукаві сорочки однострою, на середині поміж ліктем і горішнім швом рукава. Відзнаки ці є овальної форми, розміру 8 x 5 см. із золотим обрамленням,

- а) **Впорядник 1-го ступеня:** на малиновому тлі золота емблема СУМ з горіючим полум'ям. Низом є розміщений напис «Впорядник».
- б) **Впорядник II-го ступеня:** на малиновому тлі золота емблема СУМ з горіючим полум'ям. Низом є розміщений напис «Впорядник», а верхом, понад емблемою — одна золота опаска.
- в) **Виховник I-го ступеня, або т. зв. Виховник-інструктор:** на синьому тлі золота емблема СУМ з горіючим полум'ям. Низом є розміщений напис «Виховник».
- г) **Виховник II-го ступеня, або т. зв. Виховник-керівник:** на синьому тлі золота емблема СУМ з горіючим полум'ям. Низом є розміщений напис «Виховник», а верхом понад емблемою — одна золота опаска.
- г) **Виховник III-го ступеня, або т. зв. Виховник-пляновик:** на

синьому тлі золота емблема СУМ з горіючим полум'ям. Низом розміщений напис «Виховник», а верхом, понад емблемою — дві золоті опаски.

- д) **Виховник IV-го ступеня, або т. зв Виховник-сеньйор:** на синьому тлі золота емблема СУМ, з горіючим полум'ям. Низом розміщений напис «Виховник», а верхом, понад емблемою — золота плетінка лаврового вінка.

Зразки поодиноких вищенаведених відзнак подані в цьому Правильнику на відповідних таблицях.

СТУПЕНІ ВПОРЯДНИКІВ І ВИХОВНИКІВ СУМ

І. СТУПЕНІ ВПОРЯДНИКІВ Ю СУМ

Розрізняється два ступені Впорядників: I-ий і II-ий. Звання Впорядника I-го або II-го ступеня досягають звичайно члени Старшого Юнацтва СУМ, що відповідають нижчеподаним вимогам.

1. Вимоги на Впорядника 1-го ступеня:

- мати закінчених 15 років життя;
- відбути вишкільний табір або курс для Впорядників 1-го ступеня;
- здати 1-ий іспит Старшого Юнацтва СУМ;
- добре володіти українською мовою в слові та письмі,
- мати відповідно опанований матеріал з українознавства;
- добре вчитися в українській та в іншомовній школі;
- мати відповідний до віку горизонт знання, інтелігенцію, загальне і світоглядове вироблення;
- зразково поводитися в організації СУМ і поза нею;
- бути обізнаним з цілістю Правильника Ю СУМ;
- мати засвоєні найважливіші практичні вміння: спорт, впоряд, майстрування, життя серед природи, перша (санітарна) допомога тощо;
- постійно читати і бути обзнайомленим з доступною юнацькою виховною літературою та виданнями для Юнацтва СУМ;
- вміти користуватися бібліотекою та виховними підручниками (має виказатися веденням картотеки бібліографічних виписів з ділянки, що нею кандидат цікавиться);
- відбути при Виховникові Роя час практики найменше 20-ти сходин Роя, або їм рівновартних інших занять (прогульки, табір, екскурсії, самодіяльні гуртки тощо);

- повинуватися дорученням Виховника Роя. (Виховник Роя зобов'язаний доручувати кандидатові виготовляти різні пляни занять, як нпр. підготовка екскурсій, мандрівок, сходин тощо);
- здати іспит на Впорядника 1-го ступеня.

Після успішно зложеного іспиту, кандидат (-ка), стає Впорядником 1-го ступеня і має право носити приписану відзнаку та вести допоміжну виховну працю з Роєм Молодшого чи Старшого Юнацтва СУМ, під наглядом дотичного Виховника.

2. Вимоги на Впорядника II-го ступеня:

- мати закінчених 16 років життя;
- відбути вишкільний табір або курс для Впорядників II-го ступеня;
- здати II-ий іспит Старшого Юнацтва СУМ; крім вимог як для Впорядника 1-го ступеня ставиться ще наступні вимоги:
- мати добре засвоєні дві ділянки практичних вмiло-стей, так, щоб могли правильно їх перевести з юнацтвом, нпр. різні ділянки спорту, впоряд, мандрівництво, таборування, перша (санітарна) допомога, різного рода майстрування, моделістика, плекання рослин, годівля звірят тощо;
- як Впорядник 1-го ступеня, успішно вести виховну працю з Роєм на протязі принаймні одного року;
- повинуватися дорученням Виховника Роя, подібно, як у випадку Впорядника 1-го ступеня, зглядно вищим виховно-керівним чинникам Ю СУМ та успішно вив'язуватися із доручених виховних зайнят (переведення екскурсій, різних імпрез, сходин, мандрівок, змагань тощо);
- постійно читати і бути обзнайомленим з доступною юнацькою виховно-вишкільною літературою та виданнями для Юнацтва СУМ;
- вміти користуватися бібліотекою та виховно-виш-кільними підручниками (мас виказатися веденням картотеки бібліографічних виписів з ділянки, що нею кандидат цікавиться);
- здати іспит на Впорядника II-го ступеня.

Після успішного зложеного іспиту, кандидат (-ка) стає Впорядником II-го ступеня і має право носити приписану відзнаку та більш самостійно вести виховну працю з Роєм Молодшого, чи Старшого Юнацтва СУМ, під наглядом свого Кушового, чи Виховника Куреня.

II. СТУПЕНІ ВИХОВНИКІВ СУМ

Розрізняється чотири ступені Виховників: 1-ий, II-ий, III-ій і IV-ий.

- Виховник 1-го ступеня — це **Виховник-інструктор**;
- Виховник II-го ступеня — це **Виховник-керівник**;

Виховник III-го ступеня — це **Виховник-пляновик**;

Виховник IV-го ступеня — це **Виховник-сеньйор**.

Виховником СУМ може бути старший член СУМ, або старший юнак чи юначка, які відзначаються відповідним знанням, мають природні дані виконувати виховні обов'язки та здобутий відповідний ступінь

Виховника СУМ, як це нормують нижчеподані вимоги.

В окремих випадках, Виховником Спілки Української Молоді може бути не-член СУМ, однак національно-свідомий українець, відданий виховній праці, обізнаний з ідеологією СУМ, з його організаційно-виховною побудовою, з виховною програмою і методикою праці згідний вести її, відповідно до вимог правильників СУМ.

Виховник, що не є членом СУМ, діє в характері Виховника одного із ступенів, без права носити сумівський однострій і відзнаки виховних ступенів.

Нижче подається вимоги на Виховника 1-го ступеня, як вихідну позицію в чотириступеневім поділі Виховників СУМ, від якої в багатьох випадках залежатиме набуття вищого виховного ступеня.

1. Вимоги на Виховника 1-го ступеня.

Щоб стати Виховником 1-го ступеня, треба відповісти наступним вимогам:

- мати закінчених 17 років життя;
- відбути відповідний вишкіл (курси Виховників, вишкільні табори, семінарійні вправи, із сумаричною кількістю принаймні 150 годин програмових занять);
- мати зданий принаймні II-ий іспит Старшого Юнацтва СУМ;
- поправне володіти українською мовою в слові і письмі;
- бути всесторонньо обізнаним з різними ділянками українознавства;
- мати добрі успіхи в українських та іншомовних навчальних заведеннях;
- мати відповідний до віку горизонт знання, інтелігенцію, загальне і світоглядове вироблення;
- зразково поводитися в організації СУМ і поза нею;
- бути основне обізнаним з Правильником Юнацтва СУМ та правильниками інших частин СУМ;
- мати основне опановані принаймні дві ділянки практичних вмільностей, так, щоб могли бути інструктором, напр., різні роди спорту, впоряд, мандрівництво, таборування, моделістика, вишивання, різьба, писання писанок, ведення автомашин, радіотехніка і т. п.
- як Впорядник II-го ступеня, успішно вести виховну працю з дорученими йому юнацькими клітинами на протязі принаймні одного року;

- повинуватися дорученням вищих організаційно-керівних чинників Ю СУМ;
- вести зайняття з юнацтвом на таборі, на протязі принаймні 2-ох тижнів часу;
- вміти самостійно зорганізувати і перевести з Роєм Ю СУМ потрібну програму зайнять;
- постійно читати і добре бути ознайомленим з доступною юнацькою виховно-вишкільною літературою та виданнями СУМ (напр., книжки, обіжники, бюлетені і т. п.);
- вміти користуватися бібліотекою та потрібними ви-ховно-вишкільними підручниками (мас виказатися веденням картотеки бібліографічних виписів з виховної ділянки, що нею кандидат цікавиться);
- виготовити теоретичну працю (мінімум 10 сторінок машинопису з подвійним відступом), на обрану тему з ділянки виховання Молодшого або Старшого Юнацтва та здати її іспитовій комісії; під час дискусії й обговорювання зданої праці вміти оборонити свої думки;
- здати іспит на Виховника 1-го ступеня.

Після успішно зложеного іспиту, кандидат (-ка) стає Ви-ховником 1-го ступеня і має право носити приписану відзнаку та самостійно вести виховну працю з дорученою йому частиною Ю СУМ.

2. Виховники II-го, III-го та IV-го ступеня.

Іспит на Виховника 1-го ступеня є основним. Від його ви-сліду та від дальшої самостійної праці над собою по лінії:

поширення й поглиблення виховної проблематики і здобуття всестороннього знання та від успішности практичної виховної праці в СУМ — залежить одержання наступних, вищих виховних ступенів.

Звання **Виховника II-го і III-го ступенів** надає Крайова Управа СУМ особам на основі оцінки знання виховної ділянки та успішности практичної виховної праці в СУМ на протязі принаймні трьох років.

Звання **Виховника IV-го ступеня** надає Центральна Управа СУМ особам із стажем у теоретичних і практичних ділянках виховання. Це звичайно педагоги, автори поважніших виховних матеріалів і праць, викладачі, високо кваліфіковані інструктори тощо.

Виховники II-го, III-го і IV-го ступенів мають право носити відзнаки і вести виховну працю на терені відповідних частин СУМ, згідно з вимогами дотичних правильників.

Іспитова Комісія СУМ

Вона має бути принаймні тричленна і до неї входять:

- делегована КУ СУМ особа в характері голови Іспитової Комісії

- СУМ;
- Булавний, чи його Заступник, Головний Виховник та еventуальне інші особи, покликані Булавою Відділу Ю СУМ — як її члени.

Компетенції Іспитової Комісії СУМ:

- переводити іспити на обидва ступені Впорядників і на Виховника 1-го ступеня, згідно з вимовами Правильника Ю СУМ;
- підписувати дотичні іспитові документи.

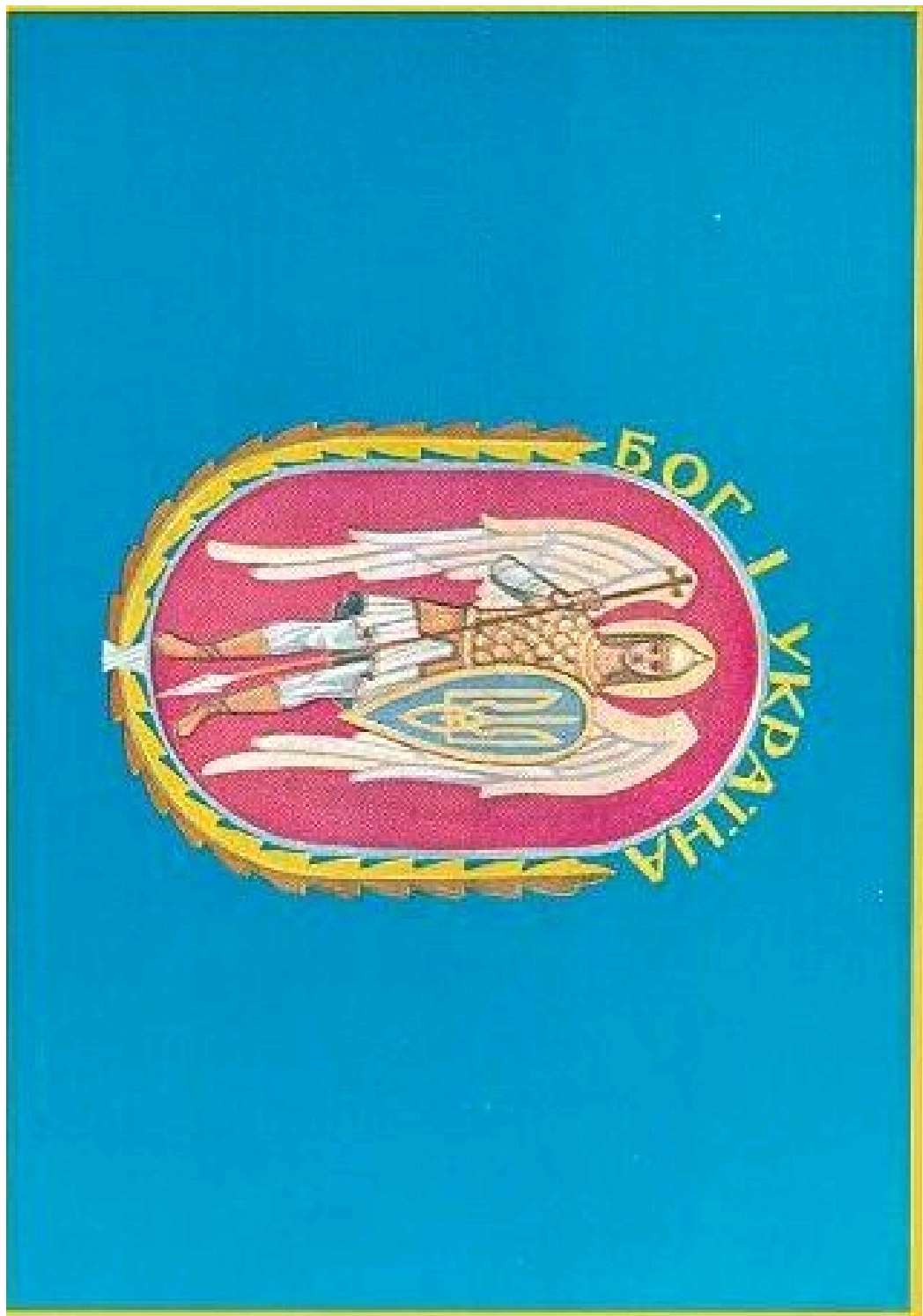
Відзнаки Виховників

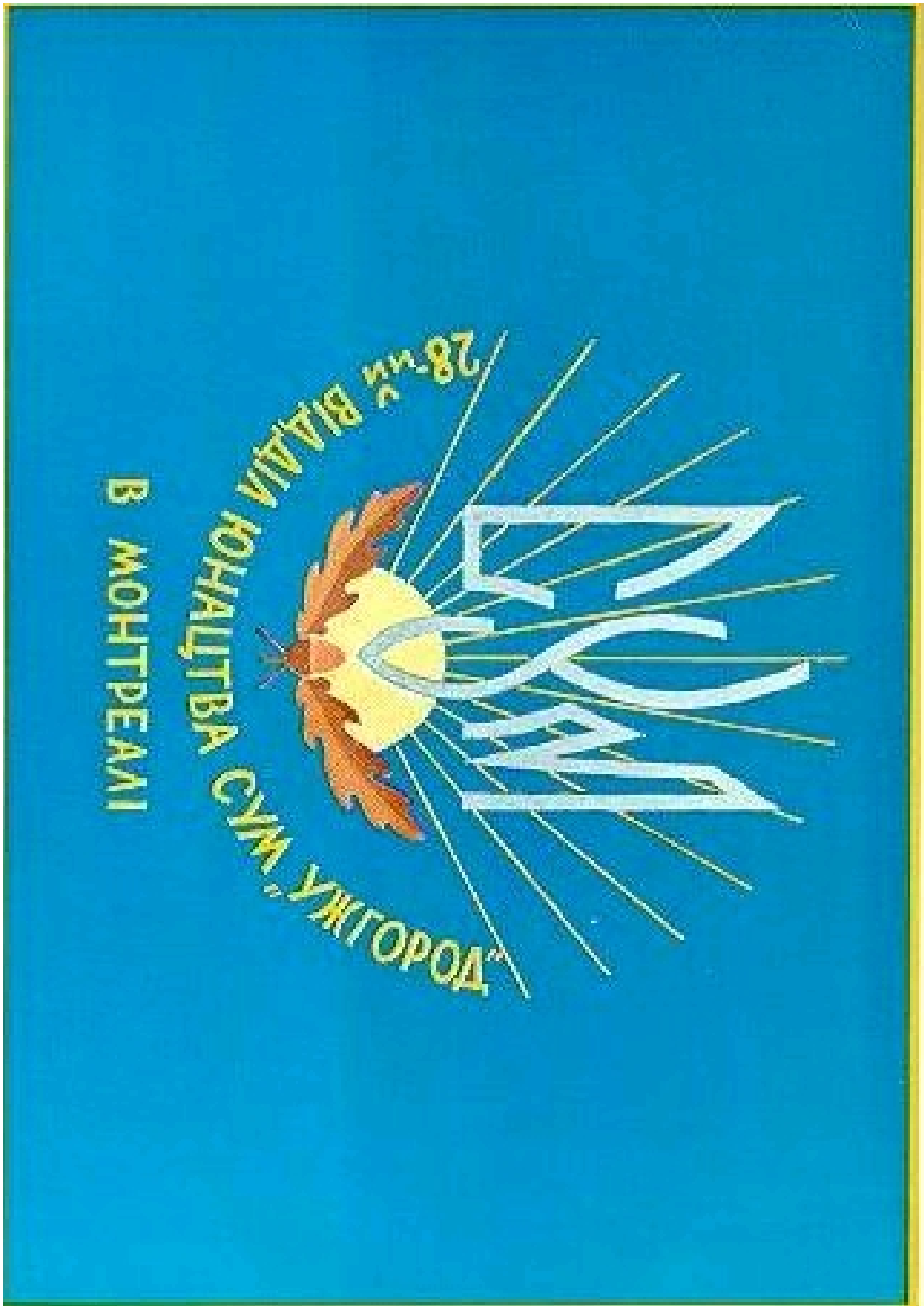
І-го ступеня

ІІ-го ступеня

Прапор Відділу Ю СУМ права сторона

Прапор Відділу Ю СУМ ліва сторона

Відзнаки Виховників

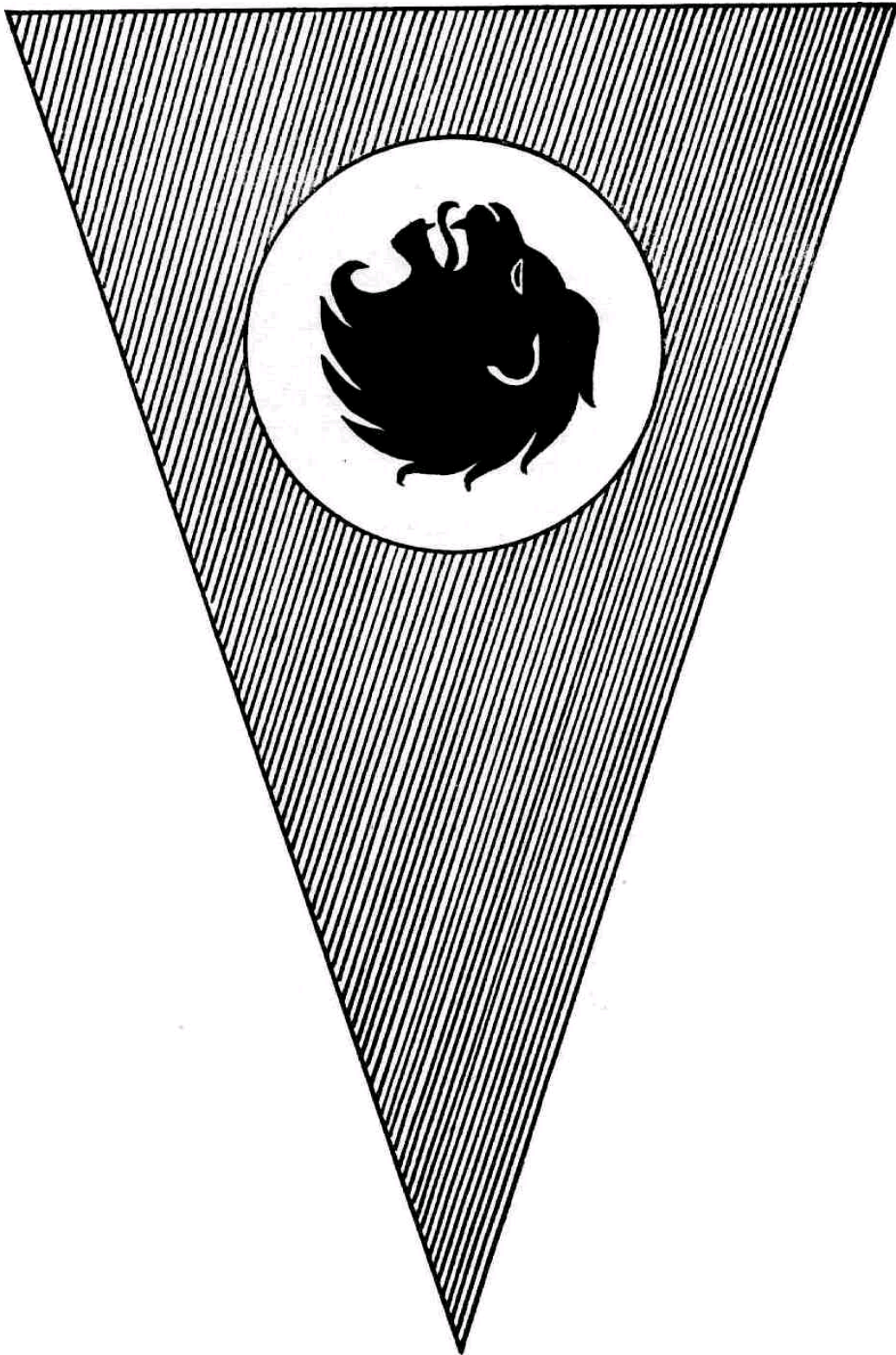

I-го ступеня

II-го ступеня

Ройовий прапор

Третя частина

**СИСТЕМА ІСПИТІВ ТА СТУПЕНІВ
В ЮНАЦТВІ СУМ**

ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

А. МОЛОДШЕ ЮНАЦТВО СУМ

Молодше Юнацтво СУМ охоплює дітей у віці від 6-го до 12-го року життя включно.

В тих вікових межах кожний молодший юнак (чка) зобов'язаний (-на) скласти три іспити Молодшого Юнацтва СУМ.

1-ий Іспит Молодшого Юнацтва СУМ на ступінь **отрока** складають юнаки (-чки) між 7 і 8 роками життя, маючи за собою один рік бездоганної праці в Молодшій Юнацтві СУМ в ступені члена-прихильника.

II-ий Іспит Молодшого Юнацтва СУМ на ступінь **вістового** складають юнаки (-чки) між 9 і 10 роками життя, маючи за собою складений 1-ий іспит Молодшого Юнацтва СУМ, складене «Слово» та один рік бездоганної праці в ступені **отрока**.

III-ий Іспит Молодшого Юнацтва СУМ на ступінь **звідуна** складають юнаки (-чки) між 11 і 12 роками життя, маючи за собою складений II-ий іспит Молодшого Юнацтва СУМ та один рік бездоганної праці в ступені **вістового**.

Всі три іспити Молодшого Юнацтва СУМ включають в собі виховний матеріал, що є розміщений в окремих точках передумов та в іспитових вимогах кожного іспиту зокрема.

Б. СТАРШЕ ЮНАЦТВО СУМ

Старше Юнацтво СУМ охоплює молодь у віці від 13-го до 18-го року життя. В тих вікових межах кожний старший юнак (-чка) зобов'язаний (-на) скласти два іспити Старшого Юнацтва СУМ.

1-ий Іспит Старшого Юнацтва СУМ на ступінь **воїна** складають юнаки (-чки) між 13^{1/2} і 15 роками життя, маючи за собою складений III-ий іспит Молодшого Юнацтва СУМ, складену «Обітницю» і 1^{1/2} року бездоганної праці в Старшому Юнацтві СУМ.

II-ий Іспит Старшого Юнацтва СУМ на ступінь **дружинника** складають юнаки (-чки) між 16^{1/2} і 18 роками життя, маючи за собою складений 1-ий іспит Старшого Юнацтва СУМ і 1^{1/2} року бездоганної праці в ступені **воїна**.

Обидва іспити Старшого Юнацтва СУМ (передумови та іспитові вимоги) включають в собі виховний матеріал, узгляднений під нижчеподаними аспектами:

— **Внутрішньо-організаційна діяльність.**

- **Праця над характером.**
- **Праця над світоглядом.**
- **Підготовка до життя.**
- **Життя серед природи.**

У всіх точках передумов та іспитових вимог кожного із вичислених тут іспитів Молодшого і Старшого Юнацтва СУМ є узглядені окремі фази духового і фізичного розвитку та зацікавлення молоді, що стоять у прямій залежності від різного їх віку.

В залежності від статі (хлопці, дівчата), дозволяється, щоб окремі точки передумов та іспитових вимог були частково модифіковані, не порушуючи при тому змісту, вартостей і кінцевого ефекту виховного процесу здавання (відбування) іспиту.

В загальному кажучи, кожний (-на) молодший (-ша) і старший (-ша) юнак (-чка), що хоче здати дотичний іспит, мусить своєю поведінкою, працею, ідейним, організаційним, інтелектуально-світоглядом та практичним виробленням довести, що він (вона) відповів (-ла) всім передумовам і є готовий (-ва) відповідати іспитовим вимогам перед іспитовою комісією, згідно з нижчеподаними методичними напрямними відбування юнацьких іспитів.

МЕТОДИЧНІ НАПРЯМНІ ВІДБУВАННЯ ЮНАЦЬКИХ ІСПИТІВ

Юнацькі іспити — це означена скількість завдань, що Їх має виконати юнак (-чка) у визначеному часі для ствердження, в якому ступені він (вона) пережив (-ла і засвоїв (-ла) собі виховний матеріал та в якій мірі він (вона) виробив (-ла) у себе ті прикмети, що відповідають цьому виховному матеріялові.

Вислід юнацьких іспитів залежить від способу і метод ведення виховної і самовиховної праці та від якості виховного матеріялу.

Під час тижневих сходин, збірок і мандрівок Роя, під час занять Самодіяльного гуртка та вищих організаційно-виховних клітин Відділу, юнацтво ознайомлюється методично і програмове з установленим для нього виховним матеріялом, переживає його в праці і в житті і так виробляє, оформлює і закріплює в себе певні прикмети характеру.

Впорядники і Виховники, мистецькі керівники та вищі керівні органи (Куша, Станиці, Куреня, Коша й Булави Відділу), допомігши юнацтву створити відповідні умови для самовиховної праці, стежать за його самовиховною діяльністю і стверджують поступ його розвитку. Це ствердження відбувається так, що Виховники мають дати поодиноким членам у підготовчій часі різні доручення, щоб на основі способу їх виконання встановити, в якій мірі вони засвоїли собі виховний матеріял.

На основі цих стверджень Виховник вкінці дає можливість юнацтву виявити і показати набуті вміння й чесноти перед особами, що не були заняті безпосередньо у самовиховній діяльності юнацтва, або дає можливість перевірити, чи поодинокі юнаки (-чки) відповідають вимогам дотичного іспиту, встановленого для даного ступеня.

В означеному реченні юнак (-чка) має підтвердити, в умовах реального життя, своїм зусиллям і працею, пере-життям і знанням, що він (вона) вповні засвоїв (-ла) собі встановлений виховний матеріал і вільно диспонує прикметами та вміннями, що відповідають всім вимогам.

Кожний Виховник Роя зобов'язаний усно або на письмі, заздалегідь до іспитів, зголосити Кушовому чи Вихов-никові Куреня готовість свого Роя до іспиту.

Виховники та Керівник Відділу беруть на себе моральну відповідальність за ступінь підготовки юнацтва та за висліди іспитів.

Іспити переводить **Іспитова Комісія** в складі принаймні 3-ох осіб. Її голову та інших членів покликає Булава Відділу (евентуальне Команда табору) з рядів діючих Ви-ховників Ю СУМ. Члени Іспитової Комісії мають бути обізнані з поодинокими ділянками іспитових вимог.

Іспитова Комісія, згідно з іспитовими вимогами окремих іспитів, має ствердити:

1. Рівень організаційного вироблення і здисциплінова-ности.
2. Позитивність характеру і добру волю працювати над собою.
3. Добру поведінку і вміння співжити в гурті, згідно в спільноті.
4. Достатнє знання ідейних основ Юнацтва СУМ та рівень світоглядного вироблення.
5. Національну свідомість і його достатнє знання про Україну.
6. Фізичну вправність, його зарядність та сміливість, практичні вміння і рівень заправи та підготовки до життя.

Все це Іспитова Комісія перевірює або стверджує з одного боку на основі інформацій Виховників та інших керівних членів Підвідділів, включно до членів Булави Відділу, з другого — на основі безпосередньої зустрічі з юнаком (-чкою) і виконання ним (нею) доручених завдань. При іспитах членів Роя має бути присутнім **Виховник** чи **Впорядник** даного Роя.

Період, що в ньому юнак (-чка) відбуває кінцеву фазу перевірки, може тривати навіть один до двох тижнів, або і довше тому, щоб можна було створити реальні умовини для виконання окремих передумов, та щоб юнак чи юначка мали час виконати всі встановлені для них вимоги і щоб Іспитова Комісія мала можливість докладно й добре їх пізнати.

Юнацьких іспитів, якщо йдеться про технічне їх проведення, не слід трактувати як шкільні іспити. Свої ствердження висліду й оцінку виконаних передумов та іспитових вимог комісія будує на основі:

1. Опінії батьків, Виховників, мистецьких керівників, зверхників на праці, товаришів, та вищих керівних членів підвідділів, включно до членів Булави Відділу;

2. книг Роя, Самодіяльного Гуртка, особових листків тощо;
3. особистих розмов з юнаком на різні теми; особистих спостережень і обсервацій (чистота, охайність, акуратність, точність, старанність, зарадність тощо);
4. обсервацій виконуваних завдань спільно Роєм, Кущем чи Куренем, табором тощо;
5. виконаного доручення, завдання чи окремої якоїсь праці;
6. відвідин кандидатів дома, в інтернаті, на таборі тощо;
7. перегляду особистого виряду (на таборі, мандрівці), перегляду бібліотеки, шкільних записників, особистих збірок-колекцій тощо;
8. теоретичної перевірки — питань і відповідей теоретичного порядку;
9. перевірки виконаних практичних вимог.

Найкраще відбувати або здавати окремі точки іспитів в таборах або під час довшої мандрівки чи мандрівного табору.

В основному іспити повинні відбуватися гуртками (цілим, або частиною Роя), а тільки у виняткових випадках — індивідуально. Для перевірки й оцінки організаційної виробленості, заправи в житті серед природи та вартості! юнака (-чти) як члена гурту, вказуваням є використовувати при іспитах форми гор, вправ, гуртових змагань тощо. Для перевірки й оцінки обсягу знання та праці над світоглядом (особливо, якщо йдеться про старше юнацтво), слід переводити іспити за принципом індивідуальних питань-відповідей в присутності цілого іспитового гуртка. Кожний член такого гуртка має бути готовим відповідати на поставлене питання, якщо його друг (подруга) не дав (-ла) задовільної відповіді і якщо до неї покличе його (її) Іспитова Комісія. Така метода іспитування активізує цілий гурток і дає змогу поодиноким його членам закріпити своє знання, чи евентуальне навчитися того, чого вони дотепер не дуже то розуміли, або не знали.

Зразкове відбуття іспиту треба клясифікувати окресленнями **зразково** (відзначаючи висліди) **успішно** (пересічні висліди) або **неуспішно**, виминати будь-які посередні оцінки, або шкільні терміни.

Після устійненого відбуття іспитів дотичним юнакам (-чкам) вручається посвідку відбуття іспиту та відзнаку здобутого ступеня. Це добре робити на ватрі, на ширших сходах Підвідділів, або під час іншого урочистого зібрання (напр., на апелі Відділу).

Побажаним є, щоб Рої, цілим своїм гуртом, підготовлялися і складали іспити та спільно були номіновані й одержували посвідки та відзнаки здобутих ступенів.

ІСПИТИ ТА СТУПЕНІ

1-ий Іспит Молодшого Юнацтва СУМ на ступінь Отрока

Передумови:

1. Має за собою один рік бездоганної праці в Молодшому Юнацтві СУМ.
2. Точно відвідував сходи й заняття свого Роя та вищих організаційно-виховних клітин Відділу.
3. Має вирівняні членські вкладки.
4. Виконав самостійно та з гарним вислідом якусь добровільну працю для СУМ, для школи або для дому.
5. Вміє розмовляти українською мовою.
6. Вміє молитись по-українському і ходить до церкви.
7. Викажеться добрими успіхами в початковій школі.
8. Є учнем української школи і має там гарні успіхи.
9. Є чемний і слухняний, вміє привітатися і попрощатися із старшими та виховниками.
10. Охайний і в чистому одязі приходиться на заняття Роя, Самодіяльного Гуртка тощо.
11. Витримає пробу фізичної вправності: руханка і впо-ряд.

Іспитові вимоги:

1. Знає, що таке Рій Молодшого Юнацтва СУМ.
2. Вміє пояснити, чому треба молитися і чому треба слухати батьків та виховників.
3. Розуміє значення слів «Україна», «українець», та розкаже, як виглядає український національний герб і прапор.
4. Має загальні відомості про Україну: а) столиця (назва, положення і населення), б) місцевість походження батьків і в) дві найбільші ріки, моря і гори України.
5. Знає три українські вірші, три українські пісні і три українські казки або перекази.
6. Вміє пояснити: а) чому треба митися ранком і вечором, чистити зуби, мити руки після занять і перед Їжею, а ноги перед сном, б) чому треба приготувати чистий одяг і взуття вечором і в) чому треба вдержувати лад і порядок в кімнаті, в школі і в домі.
7. Вміє послуговуватися годинником для означення часу і користуватися телефоном.
8. Вміє подати особисті дані (ім'я та прізвище власне й батьків, дату народження, адресу, число телефону) та ім'я і прізвище виховника і його адресу.

9. Знає які небезпеки грозять і як остерегтися від: вогню, газу, палих рідин, електрики, води, спеки, холоду, вуличного руху тощо.
10. Вміє назвати декілька рослин, квіток, дерев, птахів і декілька звірят та розкаже дещо про кожну з них.
11. Вміє продемонструвати якусь вмiлiсть з обсягу мистецтва, виявляючи зацікавлення в одній з ділянок: спів, гра на музичному інструменті, рисування, малювання, танок, деклямування, рухові вправи тощо.

II-ий Іспит Молодшого Юнацтва СУМ на ступiнь Вiстового

Передумови:

1. Має зданий I-ий Іспит Молодшого Юнацтва та один рік бездоганної праці в Молодшому Юнацтві, в ступені **Отрока**.
2. Точно та обов'язково відвідував заняття і сходи Роя та заняття вищих організаційно-виховних клітин свого підвідділу.
3. Має вирівняні членські вкладки.
4. Успішно відбув одну мандрівку пішки (біля 3 милі).
5. Успішно відбув двотижневий табір Молодшого Юнацтва СУМ, в ступені **Отрока**.
6. Виконав самостійно найменше три добровільні праці для СУМ, для школи або дома, та спільно, цілим Роем одну корисну працю для СУМ, — все з гарним успіхом.
7. Ходить до Церкви і виконує приписані релігійні практики свого віровизнання.
8. Вміє розмовляти, читати і писати по-українському.
9. Викажеться добрими успіхами в початковій школі.
Є учнем української школи і виказується там гарними успіхами.
11. Чемний і слухняний, вміє гідно поводитися в товаристві старших і своїх ровесників, дома та на прилюдних місцях (на вулиці, в парку, в Церкві, в школі, в театрі, в трамваях тощо).
12. Є правдомовний і старається бути точним та обов'язковим.
13. Дбає про охайність та чистоту тіла й одягу, однаково в час занять дома, в школі, в домівці, як теж в час дозвілля.
14. Є діяльним членом одного з Самодіяльних Гуртків Відділу.
15. Витримає пробу фізичної вправності: руханка, впо-ряд,, біги і стрибки.

Іспитові вимоги:

1. Знає загально, що таке Молодше Юнацтво СУМ,
2. Вміє пояснити, чому треба бути вірним Богові і Україні.

3. Вміє пояснити значення дружби і згідливості у співжитті та праці членів Роя та Самодіяльного Гуртка.
4. Вміє співати український національний гімн та знає, як треба поводитися під час його виконання.
5. Вміє намалювати та визначити кольори українського національного гербу і прапора.
6. Має загальні відомості про Україну і вміє показати на мапі: а) положення границі України, б) важливіші ріки, гори, міста і моря України, в) кількість населення України, і г) природні багатства України.
7. Знає 5 українських пісень, 5 українських віршів та 5 українських переказів — казок.
8. Знає загально про 6 визначніших постатей з історії України, по дві з кожної доби: княжої, козацької і найновішої.
9. Знає, хто такий Тарас Шевченко, Леся Українка та Іван Франко.
10. Вміє і знає, як поводитися при столі за їжою.
11. Розкаже, як розкладає свій час на денні заняття, гру і відпочинок.
12. Знає елементарні основи першої санітарної допомоги: обмиття і перев'язка пальця чи малих ран тощо.
13. Вміє зарадити собі в окремих випадках (пришити гудзик, зашити дірку в одязі), вміє володіти молотком, пилкою, сверликом тощо, та знає 5 елементарних вузлів:
  1. шнурувати черевики, в'язати краватку, обв'язати пакунок, зв'язати розірваний шнурок та скоротити його.
14. Вміє подати інформації та знає адресу найближчих українських інституцій в його околиці: Церква, школа, домівка СУМ тощо.
15. Вміє визначити чотири сторони світу в терені за допомогою компасу і за природніми ознаками та вкаже їх на мапі.
16. Вміє відчитати 5 слідів (людини, звірят, птахів та різних транспортних середників) і визначить їх напрям.
17. Має засвоєні підставові відомості з теренознавства,
18. Вміє назвати дві рослини і дві квітки, три дерева, три птахи і п'ять тварин.
19. Подасть коротке звітлення з своєї праці, занять і досягнень в Самодіяльному Гуртку.
20. Коротко розкаже про користі і потребу належати до Юнацтва СУМ.

III-й Іспит Молодшого Юнацтва СУМ на ступінь Звідуна

Передумови:

1. Має зданий II-ий Іспит Молодшого Юнацтва та один рік бездоганної

праці в Молодшому Юнацтві, в ступені

1. Вістового.
2. Точно й обов'язково відвідував заняття і сходини Роя та заняття вищих організаційно-виховних клітин свого підвідділу.
3. Вміє виконувати в рамцях Роя або Самодіяльного Гуртка обов'язки одного з діловодів.
4. Має вирівняні членські вкладки і заощаджену суму грошей в банку, у висоті коштів однотижневого таборування.
5. Успішно відбув дві мандрівки, від **3-5** миль, кожна в різних порах року.
6. Успішно відбув двотижневий табір Молодшого Юнацтва в ступені Вістового.
7. Успішно виконав спільно з роєм три добровільні праці, доручення, завдання чи обов'язки для добра СУМ, або української спільноти.
8. Поправне говорить, читає і пише по-українському.
9. Ходить до Церкви і виконує приписані релігійні практики свого віровизнання.
10. Викажеться добрими успіхами в початковій школі.
11. Є учнем української школи і викажеться гарними успіхами.¹
12. Викажеться підсумками корисної допоміжної праці дома.
13. Чемний, коректний та ввічливий в поведінці з молодшими, ровесниками та старшими, а у відношенні до німечних, кволих і хворих — лицарський.
14. Правдомовний, точний та обов'язковий.
15. Дбає про гігієну тіла, чистоту одягу, про лад і порядок у власній кімнаті та в різних приміщеннях, що в них перебуває, працює чи бавиться.
16. Орієнтується в терені, де проживає, засягом трьох миль та знає і вміє подати інформації про важливіші українські установи в цьому терені.
17. Виявляє зацікавлення і творчо проявляє себе в одному із Самодіяльних Гуртків на терені Відділу.
18. Заплянував і успішно провів з Роєм одну кімнатну гру та одну теренову гру.
19. Провів на сходинах свого Роя одну гутірку і розказав одно якесь повчальне оповідання.
20. Витримає пробу фізичної вправности, приписану відповідному вікові і статі: рання руханка, впоряд з роєм, вміє переплисти віддаль 50 стіп, вправно їздить на ковзанах, лещатах або ровері тощо.

---

¹ Якщо на місці немає української школи, юнацтво зобов'язане вивчати українську мову і українознавство шляхом приватних лекцій або позаочного навчання, при допомозі родичів, опікунів чи виховників СУМ.

Іспитові вимоги:

1. Знає, що таке Молодше Юнацтво СУМ та вміє пояснити організаційну побудову Відділу Ю СУМ.
2. Вміє пояснити назву свого Роя, загально розповісти про патрона Осередку та про місто, ім'ям якого названо Відділ.
3. Знає напам'ять і пояснить закони Молодшого Юнацтва СУМ.
4. Знає напам'ять і пояснить «Обітницю» Юнацтва СУМ, святочний і повсякденний привіт, гасло СУМ, знає відзнаки членів Юнацтва СУМ та вміє намалювати емблему СУМ.
5. Вміє співати український національний гімн, вміє намалювати та означити форми й кольори українського гербу і прапору. Знає, як треба поводитися під час виконання національного гімну, підношування і знімання прапору з щогли та вміє віддати йому почесь.
6. Має загальні відомості про Україну та вміє показати на мапі: а) положення України та її границі з сусідніми державами, б) важливіші ріки, низини, гори, височини, півострови, озера, моря і міста України, в) знає про природні багатства України і де вони знаходяться і г) населення України та її більших міст.
7. Знає загально про 15 визначніших постатей з історії України, з кожної доби по декілька.
8. Прочитав і вміє переповісти короткий зміст 5-ох українських історичних оповідань та 5 українських книжок інших жанрів юнацької лектури.
9. Знає життєпис Тараса Шевченка, Лесі Українки та Івана Франка і знає загально про їх творчість та вміє напам'ять по одному поетичному творові згаданих поетів (короткі вірші).
10. Вміє співати по три пісні: стрілецькі, повстанські, народні та молодечі — юнацькі.
11. Вміє танцювати два українські народні танки.
12. Знає і може розповісти та подасть дату 2-ох важливіших українських національних річниць, нпр., 22. Січня — самостійність і соборність України, травень — Свято Героїв, 1. Листопад, 30. Червня і т. п.
13. Вміє розказати про українські різдвяні й великодні звичаї та знає колядувати, а дівчата щедрувати і виводити гагілки.
14. Знає місце праці батька, ім'я та прізвище домашнього лікаря та число телефону пожежної сторожі й поліції.
15. Знає найосновніші вимоги доброї поведінки дома, в товаристві і в прилюдних місцях.
16. Вміє пояснити потребу планового розподілу часу для занять і обов'язків та для забав, гор чи культурної розваги.
17. Вміє дати першу допомогу в легких випадках: зомління, кровотечі з носа, вміє зав'язати малу рану, витягнути комашку та інше

- занечищення з ока, вмiє витягнути скалку зi шкiри та знає в яких випадках треба покликати лiкаря, зглядно медсестру.
18. Знає небезпеки вiд рослин i звiрят у своїй околицi та вмiє їм протидiяти.
  19. Знає дещо про основнi роди терену (лiс, поле, гори, мочарi тощо) та вмiє поводитися в ньому пiд час мандрiвки, гри i таборування.
  20. Вмiє визначити сторони свiту при допомiгi компасу i за констеляцiями, зiр (Великий i Малий Вiз, Орiон тощо), при допомiгi поростiв i моху на деревах тощо.
  21. Знає основи картографiї i вмiє читати польовi мапи.
  22. Вмiє вiдчитати 10 слiдiв (людини, звiрят, птахiв та рiзних транспортних середникiв) на снiгу, на шосе, на лiсових дорогах тощо, та визначить напрям цих слiдiв.
  23. Розкаже про працю Самодiяльного Гуртка, до якого належить та про свої там успiхи.
  24. Назве й опише три рослини або кiтки, три дерева, три птахи i вiсiм тварин та скаже, котрi з них ростуть, зглядно живуть в Україні.

1-ий IСПИТ СТАРШОГО ЮНАЦТВА СУМ на ступiнь Воїна

A. ВНУТРIШНЬО-ОРГАНIЗАЦIЙНА ДIЯЛЬНIСТЬ

Передумови:

1. Має зданий третiй iспит Молодшого Юнацтва, складену «Обiтницю» та пiвтора року бездоганної працi в Старшому Юнацтвi СУМ.
2. Точно й обов'язково вiдвiдував заняття i сходи Роя, та вищих органiзацiйно-виховних клiтин свого Пiдвiддiлу.
3. Має вирiвнянi членські вкладки i викажеться щад-ничою книжечкою з заощадженою сумою грошей у висотi коштiв двотижневого таборування.
4. Зумiє виконати в рамцях Роя або в Самодiяльнiм Гуртку чи в Проводi Куреня або Коша обов'язки одного з дiловодiв, або бути помiчником Виховника чи Впорядником.
5. Новину еться наказам i виконує доручення своїх керiвникiв, а маючи: нагоду керувати iншими й наказувати, не надуживає своїх прав.
6. Вiдбув три мандрiвки в терен понад 5 миль, в рiзних порах року, в тiм одну мандрiвку з нiчлiгом в теренi, завжди з задовiльним успiхом. Вмiє самостiйно пакувати наплечник i знає, що i який мандрiвний, зглядно таборовий виряд потрiбно взяти з собою.

7. Відбув двотижневий старшо-юнацький табір з задовільним успіхом.
8. Вміє перевести впоряд з Роєм і Курінем, вміє перевести збірку Роя, або Куреня, звітувати зверхникові і відпровадити частину на місце занять. Виконував обов'язки хорунжого, брав участь в підпалюванні ватри, відбув 1-2 почесні стійки тощо.
9. Заплянував і успішно провів з Роєм 2 кімнатні гри і 2 гри в терені.
10. Брав активну участь в підготовці найменше трьох різних імпрез: концерт, виставка, різні свята, коляда, змагання, марші тощо.
11. Здобув відзнаку фізичної вправности, приписану відповідному вікові і статі та постійно вправляє по одному родові літнього I зимового спорту.
12. Творчо проявляє себе в Самодіяльнім Гуртку і має за собою гарні успіхи.
13. Брав активну участь в Курінній або Кошовій Раді.
14. Приєднав бодай одного кандидата до Юнацтва СУМ.

Іспитові вимоги:

1. Знає завдання і мету Юнацтва СУМ та вміє пояснити його організаційну побудову.
2. Вміє пояснити назву свого Роя, знає життєпис патрона Осередку і подасть основні дані про місто, ім'ям якого названо Відділ.
3. Знає напам'ять і пояснить закони Юнацтва СУМ та привіти і гасло СУМ.
4. Пояснить «Світоглядovo-виховні заложення» Юнацтва СУМ та «Прикмети особозости сумівця».
5. Вміє намалювати та означити форми і кольори сумів-ської емблеми й прапору та знає, як і де їх уживати.
6. Знає порядковість юнацьких іспитів і знає всі іспитові та функційні відзнаки, що зобов'язують в Юнацтві СУМ та в СУМ.
7. Виготує і подасть докладний плян сходин Роя, плян мандрівки Роя та порядок занять дня на таборі.
8. Розповість про історію СУМ в Україні.

Б. ПРАЦЯ НАД ХАРАКТЕРОМ

(Передумови і вимоги зобов'язують все Юнацтво СУМ, що складає I-ий і II-ий Іспит Старшого Юнацтва)

1. Свідомий своєї національної гідности і приналеж-ности до

- української нації та її культури, гідно боронить на кожному кроці, а особливо в чужому середовищі, добре ім'я України і правду про неї. Гордиться українською мовою, піснею, мистецтвом, релігійними обрядами, народнім одягом, сумівським одностроєм тощо.
2. Знає, як поведеться в обороні особистої і національної чести та вміє шанувати честь інших.
  3. Послушний, повинується дорученням і наказам своїх батьків, виховників і керівників, а у відношенні до своїх підлеглих і молодших юнаків, якими керує, є виро-зумілим і тактовним.
  4. Обов'язки і працю ставить на перший плян, а вільний від занять час використовує на корисні гри і забави та на культурну розривку і розвагу, читання добрих книжок тощо.
  5. Заняття дня, гри і відпочинок організує за певною системою і порядком, плянуючи їх задалегідь.
  6. Шанує працю, як творчий вияв людини, об'єднуючи обов'язки своїх батьків чи опікунів допомогою їм при праці, в міру своїх сил.
  7. Виробляє силу волі, спрямовує її на добрі вчинки та заправляє до твердого життя.
  8. Є сповним, коректним, точним та солідним у виконванні своїх занять та обов'язків і поступає так, щоб бути добрим прикладом для своїх товаришів.
  9. Старається всюди робити добрі діла і не бажає та не робить кривди своїм ближнім, звірятам і рослинам.
  10. Є чесним у відношенні до інших і до себе. Є правдомовним, має відвагу признатися до власних вчинків, як рівнож і до помилок чи проступків та вміє чесно і гідно направити вчинене зло.
  11. Скромної думки про себе і про свою вартість. Ніколи
    1. не хвалиться своїми вчинками чи досягненнями.
  12. Є зрівноважений, знає в усьому міру і постійно вправляється в пануванні над собою і над своїми пристрастями.
  13. Старається постійно бути веселим, бадьорим, життєрадісним і доброї думки про майбутнє.
  14. Довів, що вміє по дружньому жити і співдіяти з товаришами. Чемний, коректний та ввічливий в поведінці з молодшими. Чемний та услужливий до старших і вміє допомогти їм. Відважний та вміє стати в обороні покритих, а у відношенні до немічних, кволих і хворих — лицарський.
  15. Виказався суспільницькими прикметами і подасть виказ найменше 10 добровільно виконаних обов'язків, (завдань або допоміжних робіт), виконаних безкорисно для своїх ближніх; допомога товаришам в науці, прислуга й допомога дома, в школі, в Церкві, прикрашення домівки, допомога при розбудові оселі, участь в збірках на добродійні, національно-харитативні і культурно-освітні чи наукові цілі тощо.

В. ОБСЯГ ЗНАННЯ ТА ПРАЦЯ НАД СВІТОГЛЯДОМ

Передумови:

1. Говорить українською літературною мовою, читає і пише, по можності, без похибок.
2. Ходить до Церкви і виконує релігійні практики свого віровизнання.
3. Викажеться добрими успіхами в школі.
4. Є учнем середньо-шкільних курсів українознавства, а де немає таких курсів, то заочно, з допомогою батьків та виховників систематично опрацьовує відповідні українознавчі матеріали.
5. Прочитав і подасть список лектур з коротким змістом 10-ти творів української літератури для молоді таких авторів (до вибору): Т. Шевченко, Марко Вовчок, М. Гоголь, П. Куліш, С. Руданський, І. Нечуй-Левицький, М. Коцюбинський, І. Франко, Л. Українка, Б. Грінченко, А. Кашенко, С. Васильченко, А. Чайковський, О. Кобилянська, В. Стефаник, К. Гриневич, О. Маковей, Б. Лепкий, Л. Мосендз, С. Черкасенко, Ю. Липа, Н. Королева, О. Мак, Ю. Тис, С. Хрін, М. Боеслав та інших.
6. Передплачує і читає видання та журнали для Юнацтва СУМ і інші національно-виховні періодики для української молоді та збирає і зберігає їх у своїй бібліотеці.
7. Цікавиться якоюсь ділянкою життя, науки або мистецтва і веде 1-2 збірки (колекцію) різних предметів з ділянки свого зацікавлення (колекція поштових значків, монет і банкнотів, метеликів, комах, мінералів, репродукцій мистецьких картин, репродукцій краєвидів України, її окремих земель, міст, колекція географічних карт України, репродукція портретів визначних постатей і історії України, письменників, мистців тощо).
8. Провів на сходинах свого Роя дві гутірки і розказав два повчальні оповідання або виступив на святочних сходинах Відділу чи при ватрі з самостійною мистецькою точкою, завжди з задовільним успіхом.
9. Брав участь найменше двічі в мистецьких виступах Відділу (хор, сценка, деклямація, танок тощо).
10. Виконав найменше двічі почесний обов'язок в однострої, з приводу релігійного або національного свята, чи іншої національно-культурної імпрези.

Іспитові вимоги:

1. Знає слова і мелодію українського національного гімну («Ще не вмерла Україна») і релігійних пісень («Боже Великий, Єдиний...» і «Боже, вислухай благання...») та вміє їх співати.
2. Знає та вміє намалювати й означити форми і кольори українського національного гербу і прапору. Знає і опише два (довільні) крайові герби окремих частин України. Знає та вміє користуватися

- національним гербом і прапором при різних нагодах релігійних і національно-культурних імпрез та вмiє вiддати їм пошану.
3. Має основні вiдомостi про українську землю: а) положення України, її етнографiчнi та сучаснi державнi границi з сусiднiми краiнами, б) фiзичнi властивостi те-рену (рiки, озера, моря, острови, пiвострови, гори, височини, низини), в) господарство України (кориснi копалини, промисловiсть, хлiборобство, торгiвля), г) адмiнiстративнiй подiл на областi і населення України — загально — та населення окремих мiст.
  4. Знає, скiльки українцiв є в цiлому свiтi, себто на рiдних землях і по iнших краiнах, а зокрема в краiнi тимчасового поселення юнака (-чки), та знає найбільш вiдомi факти і прояви органiзованого нашого життя, як також знає причини нашого розселення.
  5. Знає основнi подiї і визначнi постатi рiзних перiодiв iсторiї України, включно до iсторiї Визвольних змагань українського народу останнiх десятилiть.
  6. Знає загально лiтературну творчiсть Т. Шевченка, Л. Українки, І. Франка та їх суспiльно-громадську дiяльнiсть і значення їх творчостi в процесi національного вiдродження України.
  7. Знає життєпис 3-х iнших представникiв української культури чи суспiльно-громадських дiячiв 19-20 столiття. Вмiє розповiсти про їхнi дiла і творчiсть, їх значення, зглядно їх ролю в українському життi.
  8. Знає загально про українське народне мистецтво та знає основнi його роди й дiлянки: вишивки, рiзьба, писанки, килими, танцi, спiви тощо. Знає основнi роди української усної творчостi: обрядовi і народнi пiснi, iсторичнi думи, перекази, приказки, повiр'я.
  9. Вмiє спiвати 5 коляд, 5 українських маршових пiсень та 5 iнших пiсень (народнi, жартiвливи).
  10. Оповiсть про три важливiшi українськi народнi звичаї і традицiї з приводу окремих свят: Новий Рiк, Рiздво, Йордан, Великдень, Зеленi Свята, Иван Купало, обжинки, Андрiй, св. Миколай тощо.
  11. Має загальнi вiдомостi про сусiднi з Україною народи, про їх культуру і життя та взаємини з Україною в iсторичному минулому і сучасному.
  12. Знає загально про культуру, звичаї, обряди, iсторичне минуле та географiчне положення краiни свого поселення, двох європейських та двох позаєвропейських народiв, зглядно країн, і оповiсть про них на пiдставi прочитаного та власних спостережень,

Г. ПІДГОТОВКА ДО ЖИТТЯ

Передумови і вимоги:

1. Вміє написати і переслати та написав вже щонайменше 10 листів до батьків, рідних, учителя, виховника та товариша (-ки).
2. Вміє переслати в різні країни світу посилку, гроші або листа, порученою, летунською чи звичайною поштою, згідно переказати якусь вартість експресом.
1. З- Знає азбуку Морзе; вміє користуватися засобами зв'язку далекої віддалі (телефон, телеграф) та орієнтується в розкладі Їзди (автобус, поїзд, літак).
3. Вміє самостійно зробити закупи речей щоденного вжитку в кількості 20 предметів.
4. Є зарадним і вміє самостійно направити принаймні дві ужиткові речі, що попсувалися (нпр., занавіски шафки чи вікна, ручка чи замок до дверей, частини ровера, власний одяг, взуття, таборовий або спортовий виряд тощо).
5. Спеціалізується в якійсь ділянці практичних занять, опановуючи якийсь фах або вміння (столярство, механіка, оправа книжок, радіо, шиття, годівля звірят тощо).
6. Знає основні правила гігієни, дбає про чистоту тіла і одягу, дбає про лад і порядок у власній кімнаті та в різних інших приміщеннях, що в них перебуває і працює.
7. Знає 5 найбільш основних медикаментів та їх застосування; вміє зробити 3 роди різних перев'язок, вміє приладити ноші та знає, як робити штучне віддихання та в яких випадках треба покликати лікаря.
8. Добре знає терен, в якому проживає, засягом 10 миль, та вміє подати інформації про всі українські установи, як рівнож про різні інші помітні місця в цьому терені, щоб, на випадок потреби, могли бути інформатором і провідником.
9. Крім української мови і мови країни перебування» вивчає ще одну чужу мову в слові і в письмі.

Г. ЖИТТЯ СЕРЕД ПРИРОДИ

Передумови і вимоги:

1. Знає основні правила перебування в природі і правила переходів терену в різних порах року.
2. Вміє маскуватися в різному терені в різних порах дня і року, в час

- переходів та в час спочинку (засідка, таборування) і знає, що робити на випадок заблудження.
3. Вміє збудувати, в різному терені і з різного матерія-лу, сховище перед дощем та вітром та знає, як заховуватися в час бурі і громовиці.
  4. Вміє вилізти на листяне або шпилькове дерево, для потреб самооборони, підглядання тощо, та вміє зробити сидження поміж гіллям і звідти обстежувати терен та подати звіт з обстеження.
  5. Вміє підібрати місце на нічліг, знає де і як треба розбити шатро та вміє приготувати його до вжитку. Вміє звинути шатро та знає, як залишити- місце після таборування.
  6. Вміє різними засобами роздобути вогонь та розпалити і погасити ватру. Вміє збудувати вогнище (з каменів або для завішення казана) та зварити принаймні одну страву.
  7. Знає різні роди знакування в терені. Вміє зорієнтувати карту з допомогою компасу або бусолі, сонця й годинника, зірок і вміє читати карту та зробити загальний плян відтинку якогось терену.
  8. Вміє запровадити Рій на точно означене місце в терені, як рівнож на подану адресу, в незнаній йому частині міста.
  9. Знає основи піонерки і спільно з Роєм збудував кладку або місток через потік, браму до табору, спостережну вежу тощо.
  10. Запам'ятає і вміє описати спостережені в терені, на вулиці чи в якомусь приміщенні речі, предмети і події.
  11. Вміє наслідувати звуки декількох птахів або звірят, що їх голос може служити засобом зв'язку або сигналом наступу чи перестороги, не зраджуючи присутности людини.
  12. Вміє розпізнати 5 слідів домашніх і 5 слідів диких звірят, 5 слідів транспортних середників і сліди людини та визначить їх напрям і давність.
  13. Знає про найбільш поширені небезпеки в природі:
  14. отруйні і небезпечні рослини, овочі і гриби, звірята, плазуни і комахи. Знає про небезпеки терену: трясовиння, вири, електричні дроти високої напруги, залізничні лінії, автостради тощо. Вміє описати, зглядно помітити небезпеку і знає, як оберігатись та як їй протидіяти.
  15. Назве і схарактеризує, подаючи застосування і корисність, 5 рослин або зел-квіток, 5 дерев, 3 риби і 10 тварин та скаже, котрі з них ростуть, зглядно живуть в Україні.

**II-ий ІСПИТ СТАРШОГО
ЮНАЦТВА СУМ
на ступінь Дружинника**

А. ВНУТРІШНЬО-ОРГАНІЗАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Передумови:

1. Має зданий 1-ий Іспит Старшого Юнацтва та півтора року бездоганної праці в Старшому Юнацтві СУМ, в ступені Воїна.
2. Точно й обов'язково відвідував зайняття і сходи Роя та вищих організаційно-виховних клітин Відділу.
3. Має вирівняні членські вкладки і викажеться щадниною книжечкою з заощадженою сумою грошей у висоті коштів тритижневого таборування.
4. Виконав в рамках Роя, Коша, Куреня, або в Самодіяльнім Гуртку обов'язки одного з діловодів і рівночасно працював з молодшими юнаками як Впорядник, Інструктор чи Виховник на протязі одного року.
5. Допомагав організувати і підготовляти табір, мандрівку та виконував інші обов'язки і завдання провідницького. порядку: був Обозним або його заступником, дижурним в таборі тощо.
6. Відбув успішно 3 мандрівки в терен (понад 10 миль кожна) в різних порах року, в тому 2 мандрівки з нічлігом в терені. Вміє самостійно зладнати та спакувати в на-плечник повний мандрівний, зглядно таборовий виряд.
7. Має за собою в сумаричному зіставленні найменше два і пів місяця загального таборування, в тому два тижні вишкільного табору різних ступенів і один тиждень мандрівного табору, все відбуте із задовільним успіхом.
8. Постійно працює над собою, спеціалізуючись (вправ-ляючись) у праці з Юнацтвом, по лінії своїх зацікавлень, як Виховник, Впорядник, Інструктор (спорт, танці, гри і забави), диригент, імпрезовий керівник тощо.
9. Знає впоряд і вправно переводить його з Роєм, Ку-рінем і т. д., включно до Відділу. Знає різні форми звітування і вміє відбирати звіти.
10. Заплянував і переводив з Роєм і Курінем (згл. Кущем) по дві теренові гри та дві спортові гри і оцінював (судював) правильне їх виконання,
11. Брав участь із задовільним успіхом у двох теренових змагах, кожний із змагів принаймні по 4-5 контрольних пунктів.
12. Здобув відзнаку фізичної вправности (В.Ф.В.), приписану відповідному вікові і статі компетентним спор-товим чинником, як нпр., Радою Фізичної Культури (Р. Ф. К.) та по змозі вправляє по два літні і два зимові спорти.
13. Творчо проявляє себе в двох Самодіяльних Гуртках і має за собою гарні успіхи.
14. Брав активну участь у працях Курінних, або Кошових Зборів, займаючи слово в дискусії, при обговорюванні окремих питань.
15. Приєднав одного кандидата (-тку) до Юнацтва СУМ і допоміг йому (їй) оформитися в члени. Приєднав одного симпатика виховної

праці нашої Спілки з-поміж старших громадян.

Іспитові вимоги:

1. Основне ознайомлений з обов'язуючим «Правильником Ю СУМ», пояснить його організаційну побудову.
2. Знає завдання і головну виховну мету Юнацтва СУМ та пояснить це словами.
3. Знає вимоги і порядковість юнацьких іспитів і всі іспитові та функційні відзнаки, що зобов'язують в Юнацтві СУМ та в СУМ.
4. Знає напам'ять і пояснить зміст «Приречення». Знає і пояснить привіти СУМ, закон Старшого Юнацтва СУМ, гасло, «Світоглядозовиховні заложення Ю СУМ» та «Прикмети особовости сумівця».
5. Вміє накреслити та означити форми і кольори сумівської емблеми й прапору та знає, як і де їх уживати.
6. Знає мелодію і слова трьох юнацьких пісень СУМ та знає коли, де і при яких нагодах їх співати.
7. Вичерпно пояснить назву свого Роя, знає життєпис патрона Осередку і подасть основні дані про місто, ім'ям якого названо Відділ.
8. Подасть звіт про з 3-ох відбутих ним мандрівок в терен та з одного відбутого вишкільного табору.
9. Оповість про найосновніші форми і засоби праці в Юнацтві СУМ: сходини Роя, Куреня, Коша, заняття Самодіяльних Гуртків, імпрези, концерти, спортові змагання, прогулянки, мандрівки, теренові змаги, гри й забави, вечірки, табори, курси, семінарійні вправи тощо та скаже, які прикмети духа й тіла виховують окремі заняття, зглядно яке їх завдання.
10. Оповість про патрона СУМ, св. Архистратига Ми-хаїла, та про його культ і традиції в житті українського народу.
11. Оповість про історію і розвиток СУМ в Україні і у вільному світі, на еміграції.
12. Знає особовий склад діючих крайових та центральних керівних органів СУМ.

Б. ПРАЦЯ НАД ХАРАКТЕРОМ

(Ті самі передумови і вимоги, що до 1-го Іспиту Старшого Юнацтва, розділ «Б» — точки від 1—15 включно).

В. ОБСЯГ ЗНАННЯ ТА ПРАЦЯ НАД СВІТОГЛЯДОМ

Передумови:

1. Знає, поправно говорить і вживає українську літературну мову в письмі і слові.
2. Ходить до Церкви і виконує всі приписані релігійні практики свого віровизнання.
3. Викажеться добрими успіхами в школі, згідно в іншому заведенні, де здобуває освіту чи практичний фах.
4. Є учнем середньошкільних курсів українознавства, а де немає таких курсів, то заочно, з допомогою батьків та виховників, систематично опрацьовує відповідні українознавчі матеріали.
5. Прочитав і подасть список 10 творів українських авторів, в яких чітко виступають проблеми: національного визволення і самостійності України, суспільно-політичні питання та питання духовності й культури України. Рівнож подасть список прочитаних 5 наукових розвідок, статей, згідно монографій з обсягу української історії, літератури, військовости, різних родів мистецтва.
6. Постійно читає українську національну пресу, видання СУМ та журнали для Юнацтва СУМ, як рівнож читає інші національно-виховні періодики для української молоді та зберігає їх у своїй бібліотеці.
7. Цікавиться якоюсь ділянкою життя, науки, мистецтва, техніки, спорту і творчо виявляє себе в тому напрямі, з користю для себе і для СУМ, здобуваючи при тому гарні успіхи.
8. Провів гутірку або читав доповідь на довільну тему з обсягу українознавства і українського життя, на зборах Відділу, на таборі, в школі серед чужинців тощо, завжди з задовільним успіхом.
9. Написав короткий допис, статтю чи репортаж про працю в Юнацтві СУМ до української газети — періодика (юнацькі сторінки), згідно до юнацького журналу.
10. Бував найменше в 3-ох інших, віддалених від місця замешкання, Осередках чи місцевостях, де живуть і організовано діють українці; зустрічався і говорив з ними та бачив їхні осяги, їх обставини життя і праці.

Іспитові вимоги:

1. Знає слова і мелодію та вміє співати або грати на одному з музичних інструментів український національний гімн «Ще не вмерла» та пісні «Не пора, не пора», «Як умру, то поховайте», «Боже великий,

єдиний», «Боже вислухай благання» і знає коли і при яких нагодах їх співається.

2. Знає, що таке великий український державний знак — герб та вміє намалювати і означити форми і кольори українського національного гербу (малий державний знак) і прапору та розуміє їх геральдичну символіку. Вичислить всі Інші українські державні регалії (герби), як рівнож опише декілька крайових гербів окремих частин України. Знає основні геральдичні приписи і вміє користуватися національними регаліями і прапором та вміє віддати їм пошану.
3. Знає про походження та історію українського народу настільки, щоб могли з'ясувати основні національно-історичні процеси українського народу у зв'язку з подібними процесами світової історії. Знає історію революційно-визвольної боротьби українського народу і загально ознайомлений зі ситуацією в Україні під сучасну пору.
4. Знає фізичну і економічну (господарську) географію України.
5. Має систематизовані відомості і загально знає українську літературу старої, середньої та нової доби.
6. Знає імена важливіших творців української культури, в ділянці архітектури, образотворчого мистецтва, науки, театру, музики, кінематографії тощо.
7. Знає про основні роди і вияви української народньої культури: обрядові пісні, історичні думи, перекази, приповідки й пословиці, народні звичаї. Знає про різні роди народнього мистецтва: вишивки, народні строї, писанки, килими, різьба в дереві, кераміка тощо та оповість про них.
8. Знає слова і мелодію та вміє співати принаймні 20 українських пісень: історичних, стрілецьких, повстанських, побутових, релігійних, жартівливих тощо.
9. Подасть 10 прикладів, що свідчать про живі зв'язки України зі світом в минулому й сучасному і про вклад її в розбудову світової культури й цивілізації.
10. Знає скільки українців є в цілому світі та основне ознайомлений з культурними досягненнями українців в країні свого замешкання, як рівнож знає про наш вклад в розбудову суспільного і політичного життя дотичної країни.
11. Знає про українське суспільне-громадське, культурне та політичне життя в країні, де проживає. Знає про наш провід, згідно національну репрезентацію та вичислить 10 різних суспільно-культурних українських установ чи організацій.
12. Орієнтується в політичному житті країни (держави), де проживає, та знає про відношення її керівних чинників до питання української самостійности і державности.

13. Знає і може розповісти про досяги в різних ділянках духової і матеріальної культури 5-ох різних націй чи країн та розповість про їх відношення і взаємини з Україною в минулому й сучасному.
14. Має вироблений погляд і розповість про існуючі в сучасному світі ідеології і політичні рухи: націоналізм, комунізм, капіталізм, соціалізм, згідно політичні системи: демократизм, монархізм, диктатура та інші.

Г. ПІДГОТОВКА ДО ЖИТТЯ

Передумови і вимоги:

1. Перепишується українською мовою з 3-ма юнаками (-чками) різних Осередків чи країн. Вміє написати свій життєпис і три різні офіційні листи до уряду, організації чи установи, двома різними мовами.
2. Вміє писати та виконувати найконечніші праці напереміну правою і лівою рукою.
3. Вміє поладнати різні справи господарського порядку; знає, як виписати чек, вміє заплатити різні рахунки і платності, вміє укласти і подати до газети оголошення, знає де засягнути інформацій в різних справах, як напр., про шкільні установи, уряд праці, забезпечення, комунікаційні і туристичні установи тощо.
4. Орієнтується в курсі валюти 5 різних країн та вміє різними засобами (банк, експрес, пошта, телеграф) переслати гроші та інші вартісні речі в різні місця світу.
5. Вміє надати сигнали міжнародньою абеткою Морзе трьома різними способами: свистком, стуканням і світлом.
6. Самостійно подорожував і вільно користується засобами транспорту і зв'язку далекої віддалі: автобус, поїзд, літак, телефон, телеграф тощо.
7. Вміє провадити або здобув офіційний дозвіл на провадження авта, мотоцикла чи трактора.
8. Знає терени місцевости, де проживає, згідно таборує, засягом принаймні 15-20 миль.
9. Пройшов або проходить курс в одній із ділянок практичних зайнять: фотографія, писання на машині, друкарство, радіо-електрика, інтрولیгаторство (оправа книжок), годівля звірят — птиць, курс вишивкарський, плетення на дротах, гафт, куховарство, курс різьби в дереві, рисування й малювання тощо.
10. Знає правила доброї поведінки і постійно застосовує їх у щоденному житті дома, в школі, в установах, у товаристві і на прилюдних місцях.

11. Має основне знання про будову і функціонування людського організму. Відбув курс першої (санітарної) допомоги і рятівництва та вміє дати допомогу у випадках кровотечі, зламання кісток ноги, руки, сонячного удару, зомління, попечення або попарення, затруєння, вміє зроби́ти штучне віддихання, приладити ноші, знає 10 найко-нечніших медикаментів та їхнє застосування і вміє зроби́ти 5 родів перев'язок.
12. Крім української мови і мови країни перебування, опанував в письмі і слові одну чужу та вивчає ще другу мову.

Г. ЖИТТЯ ПРИРОДИ

Передумови і вимоги:

1. Має за собою найменше 10 виправ і перебувань в різному терені і в різних порах року.
2. Знає основні правила перебування серед природи в різному терені і вміє переходити гірські, лісові, пільні, багністі, пісковинні, степові та інші терени, залюднені і незалюднені, одинцем і групою, пішки та з допомогою різних комунікаційних засобів, залежно від роду терену і пори року.
3. Добре читає топографічні карти, розуміючи всі умовні знаки та зображення поземелля терену. Вміє зорієнтувати карту з допомогою компаса, бусолі, чи годинника та вміє уживати їх в часі маршу у визначеному напрямі.
4. Орієнтується в терені вночі та вміє розрізнити роди і натугу світла й різних звуків (розмова, кашель, хід, тріскіт галузок тощо), та визначити їх приблизну віддаль в різному терені і при різній погоді.
5. Вміє визначити «на око» та обчислити методом відношення боків трикутника віддаль і висоту різних об'єктів в терені денною порою.
6. Знає основи піонерки; методи зрізування чи зрубання дерева, копання ям, загачування води, знає 12 най-конечніших вузлів і різні способи зв'язування дерева та інших матеріалів, вміє користуватися різним знаряддям тощо, та спільно з Роем збудував уже найменше 2 різні споруди в терені,
7. Вміє різними засобами роздобути вогонь та користуватися ним в різних потребах, знаючи і дотримуючись всіх правил безпеки, згідно з вимогами окремих теренів.
8. Знає, які овочі, ягоди, зела, гриби та інші рослини, як рівнож риби і звірята можна споживати з користю для здоров'я і відбув триденну пробу перебування в «дикому» терені, без власних харчових припасів.
9. Знає про всі можливі небезпеки в терені, знає, як їх передбачити і

розпізнати, як їх оберігатися, згідно, як їм запобігти, протидіяти і як боронитися перед ними.

10. Пояснить значення і вагу природи в житті людини та розповість про позитивний її вплив на здоров'я, на духовий і фізичний розвиток людини, а особливо молодій людині.

ПІСЛЯСЛОВО

Віддаючи до вжитку і користування сумівської молоді і Виховників цей Правильник, належить сказати пару слів про його створення, що й хочу зробити цією дорогою. Про це просив мене в листі референт Юнацтва СУМ д-р Б. Стебельський, що найбільше з усіх членів Центральної Управи переживав шкоди викликані проволокою випуску друком Правильника. Це поважно загамувало працю Референтури на час цілої каденції. Що більше, невиконання рішень VI-го Конгресу СУМ про випуск Правильника, примусило Центральну Управу СУМ продовжити свою трирічну каденцію ще на один рік, щоб дати змогу наступному Конгресові поробити висновки про життєздатність і практичність поданих в ньому засад і правил. Ніщо ж бо так, як само життя, не всилі дати належних коректив у того рода еляборотах і системах.

Історія Правильника Ю СУМ сягає перших повоєнних років, коли відновився СУМ на чужині. Вже на 1-му Кон-гресі СУМ (23. 3. 1947) у Мюнхені внесено до статуту окрему категорію членства: юнацтво, а відповідно до того передбачено окремих референтів юнацтва по різних організаційних щаблях. II-ий Конгрес (24-26. 4. 1948) в АВГС-бурзі уточнює розділ про юнацтво, визначаючи вікову групу від 10 до 18 літ та створює організаційну побудову. Для керування виховними справами покликано до життя референтури юнацтва при ЦК. і КК СУМ, а для розробки виховних питань створено «Педагогічну Раду СУМ-у». Тодішній керівник т. зв. «Центральної Управи Юнацьких Відділів СУМ» В. Маркусь опрацював «Тимчасовий Правильник Організації і Діяльності Юнацтва СУМ», що був затверджений 16. 2. 1949 Центральним Комітетом СУМ і в квітні того ж року відданий до вжитку Осередків. На 56 сторінках цикльостилевого формату той «Правильник» складався з 14 розділів і охоплював у систему цілість юно-сумівського комплексу, включно з додатком про форми звітності, заяв і діловодства. Впровадження його є життя натрапляло однак на поважні труднощі, як з браку потрібних виховників, так з причин еміграційних рухів, що припадали на той час.

Потрібно було, отже, внести деякі корективи до «Тимчасового Правильника», що зробив наступний керівник юнацтва при ЦК СУМ В. Леник, а V-ий Конгрес в Торонто (4-6. 8. 1955) затвердив. В тому «Правильнику» на 26 стор. цикльостилевого видання задержано в основному попередні ідейно-програмові засади і закони та достосовано структуру й іспитові вимоги у скондензованій формі.

Юнацтво Спілки Української Молоді почало зростати, зокрема в заокеанських країнах США і Канади в поважну числом силу, а це зумовило також перегляд виховних метод і самої організаційної структури. Справу перегляду «Правильника» перебрав на себе тодішній Голова Центральної Виховної Ради д-р Б. Стебельський в чому йому допомагав член КУ Канади В. Кушмелин. Таким чином на VI-му Конгресі в Торонто (26-29. 6. 1958) був

представлений справлений проект «Правильника». Цей проект був затверджений Конгресом з завваженням, що новообрана Центральна Управа має право редакції і доповнень.

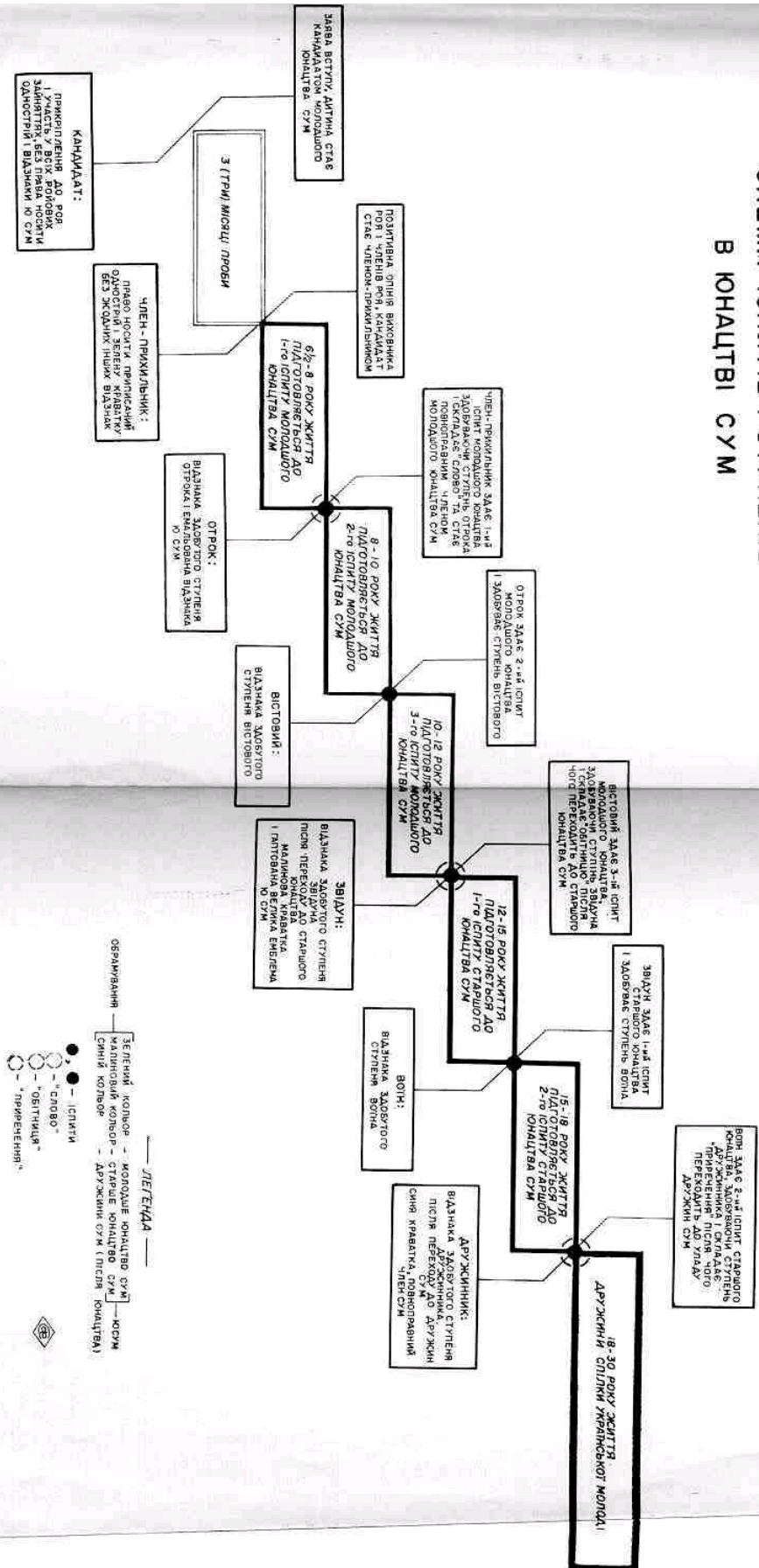
Центральна Управа СУМ, з осідком в Брюсселі, розпочала редакційну підготовку затвердженого УІ-тим Конгресом «Правильника», але від КУ Канади прийшло ряд застережень до окремих його розділів. Дискусія продовжилась ІЦУ СУМ визнала себе некомпетентною змінювати рішення Конгресу, так, як пропоновані КУ СУМ Канади зміни порушували прийняті Конгресом основи. Справу «Правильника» ЦК СУМ передала на остаточний розгляд Пленуму Центральних Органів СУМ, що між Конгресами є закон од атнім тілом СУМ-у. В днях 19-20. 3. 1960 р. Пленум розглянув пропозиції змін і доповнень та уповажнив ЦУ СУМ довести справу «Правильника» до закінчення. На той час КУ СУМ Канади ще не встигла була подати сео" їх пропозицій до другої організаційної частини «Правильника», настоюючи однак на необхідності її зміни. Справа наново відтягнулась. Генеральний Секретар ЦУ СУМ Е. Гановський, виїжджаючи в кінці 1960 р. до США, одержав повновласті ЦУ зайнятися на місці справою, узгідню-ючи спірні точки між КУ Канади і ГУ СУМА. Ці узгід-нення, а крім того вже графічне оформлення рисунків мистцем, М. Левицьким, забрало дальших кілька місяців. При остаточній редакції «Правильника», а зокрема другої його частини, працювали д-р М. Тута, голова КУ Канади і О. Павлів, керівник Юнацтва КУ СУМ. Під час своєї праці вони консультувались і узгіднювали окремі питання з Головою Центральної Виховної Ради, проф. З. Саганом, референтом Юнацтва при ЦУ СУМ д-ром Б. Стебельським і Ген. Секретарем ЦУ СУМ Е. Гановським. Графіки ч. 1 і 2 виконав С. Федунків за проектом О. Павлова.

Так постала ця книга, яку ЦУ СУМ віддає в руки ви-ховників і юнацтва СУМ з надією, що вона допоможе успішно здійснити ті виховні завдання, що стоять перед нашою Спілкою. Було б однак мильно думати, що сама поява «Правильника» розв'яже всі питання виховної праці серед нашої молоді на чужині. Його треба радше розглядати як рамці, або форму, в які виховники і підростаюча молодь мають вкласти свій зміст. Поєднання дієвого змісту з формою, що її надає «Правильник» дасть щойно синтезу сумівського виховання, до якої наша Спілка всіма засобами змагає.

О. Коваль Голова

ЦУ СУМ

СХЕМА ІСПИТІВ І СТУПЕНІВ В ЮНАЦТВІ СУМ

ЛІТЕРАТУРА

Зелений колір - кордоше юнацтво СУМ - ЮСУМ
 Синій колір - старше юнацтво СУМ - ДРУЖИНСЬКИЙ СПІЛКИ УКРАЇНСЬКОГО МОЛОДІ

● - іспити
 ○ - "СЛОВО"
 ○ - "ВІСТОВИЙ"
 ○ - "ПРИЄДНУВАННЯ"

ЛЕГЕНДА

СХЕМА ОРГАНІЗАЦІЙНО - ВИХОВНОЇ ПОВБУДОВИ ВІДДІЛУ ЮНАЦТВА СУМ

ЛЕГЕНДА

